22
ANUL VIII
Nr. 19 (377), 13–19 mai 1997

ROMÂNIA şi NATO

Corespondenţe din: KÖLN, MÜNCHEN, WASHINGTON, BRUXELLES

pag. 3, 5, 8–9, 16

ANDREI CORNEA

Republica ornamentală

Statisticile cred a şti că marea majoritate a românilor sînt republicani. Eu unul cred că statisticile se înşală: majoritatea românilor sînt orice în afară de republicani, dacă, desigur, vrem să dăm cuvîntului „republică" sensul său serios şi adînc. Căci „res publica" nu se referă, în fond, la prezenţa sau la absenţa din simbolistica statului a unui dinast, lipsit practic de orice prerogative executive, ci la existenţa unui stat cu adevărat al tuturor, unde cetăţenii sînt într-adevăr egali în faţa legii, unde interesele fiecăruia sînt egal luate în consideraţie, pe scurt, unde nu există şi nu pot fi concepute privilegii individuale sau colective. (Din acest punct de vedere, Olanda sau Danemarca sînt cu nimic mai puţin republici decît Elveţia.)

Or, ostilitatea pentru spiritul republican înţeles în acest fel – tradiţională în societatea românească – nu a fost niciodată mai exacerbată decît în aceste luni, cînd – în pofida ezitărilor, a bîlbîielilor şi a gafelor guvernului Ciorbea – o reformă profundă ar putea ameninţa să năruie o veritabilă „societate a privilegiilor".

Ce este comun între minerii care doresc în continuare să plătească electricitatea la un tarif redus şi muncitorii de la Roman S.A. Braşov, care pretind să fie scutiţi de datoria de a achita nota către RENEL şi, prin presiuni la care guvernul cedează în mod penibil, impun MApN o comandă specială? Ce-i alătură pe lucrătorii şi pe directorii de la fabrica de avioane Craiova, care nu au izbutit să vîndă nici un avion în străinătate, dar au avioane cu care să blocheze şoselele, spre a obţine concesii de la un guvern nesigur şi slab, şi pe „revoluţionarii" care, din primele zile ale guvernului Ciorbea, au început să ţipe ca arşi atunci cînd au simţit că urmează unele schimbări nu foarte agreabile pentru ei? Îi alătură şi îi apropie dorinţa de a păstra sau chiar de a lărgi anumite privilegii pe care le au: privilegiul de a produce ineficient, privilegiul de a nu plăti anumite impozite, ori cel de a nu fi concediaţi, aşa cum se întîmplă cu alţii.

S-a vorbit mult despre privilegiile parlamentarilor sau despre cele ale poliţiştilor care obţineau credite avantajoase de la bănci. Dar, la noi, toate categoriile sociale visează la privilegii şi, dacă pot, încearcă să le obţină pe seama interesului general, vrînd să ne convingă fie că ei au anumite „drepturi" speciale, fie că importanţa lor socială este deosebită, fie că starea lor materială este precară. Procurorul general vrea în continuare privilegiul de a tracasa oamenii prin recursuri în anulare: un veritabil privilegiu de putere necontrolabilă. În Parlament s-a propus scutirea de taxe şcolare şi de admitere pentru copiii membrilor corpului didactic. Pe cînd vor fi scutiţi şi copiii şoferilor de a mai plăti biletul de tramvai, sau cei ai constructorilor de a mai plăti chirie? Şi pe cînd odraslele jurnaliştilor vor avea presa pe gratis?

Recent, Colegiul medicilor a decis că medicii care, din neglijenţă, incompetenţă şi nepăsare, au determinat moartea unui om, prea mizerabil material pentru a le umple buzunarele, merită doar mustrare şi vot de blam cu avertisment. Adică mai nimic. Nici vorbă despre suspendarea, fie măcar o lună, a dreptului de practică. Ce este această mult prea blîndă judecată altceva decît revendicarea pentru corpul medical a privilegiului oricăruia dintre membrii săi de a nu răspunde pentru eventuala sa mizerie morală?

În fine, d-l Dragoş Nicolescu, preşedintele aceluiaşi Colegiu, a propus „impozitarea şperţului" dat adesea de pacient unora dintre medici. E în această revendicare ce se ascunde sub pretextul fals reformist al „eficientizării actului medical", în condiţiile reducerii bugetului pentru sănătate, nimic altceva decît pretenţia cinică la privilegiul de a extorca neîngrădit de lege orice sumă de la pacient. Dar – se va spune – medicii sînt prost plătiţi. Şi totuşi, mulţi medici nu pretind şperţuri. Pe de altă parte, oare marea majoritate a pacienţilor lor sînt bine plătiţi? Conform aceluiaşi principiu, de ce n-ar pretinde şi dascălii sume (declarate la fisc) de la părinţi ca să-i înveţe buchiile pe copii? Doar şi profesorii au salarii mici!

Destui s-au indignat de propunerea d-lui Nicolescu. Sînt însă o mulţime de oameni care n-ar trebui să o facă: nici muncitorii care vor plată fără să producă eficient, nici minerii care plătesc alt preţ, mult mai mic, pe kilowatt decît noi ceilalţi, nici salariaţii regiilor autonome, gata să iasă în stradă dacă acestea s-ar privatiza, nici managerii care vor să fie scutiţi să-şi achite datoriile, nici „întreprinzătorii" care primesc credite datorită unor legături politice avantajoase, nici „revoluţionarii", nici parlamentarii (destui dintre ei, cel puţin) etc., etc.

În faţa acestor necontenite şi neruşinate revendicări de privilegii din partea a nenumărate categorii şi grupuri simt uneori crescînd în mine o pornire iacobină. De acord, nu-i nevoie de ghilotină! Dar pentru republica noastră ornamentală e nevoie totuşi de un guvern hotărît, care să le dea o lecţie tuturor celor dispuşi să şantajeze societatea şi pe cetăţean cu pretenţiile lor pentru privilegii de tip feudal: anume, lecţia că a venit vremea ca republica să fie luată în serios.

CAZUL GOMA

pag. 10–11

OŞENII MIGREAZĂ LA PARIS

pag. 7

POLUAREA în ROMÂNIA

pag. 7

Reamintim cititorilor noştri că această pagină le aparţine, ca şi responsabilitatea pentru scrisorile lor.

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Am aşteptat cu mult interes şi cu speranţe introducerea manualelor alternative. Acest fapt presupune (...) ieşirea din anchiloza tiparelor unui sistem educaţional care ani la rînd s-a considerat infailibil, unic şi superior „perimatului" model capitalist. (...) Însă declaraţia domnului ministru Virgil Petrescu, prin care se garanta libertatea de opţiune a fiecărui cadru didactic asupra manualului preferat, pare să fi fost doar o amăgire. Există cauze multiple care pot împiedica abordarea şi funcţionarea eficientă a noului sistem educaţional bazat pe manuale alternative.

Se manifestă, în primul rînd la majoritatea cadrelor didactice, o reticenţă faţă de ideea introducerii lor. Am constatat acest lucru ascultînd sau discutînd cu foarte mulţi colegi, care nu ezită să-şi exprime nemulţumirea în legătură cu acest pas important spre modernizare în învăţămînt care înseamnă manualele alternative. Nu e prima dată cînd constat că reacţia negativă cea mai puternică la schimbare, la introducerea noului o au cadrele didactice, această categorie socială fiind cea mai conservatoare şi mai hotărîtă să respingă modernizarea. Cu trecerea anilor şi mai ales – din păcate – cu obţinerea gradelor didactice se instalează o lene spirituală, o automulţumire, o suficienţă care înseamnă rutină, dispariţia oricărui apetit de lectură, de informaţie la zi. Astfel, în opinia foarte multor colegi, apariţia manualelor alternative devine o povară, un efort greu de surmontat, pentru că opţiunea presupune ieşirea din inerţie (...). Aceste manuale nu „zăpăcesc" copiii, cum se aude frecvent, ci „zăpăcesc" somnolenţa spirituală a celor care trebuie să formeze la copii un nou tip de educaţie, să facă din ei spirite elastice, maleabile, permeabile la nou, uşor adaptabile în lumea acestui final de mileniu dominat de avalanşa informaţională.

O altă cauză a încetinelii introducerii eficiente a manualelor alternative o constituie numărul considerabil al cadrelor didactice necalificate, mai ales în mediul rural. Am tot respectul pentru cadrele necalificate care încearcă şi, de cele mai multe ori, reuşesc să lumineze şi lumea satelor, dar trebuie să recunoaştem că aceşti colegi sînt mulţumiţi dacă pot obţine post la fiecare început de an şcolar şi nici nu se preocupă, nici nu fac mofturi în legătură cu un manual sau altul. Ce-o hotărî inspectoratul, aia fac şi ei.

În mediul rural mai intervine şi dificultatea consultării manualelor, din cauza deplasării costisitoare şi anevoioase la centrele urbane care pot pune la dispoziţie spre consultare manualele alternative. Consider că modul în care s-a popularizat ideea manualelor alternative şi în care s-a făcut posibil accesul la ele este defectuos conceput sau, dacă este bine conceput, nu se respectă la nivelul unor inspectorate şcolare.

S-a spus că vor fi realizate expoziţii itinerante. Cel puţin în comuna Moeciu sau măcar în zona Bran, nu s-a făcut acest lucru. (...) Personal nu am putut ajunge la Braşov în timp util să consult manualele de limba română pentru clasa a V-a, dar am reuşit să le obţin şi am optat categoric pentru cel editat de „Humanitas", pe care îl consider cel mai potrivit cu viziunea mea asupra învăţămîntului modern, fără să contest, desigur, opţiunile colegilor pentru celelalte manuale.

Aflu însă cu stupefacţie că, telefonic şi fără a fi fost consultat cineva, şcoala de centru, Moeciu de Jos, a comunicat un alt manual valabil pentru toată comuna. Or, dacă nu mi se permite să folosesc manualul asupra căruia m-am oprit, înseamnă că ideea manualelor alternative rămîne, cum spuneam, o amăgire.

Sper şi am mare încredere că domnul ministru Virgil Petrescu se va implica în această foarte importantă etapă a modernizării învăţămîntului şi nu va dezinviziona cadrele didactice care doresc schimbarea în bine a sistemului educaţional în România.

prof. Emil Brătescu
Şcoala generală Moeciu de Sus, jud. Braşov

Stimate domnule Catargiu Virgil,

Iau riscul publicării acestei scrisori, fără să pot „controla pe teren" adevărul celor descrise de dumneavoastră, dar aşteptînd, ca de obicei, o replică venită din „cealaltă parte". Pentru că deviza noastră rămîne, şi pentru pagina cititorilor, aceeaşi ca şi în revistă, adică „audiatur et altera pars". Deocamdată însă voi exprima eu opinia contrară, chiar dacă acest lucru poate să vă surprindă. Din păcate, „comunism" înseamnă să faci copii de acte personale la xerox-ul instituţiei şi capitalism înseamnă controlul strict al utilizării aparaturii instituţionale. Cum presa independentă a fost de mult aruncată în economia de piaţă, am descoperit şi eu ce neplăcut poate fi cînd îţi vine nota de plată a telefonului la care s-a vorbit liber în scopuri personale, dacă s-a putut şi în străinătate, cum s-au consumat hîrtia şi toner-ul din belşug, „ca la stat", dacă nu a fost control. La cîte „case mari" care declamă pentru economia de piaţă n-am văzut „pirateria" aceasta banală, cifrată la sfîrşit de lună sau bilanţ cu tot mai multe zerouri! De acord că există excepţii şi nu e un capăt de ţară un certificat medical. Dar ***principial****, din păcate, nu aveţi dreptate.*

De acord că decanii nu trebuie să controleze actele de xeroxat. Decanii în această situaţie sînt manageri şi ar fi trebuit să aibă o secretară de încredere, competentă. Dar cu mentalitatea şi sărăcia de la noi, astfel de aparate sînt de ţinut „sub cheie", iar actele personale plătite, eventual cu tarif redus.

Gabriela Adameşteanu

Cenzură şi mentalitate comuniste

O întîmplare petrecută recent m-a obligat să reflectez dacă în cei şapte ani şi... cîteva luni de la evenimentele din '89 s-a schimbat ceva în mentalul unor factori de decizie de la Facultatea de Filosofie a Univ. „Al.I. Cuza" din Iaşi.

În urmă cu cîţiva ani catedra de filosofie a primit un xerox. Cu avizul decanului şi al şefului de catedră Baciu Mihai (actualmente deputat în parlament), personalul didactic beneficia lunar de xeroxarea unui număr de pagini, a căror evidenţă era ţinută de salariata B. Daniela. Lucrurile s-au derulat cu poticneli şi reveniri pînă la începutul lunii curente cînd apare o ştire bombă. Nimeni nu mai are voie să xeroxeze nici o pagină fără ca materialele să fie văzute de şeful actual (cu delegaţie) al catedrei, Celmare Ştefan, şi de domnul decan Tudorel Dima.

Aveam nevoie să xeroxez urgent un certificat medical. Potrivit stereotipiilor moralei comuniste, încercam un sentiment de culpabilitate, căci era vorba de un interes personal, în dauna colectivului, aşa cum afirmase cu ocazii anterioare sus-numitul şef. Totuşi, m-am adresat salariatei. Aceasta, speriată, mi-a spus că nu-i posibilă xeroxarea nici a unei singure pagini fără supervizarea autorizată a şefului de catedră şi a decanului. De hotărîrea tov. Celmare nu mă îndoiam, deoarece făcuse repetate obiecţii pe tema xeroxului şi cînd nu era şef. Stereotipiile îmi cereau să mă adresez ierarhiei. Tov. Celmare nefiind la catedră, am mers direct la decan şi am întrebat ce s-a mai schimbat în statutul xeroxului.

Stupoare. Într-adevr, se confirmă hotărîrea luată la propunerea actualului şef de catedră ca orice hîrtie să nu fie xeroxată pînă nu este văzută de cei doi.

„Ia să văd ce ai" – mi-a zis decanul. *„Nu mai am nimic. Aveam un certificat medical"*. Am rămas consternat. Mi-am spus că trăiesc un coşmar. Monopol, cenzură brutală, control absolut. Structurile atotputernice au dispărut!? Şi... ofensiva ideologică continuă! Un torent de clişee se revărsau nemilos asupra mea, venind de la prezidiul interminabilelor şedinţe. (...)

M-am întrebat: oare persistenţa fundamentelor mentalităţii comuniste, obturarea mentalului prin reducţionismul şi determinismul marxist sînt de vină? Faptul că intelectualitatea de partid-stat s-a legat cu fanatism de acea schemă de organizare instituţională de unde îi venea cariera, stabilitatea sa socială şi, totodată, interioară – adică încrementirea în adevărul ultim?

Nu m-a mirat pentru persoane care nu cumpără cărţi ale „Humanitas"-ului sau de la „Polirom", apreciindu-le ca fiind „către înspre" dreapta. M-a frapat brutalitatea, opacitatea şi atitudinea absolut refractară la schimbare, lipsa acelui minim travesti atît de caracteristic perioadei de „tranziţie". (...)

conf. dr. Catargiu Virgil
Iaşi, 18 aprilie 1997

Vă citim, vă recitim şi nu ne vine-a crede că se poate scrie liber; nu realizaţi ce de inimaginat era asta acum 10 ani, douăzeci... *„E bine să nu uităm"*, cum zice G.L., dar şi să-nvăţăm că libertatea se cucereşte la cotidian.

Mare bucurie cînd vine poşta şi, în afara facturilor (albastre), aduce ziarul. Şi îl citim şi-l fotocopiem şi-l trimitem mai departe (1–2 articole, nu vă temeţi. Facem chiar reclamă: *„Cum, n-ai citit interviul luat de G.A. lui G.I.?!"*). Hai, zău că sînteţi cu toţii buni şi vă îndrăgim. Hristos a înviat!

Gabriela Cerkez
Zürich, 20 aprilie 1997

În nr. 14 al revistei dv. aţi publicat scrisoarea profesoarei Petrovici V., scrisoare în care domnia sa îşi asumă responsabilitatea unor opinii colective referitor la situaţia învăţămîntului, punînd în antiteză experimentul steinerian derulat la Iaşi în detrimentul conceptului clasic, care este, strict evolutiv, perfectibil prin evoluţii.

Este bine cunoscută situaţia gravă a învăţămîntului la ora actuală, dar soluţiile se pare că nu sînt investigate acolo unde ar trebui, mizîndu-se prea mult pe concept, metodă, planificări etc.

În nr. 213 al revistei *Dilema*, prof. Alina Iordache din Rîşnov are o viziune total diferită de canoane, axîndu-şi crezul profesional pe imaginea dascălului văzut din banca elevului, idee accentuată şi de prof. Aurel Popeangă din Craiova...

N-ar fi lipsit de interes, cred, dacă revista *„22"*, cu probitatea sa profesională, ar trata situaţia existentă printr-o implicare accentuată într-un domeniu vital perspectivei noastre.

Idee care pare să sugereze că de cele mai multe ori criza materială este consecinţa dezastrului moral, iar cînd printre autorii acesteia se află şi nişte segmente educaţionale, rezultatul este cel actual.

Mişu Borşeri
Com. Deleni, jud. Iaşi, 22 aprilie 1997

Stimată
Gabriela Adameşteanu,

Vreau să vă fac cunoscută admiraţia mea pentru felul în care conduceţi această complexă şi completă revistă, a cărei ştachetă aţi ţinut-o permanent la cote înalte. Nu este nimic gratuit în cele afirmate, deşi, poate, stilul pare cam bombastic.

Am şi o întrebare despre un lucru care mă frămîntă pînă la stresare – şi care îmi diminuează bucuria pentru schimbarea ce a avut loc la noi, după 17 noiembrie 1996. Am să v-o expun şi îmi doresc mult ca la ea să răspundă cei mai valoroşi colaboratori ai domniei voastre, adică tot colectivul redacţional:

Oare **opoziţia** din România acestor timpuri să fie fosta putere, coruptă şi incapabilă de a se plia după regulile democraţiei autentice (nu „originale"!)? Oare ţara noastră să fie condamnată să se învîrtă în cerc: PDSR şi aliaţii – CDR şi aliaţii – PDSR şi acoliţii – CDR ş.a.m.d.? Oare nu există soluţii pentru formarea unei opoziţii reale, elegante, constructive, cu vederi şi acţiuni democratice? (...) Numai după cîtă otravă pune Iliescu în discursurile lui antiputere se poate sesiza duşmănia de moarte a comuniştilor împotriva altor partide, care le pun în pericol intenţiile de a guverna dictatorial ţara. La ei „dreapta" e o învălmăşeală de monarhie, legionarism, Coposu, Maniu, burghezo-moşierii, pierderea privilegiilor moştenite de la Ceauşescu, ieşirea din Istorie într-un mod nevrednic. Cine crede că Iliescu şi comuniştii lui habotnici se pot schimba s-ar putea să aibă surprize dureroase. Nu se poate face nimic pentru ca liberalismul să se înfiripe şi să devină o alternativă la următoarele alegeri? Chiar nu se pot purifica, dezbărîndu-se de Cataramă, Patriciu şi alte frîne ale unificării liberale, care or mai fi?! (...)

Căci ţara are nevoie acerbă de o opoziţie care să limiteze derapajele noii puteri, altminteri explicabile prin lipsa experienţei activisto-comuniste (proprie foştilor guvernanţi) şi, de ce să nu recunoaştem, printr-o naivitate de oameni bine crescuţi şi educaţi în alt spirit decît cel marxist. (...)

Gloria Gabriela Radu
Tîrgovişte, 13 aprilie 1997

Stimată doamnă
Gabriela Adameşteanu,

Cred că s-a ajuns la o limită naturală a generaţiei de ziarişti şi oameni de televiziune, aceasta totuşi tînără, al cărei apogeu era programat oricum în acest deceniu, numai că amprenta perioadei de ucenicie a fost prea puternică şi evenimentele de azi se derulează cu prea mare viteză pentru capacitatea acesteia de adaptare. Mediatizata „promoţie" a *Vieţii studenţeşti* conduce în linii mari destinele presei româneşti, inclusiv presa electronică, dar limitele deja încep să se vadă. Nu mai amintesc de fostul director al *Evenimentului zilei*, însă chiar şi Cornel Nistorescu a rămas cantonat într-o manieră desuetă de a privi lumea în care trăieşte. Or, lumea noastră s-a schimbat mult mai mult decît au putut ei percepe. Poate se vor adapta. Eu cred totuşi că abia tinerii ieşiţi în arenă direct în lumea nouă vor face adevărata meserie de ziarist, vor fi vedetele societăţii informaţiei care deja se instalează. Deocamdată cel mai bine se prezintă cei care vin din afara pregătirii jurnalistice, deschişi unor forme noi de comunicare, de înţelegere şi de prezentare a informaţiei. (...)

Salut iniţiativa GDS de a promova minunatele călătorii pe Internet, acest paradis al informaţiei, al comunicării între oamenii de pretutindeni.

Marius Dobrin
Craiova, 22 aprilie 1997

Deşi nu sînt român, ci de naţionalitate germană, sas din Ardeal (născut în 1933), semnez **Apelul** împotriva vizelor (*„22"*52–'96). Sînt preot evanghelic şi nu doresc să plec din Ţară (mi-am ales deja locul de veci aici, în Roşia – 200–300 români, 25 saşi, ≈1.000 de ţigani cu mulţi copii frumoşi, familii necăjite). Aici mă simt **acasă**! Poţi iubi ceva şi prin suferinţă! Sînt abonat la revista dv. de la început, pe care – ca şi pe *Hermannstädter Zeitung* – o citesc de la A la Z. Mă pot identifica cu majoritatea textelor. De mare ajutor sînt fotografiile autorilor. Mă impresionează francheţea şi severitatea celor tineri. Ceea ce trebuie aprofundat în conştiinţa civică este faptul că abecedarul se tipăreşte la noi în 14 limbi şi în şi mai multe este preaslăvit Dumnezeul nostru al tuturora. Pe lîngă neamul românesc, multe alte neamuri **iubesc** această ţară! Vă rog să transmiteţi aceasta Regelui (monarhia e o fereastră către cer) şi Preşedintelui (orice putere e dată de la Dumnezeu).

Al dv.,

Eginald Norbert Schlattner, Roşia

CORESPONDENŢĂ DIN BRUXELLES

DELLIA DUNĂ

Cursa pentru NATO

O intensă consultare diplomatică are loc în luna mai în Occident, Statele Unite, Rusia şi Europa Centrală. Această activitate efervescentă a diplomaţiilor pregăteşte reuniunea de la Madrid din iulie, unde, pentru prima oară în istoria de după cel de-al doilea război mondial, state ale fostului Tratat de la Varşovia vor fi invitate să intre în NATO.

Polonia, Cehia şi Ungaria, a căror orientare democratică şi reformă economică sînt verificate din 1989 pînă în prezent, par să întrunească toate criteriile economico-politice şi militare şi beneficiază de sprijinul ferm al Germaniei. Anglia, Statele Unite şi celelalte ţări nordice sînt favorabile propunerii Germaniei. Italia susţine Slovenia, cu un regim democratic verificat de o economie performantă. Propunerea Italiei întruneşte în prezent aprobarea tuturor celor 16 state membre.

România este propusă în principal de Franţa şi susţinută de flancul sud al Alianţei (Grecia, Turcia, Italia, Spania, Portugalia), Canada şi Belgia (după vizita lui Jean-Luc Dehaene). La reuniunea 16+1 de la Bruxelles, din 28 aprilie, dintre statele membre NATO şi România, precum şi în discuţiile purtate de reprezentanţii români la Washington, pe 21 aprilie, noul guvern român a fost felicitat pentru procesul ambiţios de reformă şi a primit asigurarea că nici unul din cele 16 state membre ale NATO nu se opun intrării României în Alianţă.

„Pentru România factorul timp este esenţial. Dacă în timpul regimului Iliescu nici nu se punea problema primirii ei în NATO, acum lucrurile s-au schimbat radical", ne declară o sursă diplomatică NATO. *„Rămîne ca noul regim să se dovedească stabil, reforma fiabilă şi relaţiile cu vecinii să fie reglate şi consolidate prin tratate, şi România are toate şansele să fie invitată în clubul statelor membre ale Alianţei"*, a încheiat aceeaşi sursă.

Rusia negociază

„Ne îndoim că opinia publică rusească, confruntată cu greutăţile de zi cu zi, este cu adevărat preocupată de extinderea NATO", declara la începutul săptămînii acesteia, la Bruxelles, primul-ministru al Letoniei, **Valdis Birkavs**. Negocierile pentru extinderea Alianţei sînt pentru Rusia un prilej de a obţine cît mai multe avantaje pe plan european, pe de o parte, şi pe de alta de a nu reduce din efectivele militare de sub incidenţa tratatului de dezarmare Start II, comenta o sursă diplomatică bruxelleză, cu aceeaşi ocazie.

Pe lîngă faptul că se opune staţionării de arme nucleare, convenţionale şi de trupe pe teritoriul foştilor săi sateliţi, viitori membri ai NATO, Rusia doreşte să semneze cu Statele Unite un nou tratat, Start III, care îi va permite să-şi menţină acelaşi nivel strategic, *„fără cheltuieli suplimentare"*, după cum pleda la Moscova, pe 23 aprilie, generalul **Igor Sergheev**, responsabilul rachetelor strategice ruse. Moscova cere, de asemenea, asigurări că noile membre NATO nu îşi vor îmbunătăţi posibilităţile militare aducîndu-le la acelaşi nivel cu statele membre şi că „niciodată" pe teritoriul lor nu vor staţiona arme nucleare.

Madeleine Albright, în cursul convorbirilor avute la Moscova pe 1 mai, a reiterat intenţia Statelor Unite de a nu amplasa arme nucleare pe teritoriul viitoarelor membre, precum şi de a adapta numărul de arme convenţionale după tratatul CFE (Conventional Forces in Europe) din 1990, pentru a dovedi Rusiei că extinderea nu se face împotriva sa. La întîlnirea de la Moscova s-a discutat şi problema creării unor proiecte comune de apărare antirachetă, precum şi crearea unui centru comun de detectare a acestora.

Dar *„NATO nu va accepta nici o limitare de infrastructură"*, a reiterat William Cohen, secretar pentru apărare. Pe 23 aprilie, la Washington, **Madeleine Albright** vorbea despre limitele în cadrul parteneriatului NATO-Rusia care nu vor fi depăşite: extinderea se va face indiferent de vetoul Rusiei, nici un stat european nu va fi exclus de la un statut potenţial de membru al NATO, noii membri beneficiază de acelaşi statut şi de aceleaşi drepturi, iar Rusia nu are nici un drept de veto în deciziile NATO. Obiecţiile Rusiei au rămas însă aceleaşi şi în cursul întrevederii din 6 mai de la Luxemburg, dintre **Javier Solana** şi **Evgheni Primakov**, primul-ministru rus.

Dacă cele două părţi nu au ajuns la un veritabil acord, un tratat între NATO şi Rusia va fi semnat totuşi pe 27 mai, la Paris. **Helmut Kohl** îl anunţa încă de la sfîrşitul lui aprilie, după întrevederea pe care o avusese cu preşedintele **Elţîn** la Baden-Baden. Acest tratat trebuie să reglementeze relaţiile dintre Rusia şi NATO înainte de reuniunea de la Madrid din iulie, cînd se va declanşa extinderea NATO.

Argumentele din bagajele preşedinţilor

Cu ocazia aceleiaşi vizite în Germania, **Elţîn** a adus în bagajele sale un mic cadou: arhivele personale ale lui **Walter Rathenau** (mare industriaş german de origine evreiască, fost ministru de externe în timpul Republicii de la Weimar, asasinat de extrema dreaptă în 1922), precum şi copiile arhivelor de microfilme din ex-RDG. **Elţîn** a lăsat să se înţeleagă că problema spinoasă a *„trofeelor de război"* (circa 300.000 de obiecte de artă şi numeroase arhive confiscate de Armata Roşie la sfîrşitul celui de al doilea război mondial) poate fi rezolvată pe bază de reciprocitate: **Elţîn** sugera ca preşedintele german **Roman Herzog** să aducă şi el un cadou în bagajele sale, cu ocazia vizitei sale la Moscova, prevăzută pentru septembrie 1997. Deşi, în principiu, împotriva extinderii NATO, Rusia poate închide ochii asupra unor propuneri ale Germaniei, în anumite situaţii.

Pe de altă parte, în cadrul intensificării contactelor bilaterale dintre Rusia şi candidatele NATO, primul-ministru rus, **Viktor Cernomîrdin**, a obţinut de la omologul său ceh etalarea pe doi ani a dobînzii datoriei Rusiei şi a fostei Uniuni Sovietice către Republica Cehă. Datoria va fi plătită în lichidităţi şi în bunuri de consum.

Dezbateri în Congresul american

Devenită problemă de politică internă, extinderea NATO va suscita dezbateri în Congresul american în cursul acestei luni. Discuţiile nu se vor purta numai pe tema costurilor operaţiunilor. Ele vor încerca să răspundă pur şi simplu întrebării dacă soldaţii americani sînt gata să se ducă la război pentru Polonia, Ungaria, Cehia sau altă ţară potenţial membră a NATO. Preşedintele Clinton trebuie să conducă dezbaterea arătînd nu numai necesitatea, dar şi interesele reale şi vitale reprezentate de extinderea regională, sublinia săptămîna trecută un comentator al *Washington Post*, citînd un consilier prezidenţial pentru probleme de apărare.

Principalul pericol de după războiul rece îl reprezintă astăzi instabilitatea, frînă în dezvoltarea liberului schimb în sistemele economiilor de piaţă. Extinderea NATO reprezintă, aşadar, o consolidare a modelului occidental de economie de piaţă şi reformă democratică.

Dacă audierile se înscriu pe poziţia unei politici afirmative faţă de Rusia, punînd o surdină în pachetul concesiilor acordate de Statele Unite, seria celor trei principale candidate la extindere poate fi lărgită, după opinia unei surse NATO. Dacă, însă, în Senatul american, curentul general de opinie va menaja Moscova, senatorii americani vor considera că extinderea trebuie să se limiteze la statele din Europa Centrală, considera aceeaşi sursă.

Date importante

După Paris, 27 mai (**acord Rusia-NATO**), o dată importantă o reprezintă **întîlnirea miniştrilor de externe ai ţărilor membre NATO şi ai ţărilor partenere de la Sintra** (Portugalia), pe 29–30 mai.

Pe agenda de lucru, pe lîngă problema extinderii (*„restructurarea externă"*, în limbajul generalilor NATO) şi cea a creării unui consiliu NATO-Rusia, un loc aparte îl ocupă restructurarea internă: diminuarea reţelelor de comandament ale actualelor state membre NATO.

Şeful Comandamentului militar al NATO, generalul german **Klaus Naumann**, a declarat la o conferinţă de presă, pe 23 aprilie, că, din 65 de cartiere generale şi patru nivele de comandă, vor rămîne în Europa, pînă în iulie, doar 20 de cartiere generale şi trei nivele de comandă. Simplificarea reţelei va răspunde imperativelor unei schimbări de tactică (NATO nu va mai reacţiona exclusiv la ameninţarea unui stat sau grup de state), dar şi unei necesităţi de simplificare în vederea primirii de noi membri. Consiliul de parteneriat euro-atlantic va înlocui structurile Parteneriatului pentru Pace.

Următoarea dată: **reuniunea miniştrilor apărării din statele membre NATO şi din statele partenere**, de la Bruxelles (12–13 iunie), reprezintă ultima întrunire înainte de **reuniunea de la Madrid** (8–9 iulie). Aici se vor discuta ultimele detalii tehnice şi de adaptare a structurilor înainte de extindere.

William Cohen, secretarul american pentru apărare, aprecia costul *„restructurării externe"* la un miliard dolari anual pentru noii veniţi. Statele membre vor plăti anual între 600–800 milioane dolari pentru restructurarea regională, în timp ce costurile exclusive ale extinderii sînt apreciate la 900 milioane dolari pe an.

Săptămîna pe scurt politică

Luni 5 mai

• Şedinţă la vîrf a CDR

Majoritatea partidelor din CDR au susţinut, în cadrul Comitetului Executiv al Convenţiei, semnarea Tratatului de bază cu Ucraina. În cadrul discuţiilor au fost semnalate nemulţumiri faţă de lipsa unui aparat de lucru permanent al Convenţiei, care să asigure o legătură permanentă între parlamentari, membrii executivului şi liderii CDR.

• Premierul Italiei la Bucureşti

Premierul italian, Romano Prodi, care a avut întîlniri cu oficiali români, a declarat că Italia sprijină integrarea ţării noastre în NATO şi UE. Totodată, a fost convenită întărirea, la nivel politic şi economic, unei prietenii „vechi de 2.000 de ani".

Marţi 6 mai

• Opoziţia la Cotroceni

Liderii formaţiunilor de opoziţie şi-au exprimat nemulţumirea, în cadrul unei întîlniri cu preşedintele Emil Constantinescu, faţă de întîrzierea cu care sînt consultaţi în privinţa Tratatului cu Ucraina. PDSR, cu unele rezerve, va susţine semnarea tratatului, în timp ce PUNR şi PRM au anunţat că se vor opune acestui lucru.

• Ion Iliescu regretă o afirmaţie

Preşedintele PDSR, Ion Iliescu, a declarat că „puteam să evit şi-mi pare rău", referindu-se la o declaraţie a sa în care insinua că fostul lider al PNŢCD, Corneliu Coposu, ar fi fost informator al Securităţii. PNŢCD i-a solicitat lui Ion Iliescu să retracteze acest neadevăr, pe care l-a considerat o impietate.

Miercuri 7 mai

• Consultări asupra tratatului

Partidele parlamentare au participat la o ultimă rundă de consultări, la Cotroceni, privind oportunitatea semnării Tratatului de bază cu Ucraina. „S-a conturat o susţinere din partea majorităţii parlamentare şi a PDSR pentru semnarea şi ratificarea Tratatului", a declarat Emil Constantinescu.

• Principiile tratatului

MAE a prezentat principiile reflectate în Tratatul de bază cu Ucraina şi în Acordul guvernamental conex: inviolabilitatea frontierelor, nefolosirea forţei şi a ameninţării cu forţa, soluţionarea pe cale paşnică a diferendelor, succesiunea statelor la tratate, protecţia românilor din Ucraina (prin intermediul euroregiunilor Prutul de Sus şi Dunărea de Jos, prin angajamentul părţilor de a aplica principiile şi normele înscrise în documentele europene şi universale în materie, inclusiv Recomandarea 1.201 a CE).

Joi 8 mai

• Quintus va candida

„Ca să liniştesc starea de spirit din partid, mi-am declarat intenţia de a candida", a anunţat liderul PNL, Mircea Ionescu-Quintus, cu o săptămînă înaintea congresului acestui partid. Congresul va adopta statutul, programul politic şi va alege conducerea PNL.

• Meleşcanu, candidat surpriză

Organizaţia PDSR Sibiu, în cadrul conferinţei judeţene, l-a propus neoficial pe fostul ministru de Externe, Teodor Meleşcanu, drept candidat la preşedinţia PDSR.

• Acord al Băncii Mondiale

Banca Mondială a convenit cu partea română acordarea unui împrumut de 300 de milioane USD. Şeful misiunii Băncii Mondiale la Bucureşti, François Ettori, a declarat că împrumutul a fost stabilit asupra reformei din sectorul agricol şi a protecţiei sociale.

Vineri 9 mai

• Belgia susţine România

Premierul belgian, Jean-Luc Dehaene, a declarat că ţara sa sprijină procesul de lărgire a NATO, care ar trebui să cuprindă cinci ţări, inclusiv România. Legat de procesul de integrare în UE, primul-ministru belgian a arătat că „trebuie să fim conştienţi că acesta necesită o serie de adaptări structurale, atît pentru ţările candidate, cît şi pentru ţările membre".

Sîmbătă 10 mai

• Liberalii hotărăsc o unificare

PNL-CD, PL '93 şi PNL(C) au decis unificarea acestor partide, la un congres stabilit pentru 14 iunie. Într-o declaraţie apel se arată că unificarea „rămîne deschisă oricărei formaţiuni politice de orientare liberală".

• PAC critică guvernanţii

Liderul PAC, Nicolae Manolescu, i-a criticat, în cadrul Comitetului Naţional PAC, pe actualii guvernanţi, acuzaţi de incompetenţă. Manolescu crede că reforma conţine erori de concepţie, cauzate de pretenţiile unor partide de a ieşi cu orice preţ în faţă.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

ILIE ŞERBĂNESCU

Bugetul Ciorbea ameninţat de marii rău-platnici

Majoritatea parlamentară a luat în dezbatere, într-o reuniune specială, grava problemă a plăţilor neefectuate în economie, mai cunoscută în România sub denumirea diversionistă de blocaj financiar. Aceasta după ce, cu ocazia votării bugetului, aceeaşi majoritate parlamentară a renunţat la prevederile controversatului articol 62 din proiectul de buget, care sileau băncile să nu elibereze din cont bani pentru drepturile salariale acelor întreprinderi care nu-şi achitaseră obligaţiile către bugetul de stat şi fondul de pensii, înlocuind această constrîngere cu impunerea unor penalizări financiare suplimentare.

Deocamdată, majoritatea parlamentară nu a stabilit nimic concret, dar, evident, ceva-ceva trebuie făcut în legătură cu plăţile neefectuate îndeosebi către bugetul de stat şi fondul de pensii, pentru că, în condiţiile în care s-a renunţat exact la reglementarea prin intermediul căreia se spera combaterea fenomenului, guvernul trebuie să se aştepte, dimpotrivă, la o amplificare a neîncasărilor la bugetele de stat şi asigurărilor sociale. Şi deci la mari probleme în execuţia bugetului.

Diversiunea „blocajului financiar"

Dintre diversiunile postdecembriste, povestea aşa-numitului blocaj financiar o concurează, dacă nu chiar o egalează, pe cea cu „teroriştii". Să vedem mai concret în ce constă diversiunea. Pornindu-se de la faptul că, din punct de vedere tehnic, este vorba de nişte plăţi neefectuate, s-a căutat a se lăsa impresia că s-ar avea de-a face cu plăţi încă neefectuate – în întîrziere, pur şi simplu, sau în curs de derulare. Acestea – numite în termeni financiari arierate – există în orice economie şi, pînă la un anumit cuantum sau o anumită proporţie din rulajul general, reprezintă ceva normal. În România însă, nu este deloc vorba de plăţi neefectuate, ci de plăţi care, în majoritate copleşitoare, nu vor fi efectuate niciodată. Ceea ce ştie bine mersi toată lumea. Blocajul financiar reprezintă o încurcătură de plăţi în lanţ, între întreprinderile de stat – superdominante în industrie –, dar antrenînd şi structuri private, încurcătură avînd ca nucleu producţia pe stoc (fără desfacere) din industriile neviabile. Blocajul financiar nu a fost însă o simplă încurcătură de plăţi, ci instrumentul de subvenţionare camuflată a industriilor generatoare de pierderi (a căror întreţinere nu a apărut transparentă în bugetul de stat), prin transfer indirect de resurse dinspre activităţile profitabile. Concret: întreprinderile de stat au fost lăsate să contracteze datorii – fie că era vorba de aprovizionări fără plată de la alte întreprinderi de stat, fie de împrumuturi de la bănci de stat –, deşi se ştia că nu vor exista resurse pentru restituirea acestor datorii. Nu era vorba de întîrzieri sau restanţe la plată, ci de plăţi fără şanse de a fi făcute vreodată. Nici unui rău-platnic nu i s-a cerut vreodată acreditiv de la bancă, în cazul unei comenzi, adică o certificare asupra disponibilităţilor sale reale din cont. Împotriva nici unui rău-platnic nu s-a deschis vreodată execuţie silită. De altfel, întreprinderile de stat au fost practic scoase de sub jurisdicţia adoptatei legi a falimentului, fie *de facto*, ca în cazul marilor societăţi comerciale prin simpla trecere a lor sub supraveghere financiară guvernamentală, fie chiar din principiu, în cazul regiilor autonome, care au proprietate publică neînstrăinabilă şi, deci, imposibil de pus la bătaie pentru a-i compensa pe creditori. Astfel că un rău-platnic a făcut din creditorii săi alţi rău-platnici şi de aici încurcătura de plăţi în lanţ.

Costul întregii operaţiuni, adică al datoriilor contractate şi neachitate – căci, evident, cineva trebuia să plătească –, a fost trecut în seama populaţiei, prin preţurile pe care întreprinderile neviabile şi mai ales regiile autonome le-au impus şi în care au îngrămădit, spre compensare, atît carenţele din activitatea proprie, cît şi contravaloarea creanţelor lor fără şanse de a fi recuperate vreodată. Tot populaţia a achitat, în calitate de contribuabil, acea parte – crescîndă, de altfel – din blocajul financiar care a reprezentat obligaţii ale întreprinderilor direct către bugetul de stat şi fondul de pensii.

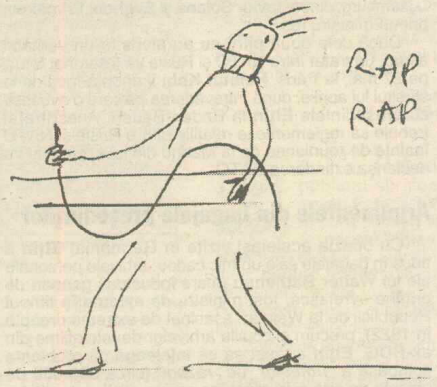

Comutarea arieratelor către stat şi asigurările sociale

Constrîngerile impuse de organismele financiare internaţionale în finanţarea inflaţionistă, adică prin emisiuni monetare, a deficitului bugetar, precum şi introducerea şi apoi menţinerea dobînzilor înalte pentru jugularea inflaţiei şi păstrarea unei minime încrederi în leu au micşorat treptat spaţiul de manevră al autorităţilor în gestionarea blocajului financiar, îndeosebi împiedicîndu-le să intervină prin injecţii monetare sau bugetare în sistem, pentru fluidizări în momentele acute de gîtuire. Dar, mai ales, întreprinderile însele s-au văzut mereu mai îngrădite în mişcările în planul creditului comercial şi bancar pentru împingerea către o scadenţă indefinită a obligaţiilor lor de plată. În jurul multor întreprinderi, lanţul financiar s-a strîns. Nu întîmplător, s-au înmulţit refuzurile de livrare fără plată în avans între întreprinderi. Minunatele întreprinderi de stat româneşti, obişnuite să ia marfa fără s-o şi plătească sau să se împrumute fără să şi ramburseze banii, au găsit imediat soluţia: au bulucit pe RENEL cu neplata datoriilor, pentru că această regie este singura întreprindere care, prin natura lucrurilor, întîi livrează marfa, şi apoi urmează să încaseze banii. RENEL are într-atît de încasat, încît nu poate face plăţile curente către furnizorii ei interni de combustibili, şi nici colecta fondurile necesare pentru importurile corespunzătoare de petrol, ceea ce pune în pericol asigurarea logisticii energetice cel puţin în fiecare prag de iarnă.

Treburile nu se opresc însă aici. Căci minunatele noastre întreprinderi de stat au găsit o soluţie şi mai tare. Au comutat neachitarea obligaţiilor lor de plată dinspre furnizori şi bănci înspre bugetul de stat şi bugetul asigurărilor sociale. Deci nu-şi mai achită pur şi simplu obligaţiile la stat şi la fondul de pensii. Imense găuri au apărut astfel în bugetul de stat şi în fondul de pensii, punîndu-se în pericol plata la zi a bugetarilor şi a pensionarilor, precum şi finanţarea programelor de investiţii şi a celor sociale.

Efectele previzibile ale dispariţiei unei constrîngeri

Deja peste o treime din plăţile neefectuate în economie sînt obligaţii financiare neachitate la bugetul de stat şi la fondul de pensii. Această comutare constituie cea mai mare ameninţare la adresa programului Ciorbea, pentru că riscă să ia o amploare poate încă nici de bănuit, întrucît este singura supapă care mai rămîne la dispoziţia întreprinderilor, în noile condiţii cînd subvenţiile de la buget se reduc şi, mai ales, subvenţiile mascate – prin desfacerea energiei sub costuri sau prin cursuri valutare artificial menţinute –, care reprezentau pînă acum grosul în menţinerea în viaţă a întreprinderilor neperformante, sînt în principiu eliminate.

Realitatea este că problemele aşa-numitului blocaj financiar – care sînt diversionist invocate de unele întreprinderi tocmai pentru a-şi continua activitatea pe seama altora, căci se cam menţionează doar cît este de primit, dar nu cumva şi cît este de dat – au devenit, prin acumulări, deosebit de complicate. Şi, evident, nu pot fi soluţionate peste noapte. Întrucît, soluţii prea radicale, altfel în logica lucrurilor, pot risca să ducă la un blocaj economic total. De ceea ce este însă neapărată nevoie este de un semnal adresat întreprinderilor, prin care să fie clar că nu mai pot face ceea ce vor cu plăţile către bugetul de stat şi către bugetul asigurărilor sociale.

Pentru că este, nu numai economic, dar şi moral inadmisibil ca salariile unora să se achite pe seama neplăţii salariilor şi pensiilor altor îndrituiţi şi care nu au nici o vină! Rămîne însă un semnal negativ că o măsură de obligare – chiar dacă nu prea potrivită, cum a fost cea prevăzută în articolul 62 din proiectul de buget – a fost vînturată, dar a luat-o vîntul.

Dacă întreprinderilor li se va permite în continuare să nu-şi achite obligaţiile financiare la bugetul de stat şi fondul de pensii – şi statul nu va declanşa execuţie silită în cazul rău-platnicilor şi nu se va stabili o responsabilitate contravenţională personală în legătură cu aceste neplăţi –, bugetul va rămîne mereu în suferinţă faţă de încasările prevăzute, oricîte mijloace, să le zicem moderne (precum convertirea unor datorii în înscrise de credit), ar fi introduse. Şi nu va fi vorba de nici o deblocare financiară!

POLIROM noutăţile lunii MAI

- Nicolae Breban **Riscul în cultură**
- Marcel Mauss, Henri Hubert **Eseu despre natura şi funcţia sacrificiului**
- Joachim Wach **Sociologia religiei**
- Arnold Van Gennep **Formarea legendelor**

Comenzi la CP266, 6600, Iaşi
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro

Plural

NOILE TARIFE ALE ABONAMENTELOR CU REDUCERE LA REDACŢIA „22"

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenţi, pensionari, fosti deţinuţi politici şi veteranii de război:
- Numai **8.000 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere **39%**);
- Numai **6.000 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacţie (reducere **54%**).

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:
- **9.000 lei** pe 3 luni (reducere **31%**), cu expediere la domiciliu;
- **8.000 lei** pe 3 luni (reducere **38%**), cu ridicare de la redacţie.

Cei interesaţi sînt rugaţi să achite la sediul redacţiei (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, Bucureşti,* **Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa:** *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti,* **cu specificarea pentru** *Serviciul de Difuzare.*

MĂRIRILE DE PREŢ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

EMIL HUREZEANU

Între alarma patriotică şi terapiile de prevenire

Iritări, o anumită îmbufnare, însoţite de pseudo-exerciţii de analiză istorico-strategică (dacă la fotbal şi la politică se pricepe **multă** lume, în politica internaţională s-a specializat **toată** lumea), erau cunoscute mai demult. Încruntîndu-şi frunţile netede, experţii fostului regim Iliescu – cu două, trei burse în Occident, adesea întrerupte de un curs de limbă rusă sau suspendarea vizei pentru activităţi neşcolare – ne spuneau încă de la începutul anilor '90: *„Fiţi cu ochii pe Germania. Înţeleşi cu ruşii, nemţii ne-au pus gînd rău. Poate chiar ne-au vîndut. Altfel nu se explică"*. Teza, în ridicolul ei perfect impenetrabil, la nivelul fondului de adevăr ştiinţific pe care-l conţine, a făcut carieră nu doar printre practicanţii tuturor xenofobiilor, ordonate şi reglate, după nevoi, de serviciile echidistante ale democraţiei originale. La egală distanţă de PUNR şi PRM, ducîndu-le adică de-o mînuţă şi de alta, succesorii serviciilor de dezinformare ale securităţii – arma de elită a dictatorilor comunişti români – au reuşit în ultimii ani să infiltreze şi discursul aparent democratic; nu doar invectiva sau calomnia, înjurătura sau demascarea scabroasă, ci şi nobila îndoială, scepticismul bine temperat, cam tot ce poartă încă veston şi baston în garderoba naţional-ceauşismului voluntar şi involuntar a folosit şi încă foloseşte, cînd e vorba de cauzele patriotice. Punerea în scenă – cu happeninguri televizate, ale căror moderatori, controlaţi la aparatul de verificare a cîtimii de inteligenţă, ar înregistra un rezultat invers proporţional faţă de cel stabilit la detectorul de minciuni –, invazia de muget sau corale pe teme pretins patriotice, e evidentă chiar acum, după parafarea tratatului cu Ucraina.

Dar, dacă d-l Ioan Mircea Paşcu îşi exprima în urmă cu cîţiva ani convingerea că Germania s-a înţeles cu Rusia asupra împărţirii sferelor în fosta lume comunistă – România căzînd, ca din întîmplare, exact în sfera pe care fostul secretar de stat o lustruia de ani de zile, din interior –, probabil că Ion Iliescu deţine recordul absolut cînd e vorba de ştiinţa miciuriniştă a complotului german antiromânesc. În octombrie 1996, însoţit de o imensă delegaţie de miniştri, academicieni (Augustin Buzura), preşedinţi (Laurenţiu Ulici) etc., fostul şef al statului a patronat, la Frankfurt, în Germania, cea mai inutilă şi costisitoare lansare de carte consemnată în ultimii ani. Cartea sa fusese editată în 'jdemii de exemplare, plătite de statul român editurii, şi nu invers. Puţin citită, pentru că, prea bine trăită şi cunoscută în forma ei originală, cartea a fost stocată în metri cubi şi ascunsă în pivniţele ambasadei române din Bonn, unde mai există şi azi; nu se ştie niciodată cînd şi cui mai poate servi.

Întrebat la Frankfurt despre rolul serviciilor secrete sovietice în desfăşurarea revoluţiei române, d-l Ion Iliescu, cu fostul său zîmbet atît de suveran pe vremea cînd d-l Virgil Măgureanu nu votase încă schimbarea, a declarat pentru toate urechile: *„În timpul revoluţiei din România au fost active foarte multe servicii. Şi serviciile secrete din această ţară, deci din Germania, au fost foarte active, nu doar KGB-ul"*. Pentru că puţinii ziarişti germani prezenţi în sală ştiau chiar mai puţin despre Ion Iliescu decît despre revoluţia română, ecourile locale au fost minime. Păcat că senatorul Iliescu nu ne spune mai multe azi despre rolul serviciilor străine în revoluţia română; nu de alta, dar d-l Nicolae Militaru a murit, al zecelea în suita unor martori-cheie sau piloţi ai schimbării din 1989, d-l Virgil Măgureanu se va recentra politic, cu promisiunea publică de a nu mai spune nimic din ce ştie, în timp ce nici d-l Victor Atanasie Stănculescu nu se simte prea bine: primăvara şi toamna, ulcerul, reumatismul şi ghipsul, se ştie, produc mîncărimi. Dar dacă România a căzut în sfera rusească datorită Germaniei, cum crede d-l Ioan Mircea Paşcu, şi serviciile secrete germane au acţionat în revoluţia din 1989, cum crede d-l Iliescu, dacă d-l Adrian Severin a parafat tratatul cu Ucraina, acesta fiind impus de Klaus Kinkel în vizita sa la Bucureşti, cum crede d-l Vadim Tudor, înseamnă că d-l Emil Constantinescu se-nşală atunci cînd conchide, în interviul acordat revistei germane *Focus* în urmă cu o săptămînă, că Germania e indiferentă faţă de România. Constatarea preşedintelui român nu se înscrie, desigur, în seria reacţiilor antigermane sau xenofobe. Ea poate fi discutată şi, pînă la un punct, acceptată, chiar dacă a crescut volumul investiţiilor germane în România, s-au înmulţit contactele politice intensive româno-germane şi ajutoarele acordate

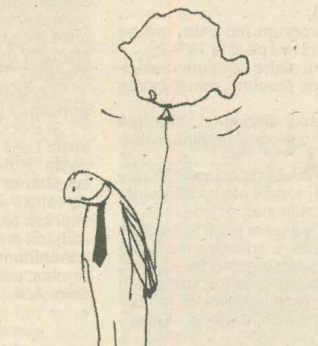

de statul german din '90 încoace – să ne amintim doar de energia electrică furnizată gratis de Germania, un an de zile, în 1990; în felul acesta, România nu mai avea nevoie de cărbune şi minerii au putut face turism de masă, organizat, la Bucureşti, sub atenta îndrumare a ghidului suprem, căzut, vai, dar fără vătămări evidente, în sfera de influenţă a Moscovei, datorită Germaniei. Transformarea relaţiilor internaţionale în retorică demagogică e întotdeauna riscantă.

Dacă după iulie 1997 România nu va intra în NATO, nu e exclus să asistăm la escaladarea unor iritări antiamericane sau antigermane în România. Ele sînt inevitabile şi, poate, explicabile la nivelul unor societăţi – cum este cea românească sau estoniană, să zicem, unde dorinţa de integrare în NATO e la fel de mare ca şi frustrările legate de ceea ce d-l Emil Constantinescu numeşte, exagerînd, indiferenţa Germaniei. „Prudenţa Germaniei" ar fi fost, poate, o formulă mai fericită.

Sugerînd sau încurajînd aceste frustrări, politicienii români riscă să declanşeze un joc periculos. Electoratul român nu-i îndepărtează de la putere pe Kohl sau Clinton dacă România liderilor ei devine, în discursul acestora, o nouă victimă a abandonului marilor puteri. Terapiile preventive ale şocului temporar, politic şi raţional explicabil, produs de respingerea admiterii României în primul val, la Madrid, nu pot fi înlocuite de alarmele patriotice supradozate sau iritări preemptive la adresa marilor puteri occidentale. În politica externă, ele sînt contraproductive, iar riscul politic intern e prea periculos.

N.C. MUNTEANU

Arta de a compromite totul

Om al paradoxurilor, mai în glumă mai în serios, Mircea Dinescu nădăjduia că, după ce au reuşit atît de bine să compromită comunismul, românii nu vor ierta nici capitalismul. Capitalismul adaptat democraţiei nu e prea afectat de spiritul demolator al românului. Însă cu capitalismul adaptat la condiţiile locale, potopit de şmecherie, de delăsare, de alte defecte, unele ancestrale, altele dobîndite sau perfecţionate în 45 de ani de comunism, e jale. Nici nu mai e nevoie să-l compromitem, s-a născut gata compromis.

Aşa stînd lucrurile, ne-am concentrat energiile constructive sau distructive asupra restructurării, privatizării şi economiei de piaţă. Am transformat totul, industria, agricultura, băncile, fondurile de investiţii, comerţul, importul şi exportul, drumurile în prilej de jaf al avutului public şi privat. Şi nu ne-am privat. De sus în jos şi de jos în sus. În numele modelului propriu, al interesului naţional, al lipsei de experienţă, al democraţiei şi al protecţiei sociale, am ajuns de pomină, reuşind pînă peste poate să compromitem şi restructurarea, şi privatizarea, şi economia de piaţă.

Nici nu se putea altfel. Totul a mers mînă în mînă cu compromiterea democraţiei. Nimic nu ne-a scăpat. Începînd cu revoluţia şi cu toată pletora de urmaşi, profesionişti ai revoluţiei de profesie sau inşi care se consideră ca atare în virtutea unui instinct de conservare alterat. Cu o frenezie mai mult sau mai puţin conştientă, am maimuţărit, sluţit, batjocorit, schimonosit, caricaturizat democraţia (şi ideea de democraţie), constituţia, statul de drept, justiţia, poliţia, serviciile secrete (iar armata nu se simte nici ea prea bine), viaţa parlamentară, partidele, dialogul, înfruntarea şi confruntarea de idei, drepturile omului, libera circulaţie a oamenilor şi ideilor, libertatea presei, protecţia bătrînilor, copiilor şi handicapaţilor, fundaţiile ş.a.m.d. Şi dacă am uitat ceva, de vină sînt eu, ceea ce nu înseamnă că a scăpat compromiterii. Din noua limbă de lemn au rămas doar surcelele.

Evident, nici sindicatele nu puteau scăpa compromiterii. Că milioane de oameni au continuat să perceapă sindicatele drept nişte curele de transmisie – n-ar fi nenorocirea cea mai mare. Însă cei care au pus mîna pe putere au făcut tot ce le-a stat în putinţă pentru divizarea mişcării sindicale. Deşi, indiferent de sectorul de activitate, toate sindicatele au sau ar trebui să aibă cîteva obiective principale comune, puterea a făcut totul pentru maxima lor atomizare. Au fost ajutaţi şi de mulţimea veleitarilor care n-au întîrziat să se manifeste şi în acest domeniu. Tîrguiala penibilă pe moştenirea UGSR-ului a înveninat şi mai mult lucrurile. A urmat acţiunea de învăluire a sindicatelor şi mai ales a liderilor, care au fost asmuţiţi unii împotriva altora, momiţi, denigraţi, politizaţi, acuzaţi de politizare cînd n-au răspuns pozitiv semnalelor puterii şi, cînd a fost cazul, au fost cumpăraţi pur şi simplu. Liderii sindicali, mulţi dintre ei, au devenit „politicieni", nu discută decît cu politicienii, cu primul-ministru sau cu preşedintele ţării, au intrat în afaceri dintre cele mai suspecte sau de-a dreptul în conflict cu legea, au devenit manageri sportivi, călători peste hotare etc. Toate acestea şi încă multe altele, poate cu excepţia minerilor, unde unitatea în jurul liderilor a fost cimentată în împrejurări mai speciale, au făcut ca discursul liderilor să fie tot mai depărtat de problemele şi spaimele reale ale angajaţilor rătăciţi în tranziţie. Liderii nu au autoritate asupra bazei. De aici derapajele. Rezultatul? Patronatul, atît cît există, nu are întotdeauna interlocutorii valabili, cu autoritate în masa sindicaliştilor. Dincolo de lideri, sindicaliştii nu sînt de acord cu restructurarea şi cu privatizarea, cer schimbarea miniştrilor, sechestrează, ba chiar şi bat directorii, fac presiuni asupra justiţiei, blochează drumurile cu camioane sau cu avioane. Cum, în două cazuri, guvernul a cedat la ţuteală, ocuparea drumurilor a devenit o molimă. Orice lider local mai exaltat ameninţă cu blocarea şoselelor din te miri ce. Şi cum viitorul pare sumbru, pactul social invocat şi de unii, şi de alţii nu e pentru mîine. Nici pentru poimîine.

Ca să punem punct, revenind de unde am plecat, e de văzut dacă felul în care noi, românii, reuşim să compromitem tot ce atingem ţine de artă sau de blestem.

ANTET

Ucraina pavăză împotriva:

Agresiunilor Uniunii Sovietice împotriva lumii

- Tratatul cu Ucraina poate fi o pavăză împotriva expansionismului rus tot mai evident.
- Rusia actuală a păstrat reflexele totalitare ale defunctei Uniuni Sovietice.
- Dacă nu intrăm în NATO o nouă sovietizare a României este inevitabilă.
- Consecinţele acestui fapt pot fi găsite în trecut: milioane de victime ale terorii comuniste, intervenţii armate justificate doar printr-o ideologie şchioapă, distrugerea sistematică a ţării.

Citiţi despre ceea ce ne poate aştepta în:

Război contra speciei umane

de

General Oleg Sarin & Colonel Lev Dvoretsky.

[312 pag., 15500 lei]

Agresiunile Uniunii Sovietice împotriva lumii, 1919-1989

Editura ANTET

Adresa redacţiei: str. Miron Costin nr.9A; Bucureşti; Tel: 6175332
O.P. 22 C.P. 285

Cronică tv.

Cvadratura cercului

În cadrul reformei economice, întreprinderile cu capital de stat (finanţate de la buget) devenite falimentare (care consumau mai mult decît produceau) au fost puse în faţa unei drastice alternative: privatizarea sau închiderea. Societatea Română de Televiziune, şi ea o instituţie falimentară de notorietate (cu datorii ce însumează peste 80 de miliarde de lei), se găseşte într-o situaţie cu totul aparte. Ea nu poate fi nici privatizată, nici închisă, întrucît, aşa cum stipulează articolul 1 din Legea 41, privind organizarea şi funcţionarea SRTV, adoptată la 17 iunie 1994, ea este *„un serviciu **public** autonom, de interes **naţional**"*. Trebuie să înţelegem prin asta că ea va continua să devoreze banul public ca pînă acum, ajungînd în pragul colapsului, fără ca cineva să poată pune capăt acestei aventuri iresponsabile? Şi că nu există nici o soluţie pentru ieşirea din criză?

Într-o emisiune „surpriză" (neanunţată în programul tv.), realizată de Laura Davidescu şi difuzată pe programul 1, în ziua de 7 mai, la o oră tîrzie, Stere Gulea, director general al SRTV, senatorul Eugen Vasiliu, deputatul Alexandru Sassu, Răzvan Theodorescu, membru CNA, Dumitru Iuga, preşedintele Sindicatului Liber din Televiziunea Română, şi Horia Murgu, expert consultant în probleme de mass-media, au trecut încă o dată în revistă situaţia catastrofală în care se găseşte televiziunea publică. Nici unul dintre participanţii la dezbatere nu a putut propune vreo soluţie concretă, pentru ieşirea imediată din impas. Puţinele idei şi sugestii, oferite mai ales de d-l Horia Murgu (cum ar fi privatizarea anumitor servicii din cadrul SRTV), nu păreau să reprezinte lumina de la capătul tunelului. Aerul cel mai descurajat dintre toţi îl avea d-l Stere Gulea. Domnia sa a făcut o afirmaţie deosebit de gravă, ce trăda neputinţa şi chiar resemnarea, în faţa unei evidenţe cu puţine şanse de remediere: *„Facem emisiuni pentru că avem angajaţi, nu pentru că publicul are nevoie de ele. Redacţiile sînt cele care impun grila de programe"*. Cum s-a ajuns aici? Imediat după numirea de către Parlament a domniei sale în funcţia de director general al SRTV, d-l Stere Gulea a declanşat, într-o primă etapă, luarea unor măsuri organizatorice benefice. Departamentul de Emisiuni Informative s-a împrospătat, **Jurnalul** şi-a schimbat conţinutul şi înfăţişarea. Unele redacţii şi-au reconturat profilul şi au dat naştere la emisiuni cu atractivitate şi profesionalitate sporite (vezi emisiunile **„Cu ochii-n patru"**, **„Opţiuni"**, **„Ce-i de făcut?"**, **„Media-Club"** etc.). Pentru următoarea etapă, însă, bunele intenţii şi dinamismul noii echipe s-au dovedit a fi fost necesare, dar nu şi suficiente. Două au fost motivele împotmolirii: uriaşul deficit financiar (în parte moştenit) şi precaritatea statutului juridic al instituţiei. Pentru că d-l Stere Gulea este directorul general al unei Societăţi de Televiziune care suferă de **incapacitate managerială** şi funcţionează **ilegal**. Incapacitatea managerială vine din aceea că **veniturile** continuă să fie mult sub nivelul (din ce în ce mai crescut, mai ales prin cumpărarea de ultimă oră a unor utilaje moderne şi sofisticate) al **cheltuielilor**. Or, echilibrarea oricărui deficit financiar nu se poate face decît pe două căi:

1. Prin reducerea drastică a cheltuielilor şi/sau

2. Prin creşterea constantă şi eficientă a veniturilor.

Reducerea drastică a cheltuielilor s-ar putea obţine, în regim de urgenţă, prin:

a) comasarea (sau desfiinţarea) unor redacţii sau departamente cu profil conex (cultural/spiritual, tineret/educaţie, social/economic etc.), care ar duce la

b) disponibilizarea (temporară) a personalului de specialitate aferent şi trecerea acestuia în regim de asistenţă socială (prin rotaţie);

c) reducerea orelor de program (cu patru ore pe săptămînă la TVR 1 sau cu trei ore pe zi la TVR 2);

d) eliminarea timpilor morţi dintre emisiuni (aşa-zisele „desfăşurătoare" zilnice de program, prin folosirea crainicilor);

e) eficientizarea elementului ambiental (folosirea preponderentă a mijloacelor specifice (lumină, retroproiecţie, *blue screen* etc.);

f) reducerea achiziţiilor în valută (spectacole, transmisiuni sportive în direct, filme, seriale etc.) şi înlocuirea lor cu producţii audiovizuale originale.

Este de la sine înţeles că măsurile pot fi alternative sau cumulate. Iar dacă, împotriva adoptării măsurilor mai sus enumerate, cineva ar folosi argumentul Legii 41, vom spune că această lege a fost deja încălcată, prin nerespectarea articolului 19, care prevede că la conducerea serviciilor publice din Societatea de Televiziune trebuie să stea: un consiliu de administraţie (**căruia îi sînt prevăzute 24 de atribuţii şi care continuă să fie, pînă la această oră, inexistent**), un director general şi un comitet director.

Cît priveşte sursele de **venit** ale SRTV, ele sînt (conform cu aceeaşi Lege 41) următoarele:

– fondurile primite de la bugetul de stat (cuantum variabil?);

– taxa de abonament de televizor (sumă fixă, pe an, dar racordată la rata inflaţiei);

– surse realizate potrivit obiectului de activitate;

– donaţii sau sponsorizări;

– difuzarea reclamelor de publicitate;

– implicarea în procesul de creaţie şi comercializare a producţiilor cinematografice naţionale.

În plus, mai pot fi adăugate:

– privatizarea unor servicii (cu racordarea preţurilor la piaţă) şi oferirea spre închiriere a diverselor spaţii tehnico-administrative;

– producerea la parametri de competitivitate a unor producţii audiovizuale (prin instituirea de concursuri) şi vînzarea acestora pe piaţa internaţională (tîrguri, festivaluri etc.);

– demararea unei campanii promoţionale, sub formă de clipuri publicitare şi alte activităţi, în folos propriu;

– stimularea activităţii manageriale, prin înfiinţarea funcţiei de **producător de televiziune**, cu statut de **liber profesionist** (colaborator), căruia să i se atribuie în totalitate responsabilitatea, autonomia şi eficienţa economică a emisiunilor tv. şi care să fie plătit în funcţie de performanţă şi gradul de personalitate;

– instituirea unei comisii extrainstituţionale (din 4–5 membri, remuneraţi din bugetul SRTV) care **să avizeze, consulte şi îndrume** (o dată sau de două ori pe lună) întreaga producţie audiovizuală, exclusiv din punctul de vedere al **telegeniei, prezentării şi percutanţei mediatice a emisiunilor** (s-ar evita în felul acesta exagerări „artistice", cu efect perturbativ, de tipul celei practicate în emisiunea, pentru tineri, **„Opţiuni"**, unde folosirea în exces a camerei portative, în mişcare, produce un efect similar cu prăbuşirea pe cascada Niagara);

– calcularea costurilor (reale) de producţie, prin asimilarea la nivelul pieţei economice.

Şi aici, unele iniţiative ar intra în vădită coliziune cu textul Legii 41, care nu înlesneşte, ci mai mult îngrădeşte. Pînă la intrarea în legalitate a SRTV sau la **aprobarea modificării Legii 41** (în regim de urgenţă, de către Parlament), nu putem decît, pentru a da curs unei idei exprimate de d-l Horia Murgu (într-un alt context), să profităm de statutul de ilegalitate al SRTV, să **o închidem** (*de jure*) şi să **o privatizăm** (restructurăm) în mers, pe segmente (*de facto*) şi apoi să **o redeschidem**. Ar fi oare aceasta rezolvarea cvadraturii cercului?

FLORIN GABREA

REVISTA PRESEI

● De şapte ani şi mai bine, numărul revoluţionarilor „cu certificat" este în creştere. Un astfel de document se obţine pe baza declaraţiei proprii, confirmată de spusele altor trei participanţi. Odată obţinut certificatul, respectivul „revoluţionar" beneficiază de scutirea de impozite, are dreptul la pămînt, butic etc. Iată de ce operaţiunea certificatelor de revoluţionar a prilejuit unele dintre cele mai abjecte hoţomănii postdecembriste, de la care nu s-au dat în lături de la demnitari pînă la popor de rînd. **Adevărul** de joi 8 mai a.c. consemnează istoria celor peste 3.000 de „revoluţionari" apăruţi la IMGB, istorie relatată chiar de cîţiva dintre posesorii de certificate:

*„La vremea întocmirii dosarelor (1994), s-au format în tot IMGB-ul «celule» de cîte 4 muncitori, ce se întruneau acasă la unul dintre ei. Ei cădeau de acord asupra unei variante comune de «participare la revoluţie», după care o copiau unul pentru altul. «Dacă aţi vedea declaraţiile, toate sînt ca trase la şapirograf. Mai mult, apare cîteodată şi acelaşi scris, pentru că unii dintre noi nu ştiau să scrie» – ne spune P. V. Textul obligatoriu ce trebuia introdus – conceput de «sus», de la conducerea asociaţiei – era că s-a apărat, cu arma în mînă, fabrica de oxigen de pe platforma IMGB. Uneori se mai varia cu «apărarea de terôrişti a spitalului Budimex». Personajul nostru are puterea să dezvăluie fantezia acestor declaraţii: **«N-am avut nici o armă în mînă, n-am fost la nici o revoluţie. Ni s-a spus însă că ne putem face certificate şi n-am ratat prilejul»**".*

În realitate, după spusele altui „revoluţionar" IMGB-ist, iată ce s-a întîmplat în decembrie '89 pe vestita platformă:

*„«Nici un muncitor nu a apărat fabrica de oxigen. Susţin asta cu două argumente. Primul este că, pînă în 24 decembrie, nu s-a distribuit nici o armă. Şeful gărzilor patriotice (actualul preşedinte al Asociaţiei de revoluţionari) nu a deschis rastelul de arme pînă nu a fost prins Ceauşescu. Pentru că fabrica de oxigen trebuia totuşi apărată, măcar de nebuni cu pistoale, dacă nu de teroriştii profesionişti, directorul general de atunci a solicitat sprijinul armatei. Deci, al doilea argument, fabrica de oxigen a fost apărată de o companie de soldaţi». La Budimex au fost nişte schimburi de focuri răzleţe, dar muncitorii de la IMGB erau departe de evenimente. Cu toate acestea, **asociaţia a acreditat aproape 3.000 de revoluţionari**".*

Explicaţia potlogăriei este dată „cu inocenţă" de un al treilea IMGB-ist, „revoluţionar":

„«În afara scutirii de impozit, am mai beneficiat de transport gratuit pe metrou şi ITB. Chestiunea a ţinut pînă la cartelarea metroului, pentru că era o chestie tacită să îţi dea drumul în metrou pe baza acelei legitimaţii cu tricolor.» – spune P. V. Pentru aceste facilităţi au «cotizat» mii de persoane, unele care n-ar fi fost nici măcar în Bucureşti în timpul Revoluţiei. Un maistru şi-a înscris şi fiica pe listă, alţii au venit cu soţiile".

● Şeful Corpului de Control al Guvernului, Valerian Stan, s-a apropiat recent de afacerea „Mogoşoaia". Dan Claudiu Tănăsescu, primarul comunei din 1990 şi pînă în zilele noastre, a împroprietărit cu pămînt (începînd din 1991) pe mai mulţi demnitari şi funcţionari superiori, trăgîndu-şi, firește, partea leului: o enormă şi somptuoasă vilă, amintind mai curînd de Elveţia, şi nu de România, indică fabulosul nivel de trai atins de primarul Mogoşoaiei.

Libertatea din 8 mai a.c. publică lista a 88 de persoane, împroprietărite generos la Mogoşoaia de Dan Claudiu Tănăsescu, listă alcătuită de Corpul de Control al Guvernului: *„Departamentul reclamă două aspecte ilegale: repartizarea unei suprafeţe de 70 de hectare din pămîntul comunei Mogoşoaia unui număr de 88 de persoane, printre care demnitari şi funcţionari superiori din Ministerul Agriculturii, în detrimentul localnicilor: repartizarea unei suprafeţe de 36 de hectare din pămîntul fostului IAS-Mogoşoaia, diminuîndu-se astfel patrimoniul fostului IAS-Mogoşoaia, actualmente SCAI. Or, există o listă mare de localnici care au solicitat cîteva hectare, căpătînd mult sub suprafaţa primită: Feraru Gheorghe, localnic, a cerut 5 ha, a primit 0,5; Rădulescu Ion a cerut 5 ha, a primit 0,3 şi lista poate continua. Valerian Stan spune că responsabilitatea ilegalităţii aparţine Comisiei Comunale şi a Municipiului Bucureşti, principalul acuzat fiind primarul Mogoşoaiei, Dan Claudiu Tănăsescu, care este şi preşedintele comisiei respective"*.

Între cei 88 pot fi reperaţi: *„Gheorghe Antohi, fost secretar de stat în Ministerul Agriculturii, Petre Plăcintă, fost ministru al MAA, Ion Şoricică, ofiţer superior în MI, Halaicu Crin etc."*. De-a dreptul incredibilă este replica primarului D. C. T.: *„Pînă în '92 **oricine** (sublinierea noastră) putea obţine o bucată de teren pe malul lacului Mogoşoaia"*.

RODICA PALADE

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reţine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonaţii cărora le stă în putinţă acest lucru ca plăţile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

DANA DIMINESCU

Politica europeană de migraţie

Cercetător asociat la Centre des Etudes des Mouvements Sociaux, doctorand la EHESS Paris, autoarea unor studii de sociologie a migraţiei.

Cine dintre noi şi-ar fi imaginat că, la numai cîţiva ani de la impunerea acordurilor de la Helsinki ţărilor socialiste – care pînă la acea dată limitau sever dreptul la libera circulaţie –, Occidentul va căuta cooperarea cu aceleaşi ţări, de data aceasta foste socialiste, pentru a limita mobilitatea persoanelor. Speriate de diverse scenarii de invazie şi de rezultatele unor sondaje de opinie – mai ales cele efectuate în 1990 în URSS şi care au estimat că 10% din populaţia activă era interesată să emigreze[1] –, cele douăzeci şi patru de ţări ale Consiliului Europei s-au întrunit în 1991 la Viena pentru a pune pe picioare o politică comună de migraţie, inspirată direct de ideea „cordonului sanitar". Din 1993, însă, numărul emigranţilor est-europeni şi a celor care numai tranzitează teritoriul Europei de Est pentru a se instala în Occident este în continuă descreştere, iar scenariile potrivit cărora milioane de est-europeni vor debarca în Occident nu s-au adeverit.

Fenomenul de migraţie Est-Vest se conturează clar pe două tendinţe: o migraţie temporară (este cazul celor care lucrează temporar într-una din ţările unde salarizarea este superioară celei de acasă) şi o migraţie frontalieră, axată de obicei pe comerţ. O instalare durabilă şi definitivă într-una din ţările de destinaţie apare din ce în ce mai rar în proiectele de mobilitate.

România nu face excepţie de la această regulă, deşi în statisticile europene fluxul migranţilor români care cer azil politic este maximal şi în continuă creştere. Numai în Franţa, au cerut azil politic 2.486 persoane/1991, 2.206 p./1992, 2.709 p./1993, 4.009 p./1994, 4.005 p./1995, ceea ce reprezintă 15,4% din totalul cererilor depuse în Franţa şi 48% din cazurile provenite de pe teritoriul european[2]. Cu aceste procente România depăşeşte lejer fosta Iugoslavie. Nu este însă nici un secret că românii care se deghizează în refugiaţi politici o fac din raţiuni economice: o cerere de azil politic poate produce un sejur legal de cîteva luni şi în cazul majorităţii românilor ajunşi în Franţa are o valoare practică. Pentru aceştia, a bate la uşa Oficiului pentru refugiaţi şi apatrizi însemna „a-ţi face acte în Franţa" şi nicidecum că sînt angajaţi politic în România, unde sînt persecutaţi, dar că în acest fel beneficiază de o şedere temporară pînă la expulzare, timp în care pot circula în voie, pot tatona şi de cele mai multe ori se pot integra pieţelor de muncă mai mult sau mai puţin clandestine din Occident. Ungaria, Cehia şi Polonia nu mai figurează pe lista cererilor de azil politic, ceea ce nu înseamnă că ele nu sînt ţări care furnizează populaţie migrantă, ci că, regimul lor de circulaţie fiind diferit, o face practic invizibilă.

Nu figurează, de altminteri, pe aceste liste nici mii de români aflaţi pe teritoriul occidental într-o totală clandestinitate. Datorită unei relative toleranţe la clandestinitate, Italia bate toate recordurile: aproximativ 10.000 de români „fără acte de şedere" au fost legitimaţi în asociaţiile caritative de la Roma. Dar numărul lor este mult mai mare şi ariile de răspîndire diverse. Românii instalaţi în mobilitate parcurg întreg teritoriul European. În majoritatea cazurilor, proiectul lor de mobilitate este unul de întoarcere şi nu de plecare, de ruptură cu mediul din care provin. Decizia care conduce la deplasare este cel mai adesea rezultatul constrîngerilor şi stimulilor economici. Decalajul dintre Vest şi Est, care împarte Europa în doi poli de incluşi/excluşi, este fără îndoială una din cauzele disponibilităţii populaţiei pentru migraţie şi unul dintre responsabilii producţiei de „diferenţe". Dar, oricare ar fi mobilitatea unei populaţii, ea este expresia sintetică a fenomenelor economice de atracţie/respingere, unde intervine dimensiunea culturală (tradiţie sau nu de migraţie, reţele de migraţie, diaspora etc.) şi unde intervine social şi nivelul de densitate[3].

Văzută prin prisma diferitelor regimuri de circulaţie, vizibilitatea, respectiv invizibilitatea străinilor este pînă la urmă un *laissé pour compte* al ospitalităţii oficiale. Arhive cu semnătura, fotografia, amprenta, invitaţia, adresa, asigurarea etc. încearcă să raţionalizeze corpul social dispus să călătorească după propria lui legendă de ospitalitate (după voia lui, prin definiţie clandestină), uzată şi înlocuită astăzi de „drepturile" la libera circulaţie (după voia instituţiilor statului, în numele unei *allgemeine Hospitalität*[4]).

Fie în cazul ţărilor ţintă a populaţiilor migrante, fie pentru cei care se instalează în mobilitate, o energie considerabilă, o întreagă capacitate de invenţie sînt investite în construcţia, reprezentarea şi în practica spaţială şi temporală a limitei. Convenţia care a dizolvat controlul frontierelor în interiorul teritoriului Schengen l-a mutat în spaţiul fişierelor informatizate ale SIS-ului (Système d'information Schengen), care devin un soi de vămi virtuale, omniprezente. După statisticile oficiale din martie 1996 ale Grupului Schengen, SIS stochează 3,6 milioane de date referitoare la vehicule, arme, documente de identitate, relevee bancare, date despre persoane delincvente, nedorite etc.[5]. A fi invizibil în spaţiul informatizat Schengen devine egal cu a fi liber să circuli. Experienţa unuia dintre cei aproximativ 5.000 de oşeni migranţi ajunşi în Franţa în ultimii patru ani, este în acest sens elocventă: *„pînă aici* (la Paris, n.n.) – mi-a spus – *nu ne-a controlat nimeni; aici m-am predat la prefectură; m-au căutat pe ecran* (computer, n.n.) *şi nu m-au găsit, şi aşa am trecut".* Întrebat asupra motivaţiei deplasării în Franţa, mi-a răspuns: *„am venit aici* (la Paris, traversînd mai mult de 2.600 km şi, mai mult sau mai puţin clandestin, 5 frontiere, avînd costurile de drum în jur de 800–1.200 DM, n.n.) *pentru ca să fac bani, că n-am gard înaintea casei"* şi continuă: *„dacă n-am gard, nu-mi găsesc locul".* Bineînţeles că nu toţi oşenii migrează pentru ca să-şi facă un gard acasă. Dar faptul că în

Un oşan la Paris

majoritatea cazurilor (98%) ei îşi investesc economiile strînse în timpul deplasărilor în construcţia de ziduri şi case – pentru a se delimita, pentru prestigiu etc., efectiv pentru construcţia unei limite – este o realitate evidentă.

L-am întrebat în continuare: *„cum ai ajuns aici la Paris, cum ai găsit Defense-ul?".* Tînărul oşan, ce nu depăşise înainte de acest voiaj graniţele ţării şi care tocmai ajunsese la Paris, mi-a răspuns: *„aşe cum mă duc în grădina mea cu ochii închişi după ceapă"*, sau altul: *„am venit peste grădini".* Ceea ce mărturiseşte că există la subiecţi o prereprezentare structurată, „stratificată", a spaţiului parcurs, dar acesta este nelocuit, cu limite fiabile şi penetrabile. Este vorba şi de o abilitate de a se orienta pe parcurs în mod clandestin *„peste grădini"*, dincolo de care Parisul răsare în mod natural. Un alt actor mi-a răspuns la rîndul lui: *„cum să fi ajuns?, ca orbul la Brăila".* El a interpretat întrebarea: *„ai fost tu capabil să ajungi pînă aici?"*, astfel că răspunsul lui dă informaţii despre spaţiul trăit. Semnificativ este însă că „parcursul orbesc" (*„cu ochii închişi"* sau un alt răspuns asemănător: *„am ajuns aici ca orbii"*) intervine des în răspunsuri. Or, spaţiul nevăzut, necunoscut, fără structură, fără repere concrete şi vizibile este un spaţiu rizomatic[6], nomad. El este marcat de urmele ce se şterg şi se deplasează odată cu traiectoria. Migrantul se mişcă la fel ca nomadul într-un spaţiu şters, nestructurat, neted, dar spre deosebire de acesta el are un alt principiu de deteritorialitate: nu îl locuieşte, ci îl traversează; el merge de la un punct la altul, chiar dacă acest punct este incert, neprevăzut sau prost localizat. Nomazii, parcurgînd stepa, fixează limita[7], se deplasează cu ea, în timp ce migrantul o absoarbe prin trecere, prin multiple traversări. Nu este cazul unei variabilităţi a direcţiilor de deplasare, ci de o mulţime de treceri căreia îi sînt ataşate direcţii constante. Caracteristicile trecerii: cele obiective, „care apropie malurile", şi cele subiective: o anume presiune nervoasă, o intensitate a trăirii temporale, fără memorie, sînt răspunzătoare pentru parcursul orb, nevăzut al migranţilor; ele şterg din minte „spaţiul grădinilor".

Cultura de migraţie sau a unei mobilităţi ce se instalează progresiv începe cu spaţiul pe care migrantul şi l-a construit, pe care îl parcurge, pe care şi-l apropriază: un spaţiu de circulaţie[8]. Prin această mobilitate continuă, migranţii stabilesc legăturile dintre două sisteme: din care au plecat şi în care au ajuns, construindu-şi progresv unul singur. Aceasta este maniera lor de a-şi gestiona obstacolele şi posibilităţile celor două sisteme într-un cîmp de migraţie global. Şi nu este deloc prematur să afirmăm că aceasta poate fi contribuţia lor la procesul de integrare în Europa.

Confruntată cu aceste noi modele migratoare, Europa Occidentală duce o politică ambiguă de tratare a mobilităţii: pe de o parte menţine întregul dispozitiv de protecţie a drepturilor omului, afirmarea libertăţii de circulaţie etc. (dispozitiv care şi-a pierdut valoarea universală pentru una juridică şi restrictivă[9]), pe de altă parte impune o atitudine unanimă de „fortăreaţă", de limitare a liberei circulaţii doar în interiorul spaţiului Schengen. Soluţiile propuse: de *concertare interoccidentală a acţiunilor* ce privesc mobilitatea persoanelor din Est (controlul frontierelor, vize de intrare, readmiterea clandestinilor în ţările de unde au fost expulzaţi, dar şi ajutoare la întoarcere, cooperări, contracte temporare), *cooperare* ca o alternativă la migraţie şi *arbitrajul* cu ţările din sudul Europei, Africa şi Asia (principalele furnizoare de populaţie imigrantă) reflectă o situaţie inedită şi dificilă: pe de o parte o oarecare deschidere pentru migraţia est-europeană, pe de altă parte menţinerea cu strictеţe a controlului la frontierele spaţiului Schengen. Aceste soluţii de tranziţie s-au dovedit ineficiente în a frîna fluxurile migratoare din zonele sau ţările afectate de degradarea economică şi socială; dimpotrivă, modelul pozitiv al actorului mobil şi prosper care a reuşit să se insereze în sistemele de producţie occidentale este vizibil şi generator de proiecte de plecare.

Pînă în prezent, disfuncţiile care există în politica de armonizare europeană cu privire la emigranţi, respectiv în acordarea azilului politic şi în sistemul poliţienesc european al controlului intrărilor şi ieşirilor din spaţiul Schengen, au condus la o situaţie anomică, pentru că fiecare ţară dispune de propriul ei sistem de integrare/expulzare. Această situaţie a produs la nivelul populaţiei migratoare o specie de actor social absolut original. Ea a permis migrantului (mai bine spus, l-a constrîns) să meargă dintr-o ţară în alta, epuizînd în fiecare ţară sistemul de integrare/expulzare. Dimpotrivă, absenţa de coerenţă între statele membre asupra naturii informaţiilor înscrise în SIS şi consultarea lor în momentul depunerii unei cereri de azil are grave consecinţe asupra adevăraţilor refugiaţi politici, care sînt împinşi de la un refugiu la altul.

Destructurarea limitelor statelor naţionale, inevitabilă construcţiei europene, aruncă în spaţiu persoane fără un statut clar. În acest context: care vor fi normele pe care trebuie să le respecte deopotrivă oaspetele şi gazda? care vor fi mecanismele ostilităţii şi ale ospitalităţii? Cine va mai fi „străin"?

---

[1] Laïdi A., „Menace à l'Est?", în *Hommes & Migrations*, nr. 1205/1997, p. 7.

[2] Lebon A., *Migration et Nationalité en France en 1994*, Direction de la Population et des Migrations, Minist. de l'Amenagement du Territoire de la Ville et de l'Intégration, nov., 1995, p.91.

[3] Rey V., „La composante géographique dans une bifurcation sistèmique: cas de l'Europe de l'Est", în *Revue Belge de Géographie*, 115e, 1991, Facicules 1–2–3, p.139.

[4] Vezi articolul III din ***Zum Ewigen Frieden, Ein philosophischer Entwurf*** a lui Kant. De ex. în ediţia populară şi de calitate îngrijită de Th. Valentiner, Stuttgart, Reclam (Universal-Bibliotek nr. 1501), 1972.

[5] Groupe Central, Schengen, „Rapport annuel relatif au fonctionnement de la Convention d'application de Schengen pendant la période du 26 mars 1995 au 25 mars 1996", Bruxelles, 7 mai, 1996, (SCH/C/'96) 17.

[6] Deleuze G., Guattari F., ***Mille plateaux***, Paris, Minuit, 1980, p. 472.

[7] Tonybee H., ***L'Histoire***, Paris, Gallimard, pp. 185–210.

[8] Tarrius A., ***Les Fourmis d'Europe***, Paris, L'Harmattan, 1992.

[9] Legoux L., ***La Crise de l'asile politique en France***, Paris, Centre Français sur la Population et le Développement, 1995.

ANNELI UTE GABANYI

România

„România şi NATO" este un studiu minuţios, sistematic, din care nu lipseşte nici o temă relevantă în problema fierbinte a integrării euro-atlantice a României. Textul, din care paginile de faţă oferă doar fragmente, pune în valoare întreaga scală de mutaţii petrecute odată cu schimbarea regimului de la Bucureşti, sensurile obiective, percepţia internă şi externă a evoluţiilor româneşti, pe fundalul tendinţelor regionale şi globale ale momentului. Sînt folosite şi aici, cu perspicacitatea caracteristică a autoarei, numeroase surse româneşti şi străine.

IOANA IERONIM

Strategia de integrare a noii conduceri

Strategia noii conduceri se distinge printr-o direcţie clară, o strategie eficientă de punere în practică şi o argumentare riguroasă, axată pe actuala situaţie a dezbaterilor din interiorul NATO pentru dezvoltarea şi extinderea structurilor transatlantice. Discursul politic al noii conduceri este mai profesional, mai obiectiv, modul de argumentare mai flexibil decît al predecesorilor. Un nou pragmatism a luat locul unor vederi colorate emoţional şi marcate de mituri istorice şi de stereotipii. În timp ce fostul ministru al apărării, Gheorghe Tinca, se raliase la corul politicienilor din Polonia sau Ţările Baltice, care avertizau despre o a doua laltă în procesul de extindere NATO spre Est, noul preşedinte al României, Emil Constantinescu, le spune reporterilor americani că nu mai este timpul romantismului, al poeziei sau istoriei. Primirea în NATO nu se va realiza dacă ai nevoie de securitate, ci dacă poţi oferi securitate.

În *Programul cadru pentru macrostabilizarea şi dezvoltarea României pînă în anul 2000*, guvernul premierului Victor Ciorbea a stabilit opţiunile fundamentale pentru politica internă şi externă a ţării. Integrarea NATO şi aderarea la UE se bazează pe apartenenţa României la sfera europeană de cultură şi civilizaţie şi la comunitatea internaţională a democraţiei, legalităţii, drepturilor omului şi economiei de piaţă. Reformele la nivel economic, politic şi militar necesare pentru integrarea europeană şi euro-atlantică nu sînt impuse societăţii româneşti din afară, ci e vorba de obiective de reformă stabilite din interior şi urmărite independent de obiectivele de politică externă.

Aderarea la NATO şi UE este privită deci nu ca o premisă, ci ca un model, nu ca o urmare, ci ca o asigurare pentru politica de reforme din interior. Ministrul de externe, Adrian Severin, se referă la o *„ancoră strategică de securitate pentru procesul transformării, în acord cu modelul european urmărit"*.

Aderarea la structurile euro-atlantice, cum spunea preşedintele României la Consiliul NATO din Bruxelles, reprezintă opţiunea fermă a poporului român. Guvernul actual acordă prioritate integrării NATO faţă de aderarea la UE. Şi aceasta, din mai multe motive. În primul rînd, guvernul român nu se bazează pe faptul că după o primă rundă a extinderii NATO va avea loc curînd o a doua rundă şi de aceea, cum spunea ministrul pentru integrare europeană, Alexandru Ioan Herlea, România joacă acum *„totul pe o carte"*. În al doilea rînd, acceptarea în NATO a statelor central-europene este o hotărîre de natură politică, la care handicapul României – starea ei economică dificilă în prezent – nu cîntăreşte atît de greu pentru aderarea la NATO ca pentru UE. În al treilea rînd, pregătirea militară a României pentru aderare este mult mai avansată decît a celorlalte state, deci are aici şanse mai mari decît pentru integrarea UE. Ceea ce nu exclude faptul că România face, concomitent cu efortul intrării în NATO, efortul intensiv de pregătire pentru includerea în UE.

În acord cu programul de guvernămînt, intrarea în NATO este deschisă pentru toate statele care aparţin aceleiaşi zone strategice şi care şi-au exprimat dorinţa de integrare.

În privinţa susţinerii clare din partea majorităţii electoratului pe problema politicii de integrare, includerea României printre candidaţii la prima rundă a extinderii constituie nu numai cea mai înaltă prioritate, ci şi singura opţiune a noii politici externe româneşti. Spre deosebire de fostul regim, cînd ministrul de apărare sau şeful Statului Major speculau în privinţa consecinţelor asupra forţelor armate româneşti sau colaborării militare în regiune pe care le-ar avea respingerea României la Madrid, noul guvern a renunţat în mod voit să construiască poziţii de repliere ori să definească alternative. În cazul în care România nu va face parte din primul grup de ţări care vor fi primite în NATO la Madrid, Bucureştiul nu este pregătit pentru alternative, ci pentru *„variante"*, care, după afirmaţia ministrului de externe, Adrian Severin, implică toate continuarea efortului României pentru a fi primită în NATO.

În cazul în care eforturile pentru integrarea NATO în prima tranşă nu va fi încununat de succes, se prevede în cercurile guvernamentale româneşti că va avea loc o reacţie de descurajare, însă nu şi evenimente de forţă de vreun fel. Uneori se exprimă teama că forţele extremiste ar putea cîştiga teren, atît în rîndul majorităţii, cît şi al populaţiei minoritare. În sfîrşit, se consideră că ar exista primejdia ca fluxul, în creştere acum, al investiţiilor străine să scadă din nou, cînd România ar pierde, în ochii investitorilor străini potenţiali, din coeficientul de stabilitate cîştigat odată cu alegerile. Opinii conform cărora, după summitul de la Madrid, s-ar prevedea reacţii agresive ale populaţiei sau conflicte internaţionale, au fost demise de ministrul de externe român, ca *„încercări de presiune"*.

Născută în 18 octombrie 1942, la Bucureşti • Fost cercetător şi şef al secţiei de cercetare la Europa Liberă (1969–1988) • Analist principal la Institutul de Studii Sud-Est Europene din München • A publicat numeroase studii şi articole de specialitate, precum şi volumele ***Partidul şi literatura în România, după 1945*** *(Oldenburg, München, 1975);* ***Revoluţia neterminată. România între dictatură şi democraţie*** *(Piper, München, 1990) •*

NATO poate cîştiga securitate prin integrarea României

În efortul lor de a sublinia calităţile României care o îndreptăţesc să intre în NATO, diplomaţia românească nu insistă pe necesităţile de securitate ale ţării, ci pe aportul de securitate pe care România îl poate aduce alianţei. România se autodefineşte ca *missing link* (veriga care lipseşte) şi ca factor de stabilitate în arhitectura securităţii euro-atlantice. Experţi ai Ministerului de Externe şi Ministerului Apărării invocă o serie de argumente în sens geostrategic şi de apărare, precum şi în domeniul economic şi social-cultural.

Argumente geostrategice. Partea română aduce în discuţie atât elemente constante, cât şi variabile. **Aşezarea** – România e un stat central-european învecinat cu Balcanii; nu are graniţă comună cu o mare putere şi deci nu are problemele de risc pe care aceasta le-ar implica; are 1.000 km din cursul Dunării, constituind parte a drumului transeuropean pe apă, între Marea Nordului şi Marea Neagră; pe teritoriul său naţional, se găseşte calea navigabilă continuă Dunăre-Canal-Marea Neagră; România are 250 km deschidere la Marea Neagră; este a doua ţară în zonă sub raportul suprafeţei, populaţiei, potenţialului economic şi militar; este cel mai mare stat dinspre flancul de sud al NATO şi UE.

Opiniile occidentale privitoare la valorizarea aşezării României sînt divergente. Anul trecut, în Statele Unite şi Franţa, însemnătatea strategică a ţării era apreciată ca un argument pentru asocierea timpurie a României. La Paris, ca şi la Washington, se consideră că primirea României va întări flancul sud-est european al alianţei – însă din perspective diferite. Franţa leagă aceasta de scopul său de a-şi amplifica propria influenţă în alianţă, iar Statele Unite au în vedere poziţia geostrategică a României la Marea Neagră. Integrarea României ar avea darul să relaxeze poziţiile Turciei şi Greciei, ar uşura controlul asupra liniei maritime ruseşti şi ar aduce o infuzie de stabilitate spre Ucraina şi Moldova. Pe direcţia aceasta, se speră în realizarea unei armonizări a intereselor strategice (*Die Welt*).

O altă şcoală de gîndire, dezvoltată printre altele în Marea Britanie, susţine că teritoriul României este prea departe de centrul NATO ca să poată fi apărat cu uşurinţă. Experţii militari români contraargumentează: în caz de atac, o funcţie subregională de apărare o oferă chiar arcul carpatic, iar cursul rîurilor de la nord la sud (în estul şi sudul ţării) şi de la nord-vest la vest (în Transilvania) constituie şi ele piedici. (...)

România ca factor regional de stabilitate. Oferta românească pe tema stabilităţii este următoarea: împreună cu Polonia, România ar forma un ax nord-sud al extinderii NATO, cu efecte stabilizatoare în direcţia unei Ucraine independente; alături de Ungaria şi Slovenia, ar duce la întărirea flancului sudic al NATO – cu efecte de stabilizare balcanică; România completează liniile de legătură şi comunicare cu cele două componente NATO ale flancului sudic; România e factor stabilizator în tensiunea turco-grecească, având bune relaţii cu ambele ţări; România e factor de stabilitate în zona caucaziană, ca ţară de la Marea Neagră care are bune relaţii cu Georgia, Armenia şi Azerbaidjan.

Poziţia ţărilor occidentale cu privire la primirea României în NATO

Statele membre NATO utilizează dezbaterile privitoare la extinderea alianţei – asociată cu problema reformei dinăuntrul alianţei – pentru a-şi urmări interesele în domeniul securităţii naţionale şi al sferelor de influenţă regionale sau globale. Este de presupus că decizia privind extinderea NATO de la Madrid, în iulie, va corespunde în mod esenţial stării politicii interne a celor 16 state membre NATO şi rezultantei intereselor SUA, Germaniei şi Franţei.

Statele Unite. SUA va pune problema extinderii NATO spre Est în termenii costului, mai ales. În prim-plan pentru alegerea candidaţilor la integrare se vor afla criteriile economice – iar în vederile Washingtonului numărul candidaţilor ar trebui să fie cît mai redus. Într-un raport către Congres, elaborat de Departamentul de Stat împreună cu Pentagonul, referitor la avantajele, costurile şi consecinţele extinderii *„pentru un prim grup restrîns"*, se vorbeşte despre 4 ţări, neprecizate. Precizările neoficiale asupra identităţii celor 4 state n-au fost mereu aceleaşi. În ianuarie 1994, preşedintele Clinton explica faptul că Parteneriatul pentru Pace ar reprezenta *„cel puţin pentru Polonia, Ungaria, Republica Cehă şi Slovacia un prim pas spre statutul de membru deplin al alianţei"*. De atunci, Slovacia a fost tot mai des exclusă la menţionarea favoriţilor. Tot neoficial, a fost adusă mereu mai insistent în discuţie Slovenia. Astfel că pentru William Roth, lider al Consiliului Nord-Atlantic, scopul extinderii NATO este acela de a include *„noile democraţii – polonă, cehă, ungară şi slovenă"*. De cînd Slovacia nu se mai numără printre favorite, iar Austria nu e de aşteptat să renunţe în viitorul previzibil la statutul său de neutralitate, nou creata lacună de securitate între Italia şi Ungaria ar urma să fie suplinită prin intrarea în NATO a Sloveniei.

Ca urmare a relativizării afirmaţiei neoficiale dinlăuntrul NATO cu privire la cele patru state Vişegrad şi înlocuirii ocazionale, pe listele de menţiuni, a Slovaciei cu Slovenia, a fost adusă în joc şi România, ca posibilitate, fie în locul Sloveniei, fie ca un al cincilea stat. Un rezultat al semnării tratatului româno-ungar este accentuarea presiunii unor membri influenţi din ambele Camere ale legislativului american asupra preşedintelui Clinton, pentru a-l determina să includă România ca un al patrulea stat pe lista ţărilor ce primesc sprijin american pentru integrare, calificîndu-se astfel, indirect, printre candidatele la integrare. În timpul vizitei lor la Washington, ministrul de externe, Adrian Severin, şi ministrul apărării, Victor Babiuc, au căutat să obţină sprijinul Statelor Unite pentru intrarea României în NATO din primul val. După întîlnirea cu omologul român, ministrul de externe american, Madeleine Albright, a afirmat că NATO rămîne deschisă pentru toate demo-

şi NATO

crațiile europene, capabile de a pune în practică obiectivele alianței. Extinderea NATO va începe la Madrid, însă nu se va şi sfîrşi acolo. *„Cei dintîi nu vor fi şi ultimii"*, a spus Madeleine Albright.

Marea Britanie. Malcolm Rifkind, ministrul britanic al apărării, a apreciat pozitiv eforturile României în domeniul militar şi a salutat progresul țării pe calea democrației în interior, ca şi angajamentul de aplicare a reformei economice şi îmbunătățirea relațiilor româno-maghiare. El a văzut în aceste lucruri, la modul general, premise valabile pentru candidatura României, însă nu a afirmat deschis sprijinul pentru România. Cele mai multe state NATO din flancul de nord păstrează în această privință o atitudine rezervată, ori se pronunță împotrivă.

Republica Federală Germană consideră România vectorul cel mai important al extinderii NATO spre Est, cum observa un comentator în ziarul *Adevărul*, acum cîteva luni. Aprecierea exprimată atunci, că *„Germania este consecvent pentru admiterea Cehiei, Poloniei şi Ungariei"*, se păstrează în publicistică şi după schimbarea de guvern care a avut loc. Un corespondent al ziarului *Neue Zürcher Zeitung* nota: *„chiar şi în România există convingerea că, în cadrul NATO, Germania şi alte state nord-europene se opun integrării ei şi privesc, cel puțin pe moment, cu scepticism dorința de integrare a Bucureştiului"*.

În urma unei vizite a fostului președinte Ion Iliescu la Bonn, într-un comentariu de presă din *Adevărul* se observa că Germania nu pare să se opună integrării NATO a României, dar nici nu va face eforturi de a o sprijini.

Franța. Diplomația română considera, chiar înainte de alegeri, Franța ca *„sponsorul principal"* al României pentru integrarea UE şi NATO, cum spunea fostul ministru de externe, Teodor Meleşcanu, în august anul trecut. El exprima speranța că Franța va reuşi să determine sprijinirea României şi prin dinamica integrării pe *„axa franco-germană"*. În acelaşi timp, se ştia chiar de atunci că puterea de influență a Franței în alianță este relativ limitată.

Odată cu schimbarea pașnică a puterii de la Bucureşti, în decembrie 1996, a crescut disponibilitatea guvernului francez conservator de a susține România în atingerea scopului ei – integrarea NATO din primul val. La sfîrşitul lui februarie 1997, cu ocazia vizitei sale la Bucureşti, președintele Jacques Chirac s-a declarat apărătorul intereselor româneşti de aderare la NATO şi UE şi a afirmat limpede sprijinul său pentru cererea României în acest sens. El a accentuat eficiența României pentru întărirea flancului de sud al alianței.

Şi interesele Franței se îndreaptă spre această regiune. Din momentul în care președintele Chirac a anunțat, în decembrie 1995, revenirea Franței la structurile militare multilaterale NATO, Parisul încearcă să-şi întărească influența în Europa de Sud-Est, cu privire la noul înființatul comandament NATO de sud. Un asemenea aranjament nu intră în vederile Washingtonului, ceea ce a dus la o anumită dificultate în relațiile franco-americane. După ce, într-o primă fază, şi-a acordat sprijinul pentru acest gen de inițiative din partea Franței, Bonn-ul, considerînd poziția Statelor Unite, a luat distanță față de Franța. În acelaşi timp, pare să se contureze o schimbare în relațiile franco-germane, de la o *entente cordiale*, la o *mésentente cordiale*. Nu se exclude ca ofertele prezentate de-a lungul ultimelor luni de francezi în diversele capitale, pentru sprijinul aderării Poloniei, Ungariei, Republicii Cehe şi, nu în ultimul rînd, a României la structurile euro-atlantice, să fi indus un anumit sens al concurenței dintre Paris şi Bonn. De partea franceză nu se exprimă totuşi teama că Germania nu ar ajunge în cele din urmă să-şi dea acordul pentru o integrare timpurie a României. La conferința de presă a președintelui francez cu ocazia vizitei sale la Bucureşti, el răspundea, la o întrebare pe această temă, că piedica cea mai mare în calea României o reprezintă Statele Unite, nu Germania.

În presa românească s-au auzit şi voci distonante, care avertizau asupra dificultăților în relațiile cu alte state membre ale NATO ce pot reieşi pentru România dintr-o *„polarizare franceză"*. În opinia jurnalistului Emil Hurezeanu, de la Köln, ar exista nu numai *„şansa reală şi binevenită a unei alianțe strategice cu Franța, dar, prin aceasta, şi riscul unei slăbiri a poziției României în relațiile cu Statele Unite şi Germania"*.

*

Asemenea Franței, celelalte state membre NATO latine își semnalează dorința de a vedea România acceptată în prima rundă a extinderii alianței. **Italia**, după Piero Fassino, secretar de stat în Ministerul de Externe al Italiei, s-a declarat, cu ocazia vizitei la București, de la începutul lunii martie 1997, pentru admiterea concomitentă a României şi Sloveniei, de la prima rundă. Se pare că el a şi pledat pentru aceasta pe lîngă secretarul de stat american Madeleine Albright şi a discutat aceeaşi chestiune cu Evgheni Primakov, ministrul de externe al Rusiei. Italia, în opinia ministrului apărării Beniamino Andreatta, ar fi interesată să readucă echilibrul între zona centrală şi cea de nord în cadrul Alianței Nord-Atlantice. Primul-ministru José Maria Aznar al **Spaniei** şi-a exprimat, la sfîrşitul lui martie, sprijinul pentru integrarea României, ca şi Jaimé Gama, ministrul de externe al **Portugaliei**, care a afirmat cu tărie aceeaşi poziție, cu prilejul vizitei în Portugalia a omologului său român, Adrian Severin.

La fel, cele două state membre NATO din sud, Grecia şi Turcia, s-au declarat recent pentru includerea României în alianță. Reprezentanți ai **Greciei** au pledat cu hotărîre pentru acceptarea României în prima grupă de candidați. Ministrul apărării grec şi omologul său român au semnat, la sfîrşitul lui martie, un Tratat de cooperare privind înarmarea şi schimbul de informații în domeniul apărării, ca şi secretul de stat şi profesional. **Turcia** se situează pe o poziție mai puțin limpede, fiindcă dorește, în general, să-şi lege reacția la extinderea NATO spre Est de atitudinea UE față de Turcia. În timpul vizitei sale la București, adjunctul șefului de stat major turc a afirmat că Turcia susține intrarea României în NATO, însă rămîne o problemă deschisă dacă se referea la integrarea în primul val.

Rusia şi intrarea României în NATO

Poziția Rusiei pe problema intrării României în NATO este într-un anumit sens ambivalentă. România pare să se situeze la conjuncția structurilor de zonă-tampon şi zonă gri, cu ajutorul cărora Moscova vrea să-şi protejeze teritoriul, în modul ei tradițional, față de alianța occidentală în curs de extindere spre Est. După dizolvarea Pactului de la Varşovia şi dezintegrarea Uniunii Sovietice, politica Moscovei s-a concentrat nu numai asupra reconstituirii unei arii de *„vecinătate apropiată"*, dar şi asupra instaurării unei noi *„concepții-tampon referitoare la o linie de securitate Königsberg-Pressburg-Belgrad-Sofia, care să delimiteze sfera rusească de interes"*, cuprinzînd părți din fostul teritoriu al Pactului de la Varşovia, ca şi teritoriul fostei Iugoslavii, care n-a aparținut acestui pact (*Die Welt*). Presa a menționat şi ceea ce pare a fi zona cenuşie dorită de Rusia, în care ar intra, pe lîngă fostele republici sovietice, România şi Bulgaria. Cum a afirmat ministrul rus de externe Primakov, Moscova nu va fi niciodată de acord cu intrarea în NATO a unui stat care are graniță comună cu Rusia. România şi Bulgaria au amîndouă graniță comună cu Rusia, prin Marea Neagră, astfel încît ar aparține acestei zone gri. În sprijinul acestei teze vine faptul că Rusia s-a abținut să participe la manevra cea mai amplă din Marea Neagră (*Cooperative Partner '96*), în cadrul Parteneriatului pentru Pace, din iulie 1996, care a avut loc în apele teritoriale ale României. Alături de România, la exerciții au participat, ca organizatori, opt state membre NATO, Ucraina şi Bulgaria.

În refuzul de principiu al Moscovei de a accepta extinderea NATO spre Est nu s-a schimbat de fapt nimic, dar este la fel de adevărat că Rusia nu se află tocmai în poziția de a opri acest proces.

În presa românească, după conferința de la Berlin a Consiliului Ministerial NATO din iunie 1996, s-a colportat informația conform căreia între ministrul de externe rus Primakov şi NATO s-ar fi stabilit înțelegerea că Moscova își va da acordul pentru o extindere NATO limitată doar la Polonia, Republica Cehă şi Ungaria. Iar Vestul ar fi acceptat prin reciprocitate să nu staționeze trupe sau arme nucleare pe teritoriul noilor membre ale alianței. Că în Statele Unite asemenea aranjamente au intrat intens în considerare şi că au fost apreciate se poate deduce din expunerea de principii elaborată de Robert Blackwill, Arnold Horelick şi Sam Nunn, sub titlul programatic ***Măsuri împotriva degradării relațiilor americano-ruseşti***. *„Rusia trebuie asigurată că, după integrarea Poloniei, Ungariei şi Republicii Cehe, se va lăsa o pauză mai lungă – de 5–10 ani – pînă să se hotărască integrarea unor noi membri"*, afirmă autorii. De România nu e vorba deloc.

Această teză apare confirmată de atitudinea membrilor occidentali NATO, cînd, în luările oficiale de poziție şi în comentariile de presă pe tema integrării, sînt permanent puse în discuție cele trei state Vişegrad. (...)

Poziția Moscovei indică o direcție similară. (...) Rusia pare a considera improbabilă admiterea României în primul val (şi poate chiar niciodată). La o întîlnire organizată (la începutul anului 1996) de adjunctul ministrului de externe rus Krîlov cu omologii din țările candidate la admiterea NATO, România nu a fost invitată. În aprilie 1996, Krîlov îi spunea fostului ministru de externe român, Teodor Meleşcanu, că Rusia se opune din principiu extinderii NATO, dar că problema României trebuie discutată de autoritățile de la București şi Bruxelles.

Președintele francez Jacques Chirac opina (la începutul anului), după o întîlnire cu Elțîn, că *„rușii nu vor face românilor greutăți la intrarea în NATO. Ce vor ei este să ajungă la un acord cu NATO"*.(...)

La București persistă temerea că cele 16 state NATO, în consens cu Rusia, nu vor putea admite în primul val decît Polonia, Ungaria şi Republica Cehă şi abia după o pauză mai lungă – sau niciodată – s-ar decide asupra unor noi membri. Aceasta explică hotărîrea şi energia cu care poporul român, partidele şi Guvernul României s-au angajat în efortul de a folosi şansa care li se oferă prin summit-ul NATO de la Madrid.

Traducere de IOANA IERONIM

Zilele acestea au vizitat Bucureştiul:

JAMES WOLFENSOHN, președintele Băncii Mondiale, aflat în vizită la București, a declarat că instituția pe care o conduce va acorda României credite de pînă la 500 de milioane de dolari, în vederea susținerii planurilor de reformă ale guvernului Ciorbea.

Primul ministru al Belgiei, Jean-Luc Dehaene, a exprimat susținerea țării sale pentru integrarea cît mai rapidă a României în NATO.

BIANCA BALOTĂ

Cazul Goma* I

Tocmai terminasem de citit *Jurnalul* lui Sebastian. Închisesem cartea, tulburată de extrema delicatețe a unui suflet tandru, mereu rănit în însăși tandrețea lui; de marea civilitate a omului, păstrată și în situațiile cele mai vitrege; de adînca fidelitate în prietenia atît de des trădătoare...

Și tocmai atunci cineva ne-a adus cele trei volume din *Jurnalul* lui Paul Goma. Le-am deschis... le-am frunzărit... le-am citit! Mă simt, acum, la sfîrșitul lecturii, cam cum s-ar simți cineva care trecea liniștit pe stradă, îmbrăcat cuviincios, și o bandă de derbedei i-ar fi răsturnat în cap o găleată cu noroi. Sînt puține numele aparținînd culturii române – din țară și din diaspora – care să fi rămas nemaculate de limbajul insanității degradante, necalomniate, unele ușor, în trecere, altele adînc, sfruntat.

Iată de ce, în căutarea unei explicații, îmi pun întrebarea: cine este de fapt Paul Goma, dincolo de prejudecățile și de ideile primite de-a gata cu care am cam fost manipulați în ultimele două decenii? Răspunsul îl vom găsi, poate, mergînd îndărăt spre începuturi, acolo unde adevărul e mai vizibil, și scoțînd la lumină cîteva instantanee ale unui parcurs, fixate de camera de luat vederi a memoriei; acel gen de fotografii care, de regulă, nu se păstrează în albumul aniversar.

1954. O amnezie cu tîlc

Eram studenți în primul an la Institutul de Literatură și Critică Literară de pe Șoseaua Kisselef – celebra „fabrică de scriitori", cum i se spusese. Într-o zi, prin preajma Crăciunului, Petre Iosif, directorul institutului, însoțit de cîțiva „tovarăși în civil", a irupt în liniștea matinală a sălii de seminar: s-a învîrtit cîteva clipe printre rînduri, ca un leu în cușcă, biciuindu-ne cu o voce teribilă, care ne inculca o teroare nemaiîncercată pînă atunci de noi, încă niște copii, abia ieșiți de sub ocrotirea părinților. Încerca să ne privească pe fiecare în ochi, părea că-l caută pe unul anume. Și iată că l-a găsit: Gheorghe Grigurcu. De ce îl acuza în fraze șfichiuitoare, n-am înțeles atunci. Am înțeles, însă, cu inima strînsă, că i se întîmpla ceva îngrozitor colegului nostru, ceva care ne înghețase șira spinării, ne înțepenise în bănci cu răsuflarea oprită și cu ochii ieșiți din orbite. Apoi, prin șoapte strecurate cu frică de la o ureche la alta, am aflat despre ce era vorba. Grigurcu îi făcuse o vizită doamnei Eugen Lovinescu cu puțin înaintea arestării ei, arestare din care nu avea să se mai întoarcă vreodată. Și, tulburat, scrisese o poezie în care era vorba – dacă-mi amintesc bine – despre aburul ceaiului și despre farmecul indicibil al acelui moment în casa maestrului. Faptul s-a aflat grație turnătorului de serviciu, iar „vinovatului" i s-a organizat în seara de ajun de Crăciun o ședință exemplară pentru excluderea sa din UTM și pentru eliminarea din toate universitățile țării. Excluderea a fost votată în unanimitate. Paul Goma a ridicat deci mîna și a votat excluderea și eliminarea prietenului. (Trebuie să adaug că au existat două persoane care n-au fost complice și n-au votat: Lidia Popiță, fata preotului din Brașov, și subsemnata. Dar asta nu din vreun eroism prematur, ci pur și simplu pentru că nu avusesem calitatea de a fi acceptate la acea ședință: nu eram membre UTM.)

Murdăria aceea impusă unui grup de tineri care-și începeau astfel viața sub semnul lașității și al compromisului nu poate fi pusă în cîrca nici unuia dintre ei, nici măcar a aceluia care, mai tîrziu, va avea prostul gust să-și terorizeze generația cu pretenția la exemplaritatea biografiei lui.

Vinovăția era alta și se va revela mai tîrziu.

Să mă explic. Petreceam revelionul lui 1985, împreună cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, la ei acasă. Cum noaptea de revelion este lungă, a venit și un moment al amintirilor, unele dureroase; Monica Lovinescu ne-a vorbit despre drama mamei ei, de care era atît de neconsolată. Am întrebat-o atunci: *„V-a povestit, fără îndoială, Paul Goma ce i s-a întîmplat lui Grigurcu datorită vizitei pe care i-o făcuse doamnei Lovinescu?"*. Și am aflat cu stupoare că: *„Nu, niciodată. Despre ce este vorba?"*. Călcasem, fără să vreau, pe o mină nedezamorsată. Ei bine, Paul Goma, care-și trăise ultimii zece ani în intimitatea acestor oameni ce făcuseră totul pentru el, despre care știa că în durerea lor încă mai caută orice urmă, orice mărturie, orice amintire legată de acele tragice zile, nu găsise de cuviință să le povestească întîmplarea. Mai exact spus, o tăinuise chiar cu riscul de a fi dat de gol din întîmplare.

Fusese, deci, nevoie să ajung eu la Paris și să traversăm împreună o noapte de revelion pentru ca familia Lovinescu-Ierunca să afle ceea ce se cuvenea să știe demult. Cum s-o fi explicat Goma cu „binefăcătorii" săi, nu știu. Ceea ce știm, căci citim în *Jurnal*, este că, de îndată ce nu i-a mai fost cu putință să tăinuiască întîmplarea, a falsificat-o, scoțîndu-se tot pe sine erou. Ba a aruncat o umbră de suspiciune asupra victimei pentru a ascunde ceea ce avea de ascuns. Procedeul e clasic.

„Noi cei din fundul sălii, băieții veseli, discutam în șoaptă, chicoteam, ne vedeam de treburile noastre, destul de tîrziu am înțeles că se petrece ceva neobișnuit. Grigurcu răspundea în felul lui ocăcăit unor întrebări puse de la prezidiu, întrebări pe care dacă le auzeam limpede nu le pătrundeam.

Aflam acum cu spaimă, căci aveam și noi muște pe căciulă, chiar mai tăunoase decît nepotul clasei muncitoare[1] care erau crimele colegului și noi dormeam soro! Deținea un volum de Arghezi. Să vezi și să nu crezi. Acest secret era cunoscut de toată lumea, după cum de toată lumea era cunoscut secretul că și eu dețineam. Dar Grigurcu mai comisese o «crimă» pe care n-o știam: încercase să trimită la Paris Monicăi Lovinescu... o scrisoare scrisă cu cerneală simpatică.

Pentru fapte ca acelea, oricare alt student ar fi intrat în pușcărie în pas alergător... Grigurcu a fost doar exmatriculat. Va fi amortizat pedeapsa capitală mătușa eroină a clasei, Elena Pavel" (vol. III, pp. 42–43).

A-l numi pe Grigurcu, după treizeci de ani de la acea seară de coșmar pentru el, *„nepot al clasei muncitoare"*, este o infamie. Cu atît mai mult cu cît numitul „nepot al clasei muncitoare" nu se lăsase descurajat și devenise între timp, prin propriile-i puteri, un critic de renume, cu o ținută morală ireproșabilă. M-am întrebat pentru ce vroia cu tot dinadinsul Paul Goma să tăinuiască întîmplarea aceasta? Răspunsul îl găsim într-o mărturie a lui Virgil Mazilescu făcută în gura mare la Casa Scriitorilor și redată în versiunea denigratoare a lui Paul Goma, care și atunci cînd e obligat să-și recunoască o vină o face tot *à sa manière*: *„Aseară la Madam Candrea, Grigurcu – beat pulbere ca de obicei – a zis: – Goma a fost principalul acuzator al meu la Institutul de Literatură"* (vol. III, p. 44).

Și concluzia lui Goma, surprinzătoare în abjecția ei: *„Căcăciosul de Grișa"* (vol. III, p. 48).

1956. O decorație furată

În anul al treilea de universitate, Paul Goma a citit într-o ședință a seminarului de creație o proză în care unul din personaje, membru de partid, se sinucide. Profesorul care conducea seminarul a orientat discuțiile astfel încît s-a ajuns ca la sfîrșitul ședinței P.G. să se vadă acuzat de sentimente dușmănoase la adresa regimului. Sesizînd gravitatea unei asemenea concluzii, colegii, dar mai ales unul dintre ei, Victor Zednic, aureolat de autoritatea pe care i-o conferea faptul că era vechi membru de partid și fost muncitor, au intervenit pe lîngă profesor, smulgîndu-i promisiunea formală că nu va transmite „mai departe" acea concluzie, în schimbul angajamentului lui P.G. de a reface povestirea în spiritul îndrumărilor partinice. Ceea ce nu l-a împiedicat pe profesor să raporteze de îndată întîmplarea superiorilor săi cu epoleți. În consecință, P.G. a fost arestat și condamnat la doi ani închisoare, în toamna lui '56.

În aceeași perioadă izbucnea revoluția din Ungaria și urmările ei nu aveau să întîrzie a se ivi și la noi. Mulți studenți din Universitatea bucureșteană s-au implicat profund în aceste evenimente, încît arestările și procesele politice au început să se țină lanț în tribunalele militare, din iarna lui '56 pînă prin primăvara lui '57. Ba chiar din anul nostru, dintre colegii lui Paul Goma, a existat un grup de cinci studenți care au desfășurat clandestin o activitate strict legată de revoluția din Ungaria.

Dintre cei cinci, unul a murit oportun, lovit de tramvai; al doilea s-a transferat de pe banca acuzaților pe cea a martorilor acuzării; mai rămîneau deci doar trei, și aceștia au fost arestați și condamnați la patru ani de închisoare, prin vara lui '57.

Și iată că, în 1996, Ungaria, comemorîndu-și patruzeci de ani de la tragicul eveniment, a conferit o decorație pentru participarea la Revoluția ungară lui... Paul Goma! De ce lui? Doar detenția lui (o recunoaște singur) nu avusese nici o legătură cu evenimentele din Ungaria. Simplu: nu devenise el, cu cei doi ani ai lui de închisoare, într-o timp, simbolul luptei pentru libertate din România, cumulardul tuturor îndrăznelilor? Dacă pînă și noi, românii, sfîrșiserăm prin a crede în această legendă, nu e de mirare că statul maghiar făcea eroarea. Dar P.G.? El știa bine că acceptînd decorația care nu i se cuvenea comitea un act de impostură, că fura colegilor săi, mult mai greu încercați decît el, această tîrzie și zadarnică recompensă. E adevărat că din cele trei persoane intrate în închisoare în '57 mai supraviețuia în 1996 doar una. Și-o fi spus: o cantitate neglijabilă.

1957. Reduitul Jilava, camera 36

O scenă inedită din închisoare, pe care P.G. nu ne-a povestit-o niciodată în cărțile sale:

Vara lui '57, reduitul Jilava, camera 36. Au scris mulți despre ea, căci avusese, se pare, celula aceea ceva special, de care „pensionarii" ei aveau să-și amintească peste ani. Un grup de deținuți mai „cu vechime" polarizaseră în jurul lor pe proaspeții veniți: studenții Mihai Rădulescu, Miron Chiraleu, foarte tînărul Varlaam, mai puțin tînărul Paleacu. Printre cei „bătrîni" (abia dacă trecuseră de treizeci de ani, dar aveau cîte cinci–șase ani de închisoare în spate), frații Matei și Ioan Boilă și Nicolae Balotă, care, citez din *Jurnal* (vol. III, p. 131): *„ne povestea în celulă Joyce – și eu dormeam; ne povestea Faulkner – iar eu dormeam; ne-a povestit cîteva săptămîni în șir Iosif și frații săi de Thomas Mann (pe cînd eu dormeam)"*. Cum să înțelegem o asemenea mărturie?

Iată, însă, că regăsim aceeași scenă, povestită de Mihai Rădulescu, în *Martiriul Bisericii ortodoxe române* (pp. 20–26):

„Există și o plăpîndă fericire în pușcărie... Așa s-a întîmplat cu noi... care am alcătuit de la început un mănunchi al iubirii frățești... De Nicolae Balotă, viitorul pontif al criticii și istoriei literare române, cred că cel mai cultivat intelectual din generația sa, m-am simțit legat de cum ni s-au întîlnit privirile... Am început atunci cea mai bogată perioadă de formare din toată existența mea de pînă acum, cînd scriu... Personalitatea lui Nicu ne atrăgea pe toți în jurul său... Fire blîndă, așezată, meditativă, se încînta de prilejurile convorbirilor, fie și de era contrazis. Dascăl înnăscut, se apleca răbdăriu asupra greșelilor noastre de gîndire, asupra mărginirii informației noastre... Ne lăsa să-i vorbim pătimaș, uneori să-l înfruntăm fără obraz, și cu un nelipsit zîmbet al înțelegerii frățești, ne aducea adaosul de idei ce ne lipsea pentru a ajunge la adevăr. Prin el am auzit despre romanul lui Thomas Mann, Iosif și frații săi. Aceasta a fost una dintre căile de introducere a noastră în Istoria Sfîntă.

Făceam parte din aceeași familie, el din aripa ei strălucită, noi din cea obscură.

La Jilava în camera 36 niciodată Nicu n-a lăudat Catolicismul, niciodată n-a umilit Ortodoxia. Dimpotrivă, era un admirator nepotolit al cugetării Sfinților Părinți răsăriteni filocalici... și ne ținea lecții, adevărate expuneri universitare... Eu și Miron eram numai urechi. Dar nu numai noi...

Dar nu despre aceasta am voit să povestesc, ci despre acele clipe extraordinare cînd ne rugam împreună și ne străduiam să-l înțelegem pe Dumnezeu și să-l mărturisim. Acel anotimp al păcii, al căutării arzătoare a prezenței lui Hristos, căutare ce era și găsire. Eram frați creștini... Depășisem starea de ură, de temere, de prudență".

1997

13–19 mai

Oare temerea şi prudenţa îl ţineau deoparte pe Paul Goma în torpoarea somnului despre care mărturiseşte? Ce nu mărturiseşte este că glasul povestitorului, rumoarea rugăciunilor ce sfidau toate interdicţiile reuşeau uneori să-l trezească. Se pare că îi deranjau, pe el şi pe unicul lui prieten din camera 36, Traian Popescu (în libertate tehnician la cinematografie). Amîndoi făceau grup aparte, împărţeau priciul şi opiniile; nu se amestecau cu ceilalţi, nu încălcau instrucţiunile. Erau anti„telectuali" (ca să-l citez pe P.G.), antireligioşi. Şi unda de bună înţelegere creştinească ce domnea în celulă le smulgea ricanări, mai mult în surdină, căci pe faţă nu prea îndrăzneau să protesteze. Pînă într-o zi, cînd, prinzînd curaj, „amicul" Traian (căci între cei doi el era mai înfipt), secondat de tăcutul şi adormitul pînă atunci Paul Goma, s-a repezit cu pumnii şi picioarele în uşă, reclamînd în urlete gardianului: *„Ăştia se roagă!"*. „Ăştia" au fost pe dată scoşi din celulă, li s-au aplicat **consecinţele** şi, în scurtă vreme, au fost separaţi, dispersaţi prin toate închisorile ţării, moment despre care ne vorbeşte atît de emoţionant acelaşi Mihai Rădulescu: *„Mutarea deţinuţilor este clipa cea mai dureroasă din punct de vedere afectiv. Ea te rupea, poate, pe vecie, de oameni de care te legase prieteşugul cel mai cald, care îţi cîştigase încrederea neclătinată, respectul pe de-a întregul"*. De atunci, Paul Goma a putut dormi liniştit o vreme în reduitul Jilava, netulburat de povestiri despre Joyce, Faulkner şi Thomas Mann.

Martorii întîmplării – şi e vorba de oameni care lăsaseră în urmă foarte mulţi ani de detenţie – consideră azi, după trecerea timpului, că au asistat atunci, în celebra cameră 36, la una din cele mai dezgustătoare scene trăite în închisoare. Protagonistul ei (cu condamnarea lui de doi ani) nu s-a jenat să „devină celebru" povestindu-şi suferinţele îndurate în temniţă.

1968. „De ce aţi devenit membru de partid?"

Vara cînd tancurile ruseşti au intrat în Cehoslovacia şi Ceauşescu a convocat poporul în Piaţa Palatului. Mulţi români au vibrat atunci, o clipă, la nota de patriotism pe care au simţit-o în tonul celui ce avea să devină dictatorul paranoic. Alţii au folosit în beneficiul lor momentul. Printre ei, Alexandru Ivasiuc şi prietenul lui, Paul Goma.

Ivasiuc, care fusese şi el coleg de închisoare cu Nicolae Balotă, la Jilava şi Gherla, păstrase obiceiul de a ne cerceta adeseori. *„De ce aţi făcut-o, tu şi amicul tău?"* – l-am întrebat noi. Răspunsul nu le este străin celor care l-au cunoscut. *„Literatura,* spunea el, *reprezintă pentru mine numai un mijloc. Adevăratul scop, însă, este* Puterea". Intrarea în partid a considerat-o ca pe o oportunitate în sensul acesta.

Paul Goma îl seconda, cum o făcuse întotdeauna pînă atunci, dominat de superioritatea, de personalitatea prietenului, de inteligenţa lui fosforescentă. Cît despre eşafodarea unei teorii filosofice, în ce-l priveşte... Pentru a-şi motiva gestul, el va recurge mai tîrziu la o grosolană minciună, după cum vom vedea.

Căsătoria cu fiica unui nomenclaturist, dobîndirea unui carnet de partid în anii aceia, cînd mulţi români preferau să-şi asume riscurile neîncadrării, făceau din el un oportunist oarecare; un oportunist anonim. Dacă gestul lui Ivasiuc, scriitor cunoscut şi personaj remarcabil al societăţii literare române, sărea în ochi, cel al lui Paul Goma trecea de-a dreptul neobservat: scriitor debutant sau nici atît, respins prin toate redacţiile ca un veleitar, era departe încă de **simbolul** pe care avea să-l reprezinte mai tîrziu, cînd zarurile hazardului au hotărît să facă din ştersul, neînsemnatul şi mediocrul Paul Goma un personaj „istoric". În dimineaţa cînd descindea, în rolul de expulzat, din cursa Air France pe aeroportul Orly, aureolat de o proaspătă reputaţie, un reporter de la *Figaro Magazine* i-a pus în faţă un microfon şi i-a adresat întrebarea incomodă: *„De ce aţi devenit membru de partid în 1968?"*. Răspunsul – perpetuat ulterior, căci *scripta manent* – l-a surprins pînă şi pe reporterul francez, care, deşi necunoscător al „băşcăliei" dîmboviţene, a fost totuşi tentat să-l ia drept *drôle de réponse*: *„Pentru că partidul împărţea atunci nişte puşti, iar eu aveam nevoie de una pentru a rezista măcar două ore în faţa tancurilor sovietice!"*. Roşeşti în faţa lipsei de bun-simţ a acestui răspuns oscilînd între mistoul autohton şi grandilocvenţa învăţată la şcoala comunistă. În cinismul lui, Ivasiuc prefera versurile lui Baudelaire.

Urmările intrării în partid – şi, de ce nu?, şi ale căsătoriei care-l introducea în cercul bine închis al puterii – nu întîrzie să se arate: îi apare în sfîrşit un volum de proză la ESPLA; este angajat la *România literară*, deşi autor al unui singur volum devine membru al Uniunii Scriitorilor... Şi lucrurile ar fi continuat cam în felul în care le proiectase Ivasiuc, dacă nu i-ar fi respins chiar el, prietenul, cu cîtăva vreme în urmă, în calitate de editor, un volum, iar Paul Goma n-ar fi găsit calea de a-l trimite clandestin în Occident. Fusese încurajat să „încerce" publicarea la o editură „de afară". Şi, într-adevăr (faptul se cunoaşte încă de atunci prea bine), Gallimard, unde volumul fusese recomandat – de cine? – îl respinge, cum era de prevăzut, cînd o intervenţie „forte" schimbă radical decizia. Diplomaţia ceauşistă, prin persoanele tovarăşului Oancea şi tovarăşului Puşcaşiu (persoane ce figurează şi astăzi pe locuri de frunte în lista diplomaţilor români), pretinde ca pe o exigenţă a statului român nepublicarea volumului. Fapt care îl determină pe directorul de la Gallimard să semneze pe dată contractul. Volumul este prezentat la Tîrgul de carte de la Frankfurt. România dă amploare „cazului": în semn de protest, îşi retrage spectaculos standul de carte. Orice scriitor occidental ar fi dat mult pentru o astfel de acţiune publicitară. Drept consecinţă, „vinovatului" i se interzice publicarea în ţară, dar la numai cîteva luni: *„organele îi oferă lui Paul Goma un paşaport turistic pentru Occident"* (*Jurnal*, vol. I, p. 19). Întrebarea pe care bunul-simţ ne-o aduce îndată pe buze este: de ce? Credeau oare **Organele** că îi aplicau pedeapsa cea mai drastică acordîndu-i ceea ce orice cetăţean român ar fi considerat o recompensă? Explicaţia inexplicabilului încearcă să ne-o furnizeze în continuare Paul Goma, el însuşi cîtuşi de puţin convins: *„Neputînd să rezolve cazul"*. Cam sumar, nu?

Voiajul va dura un an şi e departe de a părea un surghiun. Căci, ne povesteşte Paul Goma (vorbind despre sine la persoana a treia): *„În acest timp asistă la ediţia '72 a Tîrgului de carte de la Frankfurt (unde i se lansează al doilea roman), dă interviuri, scrie articole pentru presa germană, franceză, italiană, britanică, americană etc"*. Reuşită operaţie de impresariat!

1977. O scrisoare deschisă, alta ascunsă

Întors din voiaj, încurajat de succesele europene şi de sprijinul unor suporteri din umbră, Paul Goma semnează în ianuarie Charta 77. În aprilie este arestat, anchetat şi, se pare, ameninţat cu condamnarea la cîţiva ani de închisoare. Asta ştie toată lumea. Ceea ce aveam să aflăm ulterior este că din arest se adresează lui Ceauşescu printr-o scrisoare solicitînd graţierea. Scrisoare rămasă necunoscută îndelungă vreme publicului (românesc şi străin deopotrivă). Căci autorul ei preferase să dea publicităţii alte genuri de documente, cum ar fi acea Scrisoare deschisă (ulterioară) din care imaginea lui apărea într-o foarte avantajoasă lumină.

Sînt bine cunoscute astăzi mulţimea de declaraţii smulse deţinuţilor în anchetă şi folosite ulterior întru calomnierea sau discreditarea lor. Or, scrisoarea la care mă refer provine şi ea tot din arhivele Securităţii, este şi ea dată publicităţii – abia în 1996! – tot de către Securitate (*Cartea Albă a Securităţii*). Şi cu toate acestea nu putem să o anulăm printr-o ridicare din umeri, aşa cum facem cu celelalte. Ne revoltă şi ne scîrbeşte lectura ei. Nu pentru că vedem cum un om chinuit şi înfricoşat se îndoaie cu umilinţă în faţa celui ce-i ţine în mînă destinul. Nu pentru accentele de patetism autentic, care n-ar fi avut ce căuta într-un document făcut din obligaţie şi conivenţă. Nu pentru sinceritatea strigătului de disperare, de căinţă, nu pentru fervoarea rugăminţii de iertare. Toate acestea sînt omeneşti, le putem înţelege. Ci pentru inconştienţa cu care – avînd pe conştiinţă un asemenea gest – s-a lăsat mai tîrziu prezentat drept Soljeniţînul român. Cine a adresat o dată în viaţă o asemenea scrisoare de iertare unui dictator nu mai poate în aceeaşi existenţă să joace rolul eroului care prin exemplul lui de curaj îşi culpabilizează poporul, învinuindu-l de laşitate.

Urmarea: *„Este eliberat în luna mai, iar în septembrie acceptă paşaportul turistic ce i se oferea (iar!) dar pe care îl refuzase pînă atunci"*. La aşa rezistenţă, aşa persecuţie.

Schimbarea la faţă a lui Paul Goma

Din acest moment, ne despărţim de Paul Goma pe care îl cunoşteam cu toţii din viaţa noastră cea de toate zilele, cu bunele şi relele ei. Ne despărţim de el pe aeroportul Otopeni, de unde îşi lua zborul spre Occident: un scriitor român mediocru, cunoscut prin faptul că făcuse tapaj în jurul numelui său profitînd de o conjunctură politică, şi care ceruse spectaculos să devină membru de partid; care ducea în ranița lui de exilat, drept unic capital politic, doi ani de detenţie (plus domiciliu obligatoriu) şi faptul că, avînd spatele bine asigurat, riscase, într-un context social amorf şi apatic, un act de rezistenţă care ar fi putut avea consecinţe tragice, dar nu le avusese. Dimpotrivă.

Peste două ore cobora pe aeroportul de la Orly, în scînteierea blitz-urilor, aşteptat de presă, radio, televiziune, noul Paul Goma, eroul disident al României.

În cele două ore de drum, printr-o metamorfoză miraculoasă, Paul Goma devenise deja **celebrul personaj**. Ce uluitoare lucrare de impresariat! Ce enormă capacitate de convingere şi convocare a mass-mediilor la scara unui avion! Cîţi români nu suferiseră drame incomparabile, cîţi erau aceia care muriseră în închisori sau făcînd rezistenţă în munţi fără ca soarta lor să impresioneze un singur reporter european. Cîţi scriitori de valoare din estul şi centrul Europei oprimată de comunism călătoriseră prin Occident ca nişte anonimi oarecare (atunci cînd nu erau trimişi de ţara lor pentru a face propagandă comunistă)? Un Soljeniţîn, un Bukovski, un Lech Walesa dacă mai avuseseră parte de asemenea manifestaţie şi încă spre sfîrşit de „carieră"!

Ceea ce avea să urmeze de aici înainte începe aproape să ni se pară firesc. Devine: Membru fondator al Comitetului intelectualilor pentru Europa libertăţilor, Membru fondator al revistei *l'Alternative*, Membru în colegiul de onoare al revistei *Continent*, Director de colecţie la editurile Hachette, Albin Michel şi Gallimard, Membru fondator al Internaţionalei rezistenţei, Director al departamentului Europa al Internaţionalei, Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres, Director al Pen-Clubului etc., etc.; se mai adaugă mulţimea de demnităţi, premii, subvenţii, sinecuri, reprezentări onorifice, titluri, decoraţii (vezi cea acordată de statul maghiar), cît şi cele douăzeci de volume publicate la cele mai prestigioase edituri din lumea largă. Volume de o calitate literară submediocră, care cu greu şi-ar fi găsit editori, fie şi în ţară, şi care nu-şi vor găsi publicul nici printre cititorii occidentali, nici ulterior, după 1990, printre cei români şi vor fi trimise la topit, atît în ţară, cît şi în străinătate (după cum aflăm din *Jurnal*).

*Toate datele biografice sînt extrase din *Jurnal*.

[1]Goma îşi aminteşte aici, oportun, că circula pe atunci un zvon neconfirmat care îl dădea pe Grigurcu drept nepot al unei anume Elena Pavel, pare-se *„eroină a clasei muncitoare"*, şi deci privilegiat al regimului.

(Continuare în numărul viitor)

BUKAREST NACH '89

Kunst in Rumänien heute

În perioada 18 aprilie–18 iunie a.c. este deschisă la **Ludwig Forum für Internationale Kunst** (Aachen, Germania) o amplă expoziţie de artă contemporană românească *„Bukarest nach '89. Kunst in Rumänien heute"*.

Expoziţia a fost organizată de criticii de artă **Ruxandra Balaci**, coordonatorul Departamentului de artă contemporană al Muzeului de Artă al României, şi **Anette Lagler**, director adjunct al Forumului Ludwig, cu sprijinul Fundaţiei Artexpo şi al directorului său, **Mihai Oroveanu**.

Selecţia cuprinde artişti reprezentativi: **Mircea Spătaru, subREAL, Dan Perjovschi, Marilena Preda Sinc, Mihai Buculei, Romelo Pervolovici, Aurel Vlad, Sorin Dumitrescu, Ioana Bătrînu, Marian Zidaru, Laurenţiu Mogoşanu, Paula Ribariu, Mihai Sârbulescu**, însoţită de un catalog cu texte critice de prezentare generală a principalelor tendinţe care guvernează fenomenul artistic românesc post'89 şi microstudii pentru fiecare artist în parte.

Pe parcursul celor două luni, cît va rămîne deschisă expoziţia, vor avea loc multiple manifestări teatrale şi coreografice (**Teatrul Masca, Marginalii** etc.), performance (**Dan Perjovschi**), dialoguri cu personalităţi româneşti (**Mircea Dinescu**), prezentări de filme ale fundaţiei **FAV**.

Vernisajul, în prezenţa ministrului român al culturii, Ion Caramitru, a fost precedat de o conferinţă de presă cu larg ecou în mass-media din Germania.

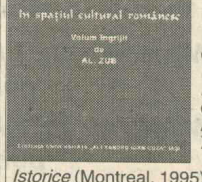

Între Identitate şi alteritate

De curînd, la editura Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi, a apărut volumul colectiv ***Identitate/Alteritate în spaţiul cultural românesc***. Este vorba de o culegere de studii, editată de Al. Zub cu ocazia celui de-al XVIII-lea *Congres Internaţional de Ştiinţe Istorice* (Montreal, 1995). Publicate în limbi de circulaţie internaţională, studiile repun în discuţie, din perspective diferite (istorice, filologice, etnologice, antropologice), problema propriei noastre identităţi **naţionale**, dar şi cea a **imaginii străinului** în spaţiul cultural românesc. Semnatarii studiilor sînt: **Alexandru Zub, Sorin Alexandrescu, Matei Călinescu, Luminiţa-Mihaela Iacob, Andrei Pippidi, Dan A. Lăzărescu, Silviu Lupaşcu, Veniamin Ciobanu, Florea Ioncioaia, Sorin Mitu, Stela Mărieş, Stelian Dumistrăcel, Valeriu Leu, Mihai-Ştefan Ceauşu, Vasile Docea, Andrei Oişteanu, Victor Neumann, Andrei Corbea, Cătălin Turliuc, Lucian Nastasă, Gheorghe I. Florescu, Gáll Ernö, Norman Simms.**

VLAD ALEXANDRESCU

Către o reformă a învăţământului superior

Lector la Facultatea de Limbi şi Literaturi străine a Universităţii din Bucureşti şi membru în Comitetul Director al „Solidarităţii Universitare“.

În Franţa, ultimul act al reformei învăţământului superior s-a desfăşurat prin adoptarea proiectului lui François Bayrou, ministrul Educaţiei naţionale, Cercetării şi Tehnologiei, de către Consiliul naţional al învăţământului superior şi al cercetării, organism consultativ din care fac parte principalele sindicate ale cadrelor didactice şi ale studenţilor. Prin aprobarea de către Consiliu, se ajunge în sfîrşit la un acord asupra unei reforme socotite de mulţi ani necesară, în direcţia căreia, în 1992, Lionel Jospin, pe atunci ministru al Educaţiei naţionale, făcuse paşi importanţi, fără însă să o poată impune. După o şedinţă infructuoasă, la 24 martie, Consiliul s-a adunat din nou şi a dezbătut proiectul ordonanţei timp de treizeci de ore în două zile consecutive; ministrul Bayrou s-a ridicat miercuri 9 aprilie, la ora 4.45 dimineaţa, din faţa ordinatorului pe ecranul căruI înregistra scrupulos amendamentele sindicale, rescriindu-le şi corectîndu-le pînă la obţinerea unui text definitiv. Nici una dintre cele 16 organizaţii sindicale prezente n-a votat împotrivă, iar ordonanţa urmează să fie aplicată în universităţile franceze începînd din toamna acestui an.

Se ştie că învăţămîntul superior francez este împărţit în trei cicluri. Primul, cu o durată de doi ani, se încheie cu o diplomă de studii universitare generale (DEUG). Titularii acestei diplome pot candida pentru posturi profilate în acest sens (Bac + 2). Studenţii care doresc însă să-şi continue studiile se pot înscrie în ciclul al doilea, unde vor dobîndi diploma de **licence** (Bac + 3) după anul al treilea şi, dacă persistă, diploma de **maîtrise** (Bac + 4) după cel de-al patrulea. **Maîtrise** este echivalentul diplomei româneşti numită licenţă, pentru obţinerea ei studentul fiind obligat nu numai să-şi treacă examenele respective, dar şi să susţină o lucrare proprie. Studenţii care intră în ciclul al treilea au de ales între două posibilităţi. Fie aleg calea unei şcoli doctorale, pregătind diploma de studii aprofundate (DEA) vreme de un an, la capătul căruia ajung să elaboreze o lucrare de cercetare originală şi se califică astfel pentru înscrierea la doctorat, fie aleg o formaţie de un an, numită, după specificul universităţii respective, **magistère, diplôme d'études spécialisées, mastère**, care, gîndită ca o colaborare între universitate şi mari întreprinderi de stat sau private, asigură, prin cursuri teoretice şi stagii aplicative în cadrul acestor întreprinderi, o bună orientare a studenţilor în lumea efectivă a profesiunii.

Această scurtă prezentare nu are în vedere decît universităţile, şi nu sistemul paralel, de stat sau privat, compus din **Grandes Ecoles**, cu concurs de admitere, care furnizează o mare parte din elita intelectuală franceză. Pentru a putea candida la aceste concursuri de admitere, absolvenţii de liceu urmează îndeobşte, în marile licee franceze, doi ani de pregătire, numiţi **classes préparatoires**, constînd dintr-un antrenament susţinut, cu predare, recapitulări, teste, la capătul cărora se pot prezenta la concurs. Aceşti doi ani sînt echivalentul, dacă vreţi, al sistemului românesc, generalizat, dar cît de uimitor, al „meditaţiilor“. Absolventul acestor doi ani poate candida la mai multe şcoli în acelaşi an, datele concursurilor fiind decalate, pentru a permite fiecăruia să candideze la cinci–şase **Grandes Ecoles**, de regulă el alegînd, în urma clasamentului, pe aceea care, în ierarhia cunoscută a instituţiilor de învăţămînt superior, se situează cel mai sus. Dintre şcolile cu cel mai mare renume, amintesc aici Ecole Normale Supérieure de la Paris (rue d'Ulm), dar şi pe aceea de la Saint-Cloud şi Lyon, Ecole Polytechnique, Ecole des Mines, Ecole Nationale des Ponts et Chaussées, Ecole Centrale de Paris, Conservatoire National des Arts et Métiers. În anumite condiţii, elevii care nu „integrează“, cum se spune cu un cuvînt tehnic în Franţa, aceste şcoli au dreptul să se înscrie în universităţi, la nivelul anului al treilea.

Reforma discutată nu se referă însă decît la ansamblul universităţilor, iar faţă de cele descrise mai sus, ea aduce ajustări legate de necesitatea unei corelări mai strînse între universităţi şi cererea de cadre. Franţa cunoaşte, după cum se ştie, de cîţiva ani buni o criză a locurilor de muncă, ce îi afectează mai ales pe tineri, şi care o aşază pe primele locuri în ţările Uniunii Europene.

Trei idei stau la baza schimbărilor recente. Eşecul în inserţia profesională şi socială a tinerilor absolvenţi de facultăţi poate apărea: 1) dintr-o alegere iniţială greşită; 2) din lipsa unui segment de experienţă profesională în **curriculum**; 3) dintr-o relaţie distorsionată cu profesorii şi asistenţii.

Principalele modificări aduse de noul text de lege caută să reducă aşadar aceste inconveniente. De o mare atenţie se va bucura organizarea primului an de studii în universităţi. Semestrul întîi, zis „de orientare“, va fi destinat să confirme alegerea iniţială a studentului sau să-i îngăduie să şi-o schimbe. În acest prim semestru, studentul va avea de ales între pachete de cursuri şi seminarii cuprinzînd: a) discipline fundamentale corespunzînd alegerii făcute iniţial; b) iniţiere în discipline complementare; c) metodologie proprie disciplinelor alese. Semestrul al doilea asigură continuarea predării disciplinelor fundamentale, o unitate de metodologie în disciplina aleasă şi una de cultură generală cuprinzînd o limbă străină şi informatică. Pentru studenţii care, în semestrul al doilea, şi-au schimbat orientarea, sînt prevăzute cursuri complementare şi cursuri de sprijin.

O schimbare notabilă aduce actuala reformă prin introducerea unei unităţi de experienţă profesională, în cadrul unuia dintre semestrele universitare din anii al treilea sau al patrulea, avînd ca scop să-i asigure studentului o mai bună cunoaştere a pieţei locurilor de muncă şi a universului profesiunii. Această unitate se creează pe baza unei convenţii între student, universitate şi întreprinderea sau organismul care îl găzduieşte.

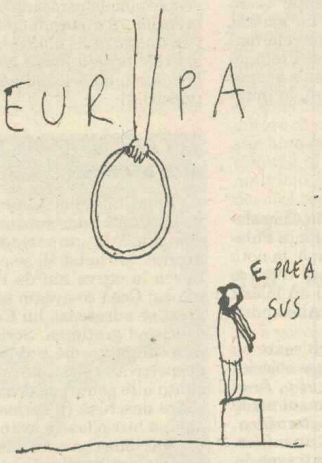

La cea de-a treia cauză de eşec, reforma răspunde introducînd un sistem de evaluare scrisă a cadrelor didactice şi a diferitelor filiere de către studenţi, la finele activităţilor comune. Studenţii vor putea caracteriza şi evalua pe fiecare dintre profesorii lor, iar această apreciere va fi transmisă profesorului respectiv cu titlu personal.

Rîndurile de faţă, propunîndu-şi să informeze despre reforma iminentă în Franţa, urmăresc însă să aducă de asemenea în discuţie ideea unei regîndiri a învăţămîntului superior la noi. Introducerea ciclului „al treilea“ (diploma de studii aprofundate) şi, mai recent, a sistemului de credite a adus desigur o înnoire în vechea casă a Universităţii româneşti. Cu toate acestea, cei care îi calcă pragul mai des îşi dau seama că mai lipseşte mult pînă ca suflul nou să pătrundă cu adevărat. Aş dori să pun în evidenţă două aspecte care mi se pare că întreţin o anumită necroză a învăţămîntului universitar: 1) un raport inadecvat între cursurile şi seminariile obligatorii şi cele opţionale; 2) lipsa unei adevărate selecţii a elitelor.

În România, Universitatea funcţionează încă după ideea că un student trebuie să urmeze, în cursul celor patru ani, disciplinele fundamentale ale domeniului de studii pe care şi l-a ales şi că aceste discipline trebuie parcurse în mod exhaustiv. De aceea, calendarul universitar îi propune un număr impresionant de cursuri magistrale (cu seminariile aferente), din primul pînă în ultimul semestru de studii. Începînd din anul al treilea îşi fac apariţia şi cîteva cursuri opţionale, care în cadrul sistemului de unităţi de credit adoptat anul trecut de Universitate sînt creditate cu un punctaj mai mic decît cursurile magistrale. Studentul este aşadar ţinut să urmeze cursurile magistrale, obligatorii pentru toţi, în ordinea şi desfăşurarea lor, şi are posibilitatea, în anii terminali, de a face cîteva alegeri, printre cursurile opţionale propuse, în genere cursuri focalizate pe aspecte, probleme, perioade, metode specifice, avînd o componentă metodologică şi de cercetare mai pronunţată.

Fără să neg utilitatea unui învăţămînt magistral, socotesc totuşi că, în zilele noastre, nu mai putem neglija componenta de liberă alegere a studenţilor şi, chiar în condiţiile menţinerii cursurilor generale, destinate în optica mea introducerii în disciplinele fundamentale, mai curînd decît unei exhaustiuni a lor, anacronică astăzi şi în pretenţii, şi în realizări, cred că ar fi mai oportun de a se crea un sistem concurenţial între cursurile generale, cu scopul, pe de o parte, de a-l motiva şi responsabiliza pe student pentru alegerea pe care o face într-un pachet dat, iar, pe de alta, de a crea un dinamism înlăuntrul ansamblului, s-o recunoaştem, adeseori letargic, de cursuri oferite. În Franţa, studentul alege încă din primul an de studii între mai multe cursuri, chiar dacă această alegere este la început ghidată de constrîngeri stabilite de fiecare universitate. În lipsa unei voinţe manifeste a profesorilor de a asuma concurenţialitatea ofertei libere şi de a renunţa la exerciţiul unor adevărate monopoluri asupra unor etape ale şcolarităţii studenţilor, nu vom putea niciodată aştepta de la aceştia din urmă o asumare conştientă şi liberă a obligaţiilor ce decurg din frecventarea unui curs sau altul.

Al doilea aspect pe care vreau să-l aduc în discuţie este chestiunea evaluării studenţilor, prin lucrări de seminar, examene şi lucrări de licenţă. Pe cît mi se pare că se cuvine „democratizată“ opţiunea cursurilor şi seminariilor într-o facultate, pe atît socotesc că trebuie să fie mai riguros controlul studenţilor la cursurile alese. Sînt de părere că una din funcţiile cele mai importante ale Universităţii este desemnarea şi ierarhizarea unei elite intelectuale. Din nefericire, în multe dintre domeniile pe care le cunosc, Universitatea este pe cale de a abandona cu totul această funcţie. Cred însă că profesorul datorează evaluarea în primul rînd studentului, căruia îi arată astfel cît să aştepte de la aptitudinile de care a putut face dovadă, indiferent dacă în activitatea desfăşurată acesta a putut da întreaga lui măsură sau nu. Dar o datorează şi societăţii în ansamblul ei, care îi cere o ierarhizare corectă a promoţiilor pe care Universitatea le produce, ierarhizare care să poată fi folosită mai departe.

În universităţile franceze, rata de eşec la un examen este în medie de 30%, iar studenţii se întîmplă rar să promoveze la toate examenele unei sesiuni. Aceasta nu are nimic degradant şi nu înseamnă decît că o parte din materie va trebui reluată în sesiunea următoare. În sfîrşit, amintesc că notele foarte mari au un caracter cu totul excepţional şi ele sînt menite de a recompensa aptitudini cu totul deosebite.

Mă înşel poate, dar socotesc că studenţilor români li se cere, în interiorul acestui sistem „paternalist“, mai puţin decît ar putea cu adevărat oferi, ceea ce conduce, pe de o parte, la crearea unor disponibilităţi care rămîn exterioare studiilor, iar, pe de alta, la o relaţie falsă între studenţi şi profesori, vizibilă şi în neîndeplinirea pînă la capăt a imperativelor evaluării. Un examen sever este, să nu uităm, înainte de toate un test pentru profesor, iar „blîndeţea“ acestuia din urmă vine uneori şi din sentimentul culpabilităţii de a nu-şi fi organizat învăţămîntul precum şi-ar fi dorit-o. Pentru a evita aceste complicate probleme psihologice, care se epuizează în genere într-un subtil joc între diferite aparenţe, încărcate toate de o anumită falsitate, nu văd decît o singură soluţie: aşezarea învăţămîntului superior românesc pe baze de liberă concurenţă, cu garanţia unei evaluări stricte care să-i îngăduie să-şi îndeplinească dubla misiune: crearea şi departajarea elitelor, laolaltă cu sprijinul dat tuturor absolvenţilor în a-şi găsi un loc în societate pe măsura aptitudinilor şi năzuinţelor lor.

INSTITUTUL EUROPEAN

Manuale alternative de limba engleză

MANUAL DE LIMBA ENGLEZĂ pentru clasa a II-a

MANUAL DE LIMBA ENGLEZĂ pentru clasa a III-a

• Se adresează elevilor din anul I de studiu, respectiv anul al II-lea de studiu • Urmează programa analitică aprobată de Ministerul Învăţământului • Face parte din seria SMART, care acoperă programa de limba engleză pentru toţi anii de studiu •

Comenzi şi informaţii la sediul Editurii, în Iaşi:
Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600 • Tel: 032-233800
Tel-fax: 032-230197 • e.mail: rtvnova@mailcccis.RO

NICULAE RĂDULESCU DOBROGEA

Inginer, inspector în cadrul Biroului de control ecologic al Primăriei Capitalei.

Poluări record

Copşa Mică are pe teritoriul său o fabrică de negru de fum. Ingredientul, necesar celor 6 uzine de anvelope din ţară, este considerat pata cea mai neagră a Terrei, aşa cum de altfel au înregistrat şi fotografiile luate din spaţiu. Aici, vegetaţia şi solul sînt practic infestate pe sute de hectare, de zeci de ani, pentru zeci de ani de acum înainte, deşi la ora actuală s-a întrerupt total activitatea, deci şi tehnologia, practic foarte păgubitoare (doar 3% randament), de convertire a gazului metan în praful energofag insinuat cu negreala sa pînă şi în lichidul placentei femeilor gravide. O retehnologizare şi o depoluare, serioase, indiferent de costurile de acum, vor fi o investiţie mai puţin păgubitoare decît prejudiciile ce vor fi plătite de viitorime.

Baia Mare, o altă zonă din cele 14 arii de dezastru ecologic ale ţării, capitala unei provincii care mai păstrează tradiţii româneşti ancestrale, este de asemenea deţinătoarea unui alt sinistru record demn de ***Guiness Book***. Plumbul şi arsenul, depuse pe solul cu care se joacă copiii, au concentraţii de 5–6 ori mai mari decît ceea ce este considerat, în Olanda, deşeu periculos. Au existat aici zile în care emisiile de pulbere de plumb în aer ale fabricii locale au depăşit de peste o sută de ori concentraţia maximă admisibilă!

Deşi speranţa de viaţă a populaţiei ce se mai încăpăţînează să se înmulţească şi să trăiască în locurile natale, ajunse zone „de iad", este cu 10–12 ani mai mică decît cea a restului locuitorilor ţării (România deţine şi din acest punct de vedere un trist record european); deşi s-a constatat o îngrijorătoare răspîndire a malformaţiilor congenitale, ca şi proliferarea cancerului infantil, aceste focare de nesănătate, ca şi în alte 13 zone ale ţării, au fost menţinute „active pentru economie". Asta pentru ca fosta putere să nu aibă probleme de ordin politico-social.

Am mai putea pomeni şi de silicoza de care suferă toţi muncitorii de la fabrica de cărămizi refractare din Turda şi din alte zone unde se produc aceste materiale de construcţie sau de „sănătatea" pe care o emană, ca praf roşiatec, combinatele siderurgice sau cele metalurgice, despre vecinătăţile încremenite ale fabricilor de ciment, despre poluarea celor peste 800.000 de vagoane de petrol care îmbibă din cauza neglijenţei umane buretele solului prahovean, despre distrugerile iremediabile de la Zlatna sau din jurul combinatelor cu produse clorosodice, care au contribuit la „moartea" clinică a celor peste 4.000 de km de riuri ale ţării şi implicit a ecosistemelor locale.

Delta Dunării: un paradis pe cale de a deveni infern

Delta Dunării, devenită în 1990 „Rezervaţie a Biosferei", o zonă întinsă pe cca 5.000 km pătraţi, a fost braconată de cei care ar fi trebuit cel mai mult să o protejeze, de sus-puşii guvernamentali, de cei locali şi de cei ce au relaţii cu ei. Sînt arhicunoscute scandalurile şi destituirile unor persoane care n-au acceptat porcăriile puterii, cît şi corupţia la care s-au pretat alţii.

Începînd de acum 3 ani, s-a constatat migrarea în masă a pelicanilor, care îşi făceau aici cuibul din vremuri imemoriale. Motivele probabile: poluarea din apele insuficient epurate aduse de Dunăre şi afluenţii săi care spală mizeriile din cei peste 800.000 de kilometri pătraţi şi 12 ţări ale bazinului său şi, poate, mai ales – o teorie personală greu de verificat, dar şi de contrazis – poluarea cu produse petroliere din zona graniţei cu Iugoslavia. Aici, timp de peste 3 ani, în urma embargoului impus de ONU, a existat un intens trafic ilegal cu produse petroliere. Bidoanele sau canistrele cu combustibil au ajuns, voluntar sau involuntar, în apa fluviului, ca urmare a unui comerţ ilegal, despre care reprezentanţii guvernamentali aveau cunoştinţă. Rezultatul a fost infestarea vegetaţiei, a peştilor, modificarea gustului şi numărului acestora şi totodată modificarea organoleptică a calităţilor apei, pe care păsări sensibile precum pelicanii este ştiut că nu o acceptă.

Dacă în anii următori pelicanii vor reveni, după ce acum s-a pus capăt traficului ilegal cu benzină de la frontiera cu Sîrbii, înseamnă că aceste efecte ale dezechilibrării ecologice din delta bătrînului fluviu sînt pe cale de remediere.

Rămîn, însă, sate neelectrificate şi nelegate la reţeaua de telecomunicaţii, rămîn şansele anuale de recidivă a holerei, din cauza lipsei apei potabile, rămîn şi cele aproape 20.000 de suflete răsfirate în această zonă, ce vieţuiesc la sfîrşitul secolului 20, mai ales iarna, cînd sînt practic izolate de restul lumii, în condiţii de Evul Mediu. Rămîn şansele de recidivă a decimării faunei, la fel ca în trecutul an friguros, cînd sute, dar mai probabil mii de păsări şi de animale au murit de frig şi foame, din cauza proastei gospodăriri a administratorilor acestei arii-rezervaţie.

Poate că nu e rău să amintim aici şi de şansa (e drept, cu două tăişuri) total ignorată de către fostele autorităţi de stat, de valorificare a noii magistrale europene Marea Nordului-Rin-Dunăre-Marea Neagră. Această panglică de apă, inteligent pusă în valoare prin interesul său comercial şi turistic, ar mai putea revigora jalnica stare a veniturilor ţării.

Tăierea pădurilor

Am fost probabil singura ţară europeană care în ultimii 4 ani şi-a micşorat premeditat suprafaţa împădurită a ţării. În locul unui minim de 40%, pădurile noastre au scăzut ca extindere în ultimii 6 ani de la 27 la 25%, densitatea arborilor existenţi fiind mult sub cea acceptată de normele internaţionale. Inundaţiile din ultimii ani de la noi au ca sursă principală distrugerea demenţială şi inconştientă a „buretelui pădurilor".

Potentaţii zilei au vîndut şi au permis vînzarea de lemne şi cherestea neprelucrate, în exterior, mult sub preţurile pieţei, construindu-şi din sume ilicite imobile sau spaţii comerciale de multe ori pe aria unor zone cărora le distrug peisajul, funcţionalitatea, dezechilibrîndu-le şi din punct de vedere ecologic. Există actualmente semnale de contractări păgubitoare pentru ţară şi biotopul pădurilor noastre, contractări prin care se cedează unor companii „străineze" o mare zonă de exploatare forestieră din munţii noştri. Trebuie ca noii guvernanţi să cîntărească bine dacă soluţiile ce ne sînt propuse ne avantajează sau nu...

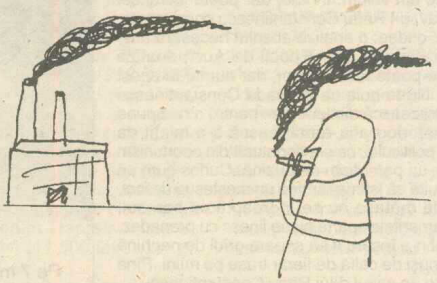

Nu putem să nu menţionăm, tot aici, justificarea fostului ministru al Mediului, care întrebat despre măcelul brazilor din perioada Crăciunului din '95, foarte mulţi rămaşi abandonaţi în pieţele bucureştene, a afirmat la radio că *„noi, spre deosebire de Olanda, care replantează brazii folosiţi cu rădăcini cu tot de sărbători, trebuie să micşorăm densitatea acestor pomi tradiţionali, care cresc peste măsură de numeroşi..."*

Sînt de notorietate construcţiile vilelor oficialităţilor fostului partid de guvernămînt din zona de protecţie a lacului Amara, lac ce mai posedă încă proprietăţi terapeutice foarte importante pentru sănătate. Amuzantă justificarea fostului prefect ialomiţean local PDSR, care afirma că *„de agresarea mediului ambiant este vinovată opoziţia şi ziariştii care au pornit scandalul"*!

Cele 11 aşa-zise rezervaţii-parcuri naturale, inventate pe hîrtie de Elena Ceauşescu, la presiunea UNESCO, prin anii '70, sînt în realitate doar două. Noua abordare a protejării patrimoniului natural ar oferi şi locuri de muncă şi, poate, mai ales, ar stopa din căşăpirea tezaurului natural încă existent.

Mai deţinem încă un record al planetei şi în materie de pustiire a pămîntului. Din cauza raderii unor păduri din zonele Moldovei, pămîntul cu vegetaţie a devenit, dintr-un rezervor absorbant al precipitaţiilor naturale, un teren sterp pe care curg riuri devenite conducte suprasolicitate atunci cînd plouă tare, antrenînd cu puhoiul din ele tot ce le stă în cale. Enormele pagube, în vieţi şi bunuri, care an de an sporesc şi datorită alunecărilor dealurilor „rase", ar fi putut fi evitate, dacă nu s-ar fi provocat aceste acţiuni sălbatice de defrişări ce au dus la deşertificare, singura de pe Terra, la nord de paralela 45!

Nu avem în vigoare o *Lege a mediului* operantă!

România nu are în domeniul protejării mediului o legislaţie care să funcţioneze operant. După ani de elaborări şi tergiversări, „legea", aşa cum a fost ea votată de fostul legislativ, nu va putea fi aplicată datorită implicaţiilor sale sociale derivante. Părerea mea este că *Legea mediului* nu va fi operativă mulţi ani de acum înainte. Trebuie schimbate prea multe mentalităţi şi reflexe; poate prin mileniul trei...

Ministerul Mediului a refuzat sistematic colaborarea cu societatea civilă

Fosta conducere politică a Ministerului Mediului de la Bucureşti refuza practic orice relaţie constructivă cu organizaţiile neguvernamentale de acelaşi profil. Deşi sprijinul şi sugestiile oferite de acestea ar fi putut mult ameliora starea precară din domeniu, semnalizarea (prevenirea unor poluări, strategii de contracarare a lor), ministerul a ignorat această mînă întinsă, considerînd-o „amestec în treburile interne".

În contextul în care foştii responsabili ai ţării au semnat tratate internaţionale pentru protejarea şi menţinerea nealterată a ceea ce mai există din moştenirea dată de Atotputernic românilor, pare cel puţin ciudată concepţia afişată de ministrul *„en titre"* la „Summit-ul Climei de la Berlin", din '95, de a obliga ţările bogate să ne suporte retehnologizarea şi depoluarea ţării, la care după cum ne aducem aminte nu au fost coautoare...

Menţionînd şi că una din cele două Camere ale Parlamentului s-a opus creării unui fond de protejare a mediului înconjurător, separat de bugetul statului, atitudine stranie la care a subscris şi fostul ministru de Finanţe, ne putem face o succintă părere despre „environmentaliştii" fostei echipe guvernamentale.

Scade populaţia ţării

Pentru prima oară în istoria acestei ţări, pe timp de pace, se observă o „creştere negativă" a numărului de cetăţeni ai ţării. O sinistră constatare este înmulţirea şi prosperarea firmelor de pompe funebre, care, supunîndu-se economiei de piaţă, şi-au săltat pretenţiile la niveluri record. O înmormîntare costă cît leafa pe un an a unui bugetar. Foarte mulţi bătrîni sînt pur şi simplu lăsaţi, din lipsă de bani, neîngropaţi!

Anul trecut, în ţara noastră s-au înregistrat o mie de cazuri de rîie; peste 20.000 de cîini se zbenguie agresiv prin Bucureşti; cîteva zeci de milioane de şobolani colcăie prin subsolul capitalei; peste 800.000 metri cubi de apă se scurg zilnic din cei cca 200 de kilometri de conducte „ciur" ai celor 3.000 din subsolul bucureştean, atentînd la buzunarele şi sănătatea oamenilor, la stabilitatea clădirilor prin modificarea parametrilor pînzei freatice...

Soluţii

Există soluţii, după această foarte schematică trecere în revistă a stării sănătăţii mediului înconjurător şi implicit a sănătăţii oamenilor de la noi? Credem că da!

Există tehnologii nepoluante, agricultură biodinamică, energii neconvenţionale care de-abia aşteaptă să fie luate în consideraţie; un singur exemplu este o metodă românească de valorificare nepoluantă şi, în acelaşi timp, generatoare de energie prin arderea anvelopelor uzate.

Trebuie să ne întoarcem la natură, completîndu-ne cu ea, armonizîndu-ne în ea. Trebuie să respectăm legitatea naturii, să depăşim paranoica idee (preluată şi de comunism) de superioritate a omului asupra naturii. De fiecare dată cînd s-a crezut că omul a supus natura, s-au neglijat de fapt consecinţele, profitul de moment devenind pagubă în perspectiva mai multi sau mai puţin imediată.

Cîteva exemple în acest sens, de la noi:

• Barajul de la Assuan, de pe Nil. A scăzut fertilitatea fluviului, actualmente solul mîlos, binefăcător pentru producerea de hrană timp de milenii, dă clare semnale de „sărăturizare".

• Barajele de pe Dunăre fac ca de cîţiva ani aluviunile cărate de fluviu să stopeze şi chiar să regreseze procesul de avansare a deltei spre mare, oprind şi ancestralele migrări ale peştilor spre gurile fluviului, unde aceştia îşi depuneau icrele.

• Lucrările abandonate de amenajare de pe rîul Argeş, care doreau a face din Bucureşti un port la Marea Neagră, usucă anual zeci de hectare forestate. Acestora li s-a modificat, cu efecte grave pentru mediul ambiant, din cauza intervenţiei oamenilor, pînza freatică. Astfel şi funcţia de filtru verde a pădurii pentru praful din Bărăgan a fost neutralizată. Rezultatul, un alt sinistru record – un kilometru pătrat de zonă bucureşteană „susţine" 273 tone de praf!

• Tăierile de păduri micşorează capacitatea de absorbţie a bioxidului de carbon emanat, rezultat din arderile unor combustibili, cunoscîndu-se că acest gaz generează efectul de seră, efect care se ştie că are şi va avea drept consecinţă mari dereglări termice ale planetei.

• Să vorbim despre experienţe atomice, despre centrale atomice şi despre reziduurile radioactive ar însemna pentru marea majoritate dintre noi să spunem banalităţi. Poate faptul că Italia şi Suedia au hotărît să renunţe la energia atomică ar trebui să-i „stîrnească" şi pe ceilalţi decidenţi ai lumii, în politica de viitor, pentru popoarele pe care le conduc.

CRONICĂ DE CARTE

ADRIAN CIOROIANU

Umori memorialistice
(un simptom naţional?)

RADU CONSTANTINESCU, „100 de istorioare adevărate cu istoricii Epocii de Aur", ed. Fides, Iaşi, 1997.

Ajuns la Iaşi într-o superbă seară de început de aprilie, oarecum bucuros că lăsasem în urmă un Bucureşti lacustru pentru a regăsi deasupra de nimic tulburatei Moldove un cer cu stele, observ în vitrina unei librării de pe dealul Copoului un volum* al cărui titlu m-a reţinut prin două cuvinte-cheie – „istorici" şi „Ceauşescu" –, cuvinte de care mă simt oarecum legat, de unul printr-un abia născut sentiment de apartenenţă, de altul printr-o teză încă în concepţie; prima grijă a doua zi de dimineaţă a fost să mă grăbesc să văd despre ce-i vorba.

Am „tras" de această primă frază pentru a amîna, pe cît posibil, deznodămîntul. Pentru că nu am nici o reţinere în a spune că **nu mi-a fost dat încă să citesc o carte mai rea şi mai bicisnică**, mai mustind de neputinţa manifestă a unui om chinuit de complexe! Nu am avut ocazia să-l cunosc pe d-l Radu Constantinescu, dar aflu că, pînă la plecarea sa în Canada, era un medievist apreciat şi un om respectabil. Ce ne oferă acum: o sută de istorioare cu o sută (şi ceva) de personaje care – mai puţin unul – sînt considerate vinovate, de către autor, de decăderea istoriografiei româneşti în timpul comunismului. Rezultă un amalgam de amintiri, crîmpeie de biografii, anateme aruncate cam la nimereală. Dar cel mai puternic este sentimentul că tenebrele minţii lui Vadim Tudor şi plăcerea intrigilor de alcov ale Florianei Jucan şi-au dat mîna pentru a construi un artefact pretins hazos despre oamenii pe care autorul nu i-a avut la suflet (cam mulţi, totuşi!).

Autorul păcătuieşte copios, cu o oarecare graţie şi cu multă plăcere. În primul rînd, lucru neverosimil chiar şi pentru un fost istoric, este amestecul adevărului cu fantezia debilă: o parte din cele scrise pleacă de la întîmplări şi reacţii verosimile. Dar nu poţi pune şapte minciuni în umbra unui adevăr legitimator – asta este o măsură de precauţie pe care şi-o ia orice intelectual ce se respectă. Pentru că ieftină este încercarea de a vinde umilului cititor iluzia că poate lua de bune toate informaţiile din simplul motiv că unele i s-au confirmat mai mult sau mai puţin. La fel, d-l Radu Constantinescu dovedeşte o aversiune năucitoare pentru o scară de valori ce-i clară chiar şi în mintea celui mai chiulangiu student în istorie. Nonşalanţa cu care autorul amestecă nume este stupefiantă. A-i pune alături pe Mihai Berza de Mihail Roller, pe Constantin Giurescu lîngă Dan Zamfirescu, pe Emil Condurachi lîngă Vasile Budrigă, a amesteca victimele şi călăii, înşelaţii şi fofilanţii, este prea mult („*I-am apucat şi eu la nimereală, erau mii* (...), *ca păduchii, Doamne iartă-mă*", ne previne autorul în prefaţă). Hîrtia, inconştientă, suportă orice – inclusiv includerea lui N. Ceauşescu în pomelnicul celor 100 de istorici; dar un editor serios – ceeea ce, hotărît, nu e cazul cu Fides din Iaşi – trebuia să se înfioare puţin. În al treilea rînd, personajele cărţii par coborîte, în mare parte, din bestiarii sau, în orice caz, din castele transilvane în variantă Hollywood, într-atît multele defecte anulează puţinele calităţi. Dar ce defecte? X e „*ghebos şi plin de bube vîscoase, verzi*", Y are „*ochi de curcan, vineţi şi răi*" şi „*o guriţă ca la o orătanie cînd ouă*"; Z are „*ochii galbeni, genele roz, orificii faciale* (...) *înconjurate de mucoase, abundente, roze, umede, de rîmător*", unul „*ştia bine turceşte, turc totuşi nu era*", din moment ce „*s-a născut într-un cort*", altul „*se simţea bine numai în tovărăşia amicului său* (...), *amîndoi holtei bătrîni, babele cam cleveteau, nu i-a dovedit altfel nimeni*". Amarnică trebuie să fie viaţa unui istoric eşuat şi teribil dorul de bîrfă dîmboviţeană, dacă recurge la ignobila cale de a-şi descalifica adversarii prin etalarea defectelor fizice. Legat de asta, partea dramatică este că d-l Radu Constantinescu nu şi-a premeditat singur cartea. Bîrfele sale sînt uşor databile şi multe dintre ele au circulat în ultimii ani – ani în care autorul nu era în ţară. Ceea ce ne face să credem că autorul nu e decît interfaţa unei reglări de conturi ce tot de la Bucureşti pleacă; autorul a avut cel puţin un complice-amic ce l-a pus la curent, cu o minuţie regretabilă, despre toate mizeriile ce animă, din cînd în cînd, heteroclita lume a istoricilor de meserie de la noi – dovada cea mai clară fiind faptul că este mai interesant de văzut **nu ce personaje apar, ci ce personaje lipsesc** din volum. În fine, dar poate lucrul cel mai grav, d-l Radu Constantinescu compromite, în fapt, o idee: o analiză absolut necesară a istoriografiei din anii „Epocii de Aur", analiză care se poate face oricum, dar numai în acest fel nu. Nu trebuia ca d-l Radu Constantinescu să se trezească din letargia-i pentru a ne spune că în istoriografia românească s-a minţit de dragul politicului, că s-a denaturat din oportunism şi dintr-un patriotism de duzină. Curios cum un istoric uită că Istoria rămîne un meşteşug delicat. Firul de mătase nu se îndreaptă cu barosul, nici diamantele sparte nu se lipesc cu prenadez. Nimeni n-a încercat să separe grîul de neghină cu mănuşi de calfă de fierar trase pe mîini. Pînă la coate, în cazul d-lui Radu Constantinescu.

Pînă în ultima clipă a scrierii acestor rînduri nu mi-a dat pace gîndul că, fie şi numai scriind despre ea, i-aş putea face cărţii o nemeritată şi, în orice caz, nedorită de mine reclamă. Dar faptul rămîne. După stupefacţia stîrnită de amintirile lui Paul Goma, e rîndul istoricilor să se privească într-o oglindă strîmbă, de circ. Radu Constantinescu nu are însă nici faima şi nici trecutul lui Paul Goma, şi nici eventualele circumstanţe atenuante ale acestuia din urmă. Pentru că acest volumaş de urdori istoriografice nu arată strîmbătatea lumii în care trăim şi nici coteriile din lumea mică a istoricilor – cum poate autorul ar fi dorit-o. Ea arată numai chinuitorul sentiment de frustrare al unui om incapabil de a lăsa în urmă – visul oricărui meseriaş din branşă – o operă. O vorbă din ţara de adopţie a domniei sale spune să nu trînteşti uşa la plecare. D-l Radu Constantinescu nu a făcut-o; dar, de dincolo de prag, trage un bădărănesc picior în uşă şi, nu ştiu ce mă face să cred, s-ar fi aşteptat ca cineva din mahalaua clevetitorilor de acasă să-l şi aplaude pentru acest curaj magnific.

*Radu Constantinescu, ***100 de istorioare adevărate cu istoricii Epocii de Aur***, ed. Fides, Iaşi, 1997.

Regele Mihai la GDS

Regele Mihai, Gabriel Liiceanu, Regina Ana

Regina Ana, Regele Mihai

Pe 7 mai, la sediul GDS, a avut loc lansarea ediţiei a doua a volumului ***Convorbiri cu Regele Mihai***, de Mircea Ciobanu, apărută la editura Humanitas. Regele a împărţit autografe şi a discutat cu cei prezenţi.

IMPORTANT

Librăriile din provincie şi din Bucureşti în care găsiţi în fiecare săptămînă revista „22".

Arad	– C&M Anticariat, Str. Lucian Blaga nr. 2–4, tel. 057/21.77.49
Bacău	– Librăria Humanitas, Str. N. Bălcescu nr. 12, tel. 034/14.60.42
Braşov	– SC Simpozion, Piaţa Teatrului nr. 2
Bucureşti	– Institutul Francez (Librăria Humanitas), B-dul Dacia nr. 77, orar L–V 9–21, S 11–21, tel. 211.38.36 – Librăria „M. Sadoveanu", B-dul Magheru nr. 6, tel. 211.29.65 – Librăria Humanitas („Librăria din fundul curţii"), Calea Victoriei nr. 120 – Librăria Humanitas (Kretzulescu) tel. 613. 50.35
Constanţa	– Librăria Sophia, Str. Dragoş-Vodă (în dreptul Prefecturii), tel. 041/61.50.77
Iaşi	– Librăria Humanitas, Piaţa Unirii nr. 6, tel. 032/21.55.68
Piatra-Neamţ	– Librăria Humanitas (în incinta Galeriilor de Artă „Lascăr Viorel"), Str. Ştefan cel Mare, tel. 033/21.20.15
Piteşti	– Librăria Humanitas, Pasajul Victoriei nr. 89 (în incinta Galeriei de Artă Naivă), tel. 048/68.10.97
Sibiu	– Librăria Humanitas, Str. N. Bălcescu nr.16, tel. 069/21.14.34
Timişoara	– Librăria Humanitas, Str. Mercy nr.1, tel. 056/13.31.80
Tîrgu-Mureş	– Librăria Humanitas – Palas, P-ţa Trandafirilor nr. 57, tel. 065/16.78.63
Turnu Severin	– Librăria Humanitas, Str. Crişan nr. 25 (Casa Tineretului), tel. 052/32.69.31

Din numerele viitoare

• *Suplimente gratuite: „Universitatea «Babeş-Bolyai»", „Legislaţie în presă", „Avort şi contracepţie"* • *Interviuri cu* ***Victor Ciorbea, Leon Volovici, N. Ionescu-Galbeni, Attila Verestoy*** • *Anchete: „Corupţie cu corupţi", „Locuinţe de protocol", „Combinatul de la Galaţi", „Cancerul"* • *Cronică teatrală:* ***Irina Coroiu****: „Don Juan à la russe"* • ***Gabriela Adameşteanu****: „Călătorind prin Europa, cu viză, fără viză"* • ***Magda Cârneci****: „Teze pentru o altă mentalitate"* • ***Marius Bâzu****: „Despre spiritul civic"* • *Prezentarea personalităţii lui* ***Leontin-Jean Constantinesco****, autorul „Tratatului de drept comparat"* •

CRONICĂ DE CARTE

DAN C. MIHĂILESCU

Biblioplan de aprilie

Iertare pentru cele 14 zile de absenţă. Întîi, *„22“*-ul a trebuit, din cauza Paştilor, să facă două numere într-o săptămînă. Apoi, între 1 şi 4 mai am fost la un colocviu Cioran la Sibiu, unde s-a lucrat cam opt ceasuri pe zi şi unde nici pentru lectura ziarelor n-a fost vreme, necum pentru vreo carte. În zilele de sărbătoare am trecut prin cărţi ca eretele pe deasupra poiatei, aşa că mă reped să vă semnalez şi dumneavoastră cîte ceva din achiziţiile de luna trecută.

A venit Vulcănescu

În sfîrşit o apariţie cumsecade la editura „Eminescu“, acolo unde tirajele-fantomă, lungile momente de eclipsă şi opţiunile fără cap şi coadă păreau a defini stilul casei. După intruvabilul volum unu şi aproape neobservatul volum doi, Marin Diaconu şi Zaharia Balica au editat în trei volume (338, 301, 307 pp.) o amplă selecţie din opera lui Mircea Vulcănescu. Este cea dintîi totală ieşire la rampă a acestui destin dedicat fervorilor estete şi construcţiei socio-morale. În toamna lui 1990, cînd mi-a fost dat să-l vizitez pe Cioran la Paris, i-am dus, în loc de flori, ediţia anastatică a revistei *Criterion*, apărută la „Roza vînturilor“. A deschis-o exact la un text de Mircea Vulcănescu despre generaţia '27 şi a bătut imediat cu degetul în foaie, exclamînd: *„ăsta a fost cel mai bun dintre noi!“*. Se referea la calitatea sufletească? la erudiţia şi amplitudinea spirituală? la virtualităţile eşuate? la martirajul final – sau la toate laolaltă?

Despre această impunătoare întîlnire editorială cu Vulcănescu voi scrie aici peste două săptămîni.

Încă o reapariţie din beznă: Dragoş Protopopescu, anglistul seduş de nazism, dar şi omul care-l stupefia pe Mihail Sebastian conferenţiind, în plină furie germanofilă, despre Shakespeare. Hedonistul de calibru greu, prins ca într-o menghină între două spaime egale: cea de legionari şi cea de comunişti, ceea ce avea să-l conducă la sinuciderea din 1948. Prefaţa lui Dan Grigorescu la acest prim volum (în total vor fi patru, îngrijite împreună cu Horia Florian Popescu), apărut la editura „Grai şi suflet“, lămureşte pe de-a-ntregul substanţa greu clasabilului intelectual. Acum, texte despre John Dryden şi Gordon Craig, despre Byron şi Joseph Conrad sau Machiavelli în literatura engleză, precum şi o suită de *„scrisori din Londra“*, în tonul Generaţiei (ar trebui făcută cîndva o comparaţie între „rapoartele“ – fie publice, fie în corespondenţa privată, ale lui Eliade, Cioran, Eugen Ionescu, Haig Acterian, P. Comarnescu ş.cl., fiecare slujind în chip specific *„complexul Dinicu Golescu“*).

De Transilvania

Care intelectual român ce se pretinde ca atare nu e interesat la ora actuală de istorie, geostrategie şi etnopsihologie? Cine nu resimte „criza identitară“ şi nu e şocat de revizionismul istoric? Cine poate fi indiferent faţă de jocul furiei tabuizante cu furia demitizantă? Istoria faţă cu imaginarul colectiv. Politicul faţă cu subconştientul colectiv. Prezentul repetînd sau infirmînd tradiţia diplomatică locală etc.

Sorin Mitu are 32 de ani, este din 1996 doctor în istorie şi lector la Facultatea de Istorie a Universităţii „Babeş-Bolyai“ din Cluj, a făcut studii de specialitate la Rouen, în 1992. După ce a fost co-editor la cîteva cărţi de tip *„la nouvelle histoire“* privind viaţa privată, mentalităţile colective şi imaginarul social din Transilvania interetnică, el publică acum la „Humanitas“ (în seria de istorie coordonată de Sorin Antohi) un studiu de peste 400 de pagini: ***Geneza identităţii naţionale la românii ardeleni***. Presiunea constantă a istoriei, statutul de majoritar tolerat, naţionalismul combativ şi fatalmente constructiv, obsesia imaginii-de-sine prin delimitarea de tot, inclusiv faţă de Regat, apoi fenomenul exilului american, al deznaţionalizării datorate ocupaţiei maghiare şi cel al coruperii elitelor, fixaţiile de tip „românii ca ţiganii“, paralel cu complexele de inferioritate sau superioritate aferente, fac din cercetarea *„neinhibată şi neinflamată“* a istoricului clujean o sursă densă de reflecţie.

La Fundaţia Culturală Română (Centrul de studii transilvane), Ion Vlad a alcătuit ediţia (cu binevenite adăugiri) în limba engleză (traduceri de Liviu Bleoca şi Virgil Stanciu) a volumului lui Ion Chinezu ***Aspecte din literatura maghiară ardeleană (1919–1929)***. Un bun prilej de a regîndi dialogul interetnic pe temei cultural, ca şi pentru o proaspătă răsfoire a acelei substanţiale reviste conduse de Chinezu, *Gînd românesc*. Altminteri, cine umblă prin lume, pe la congrese şi colocvii internaţionale, are în noua apariţie din colecţia „Bibliotheca Rerum Transsilvaniae“ un cadou rezonabil (11.500 lei sau... 20 dolari).

Chiar dacă autorul e moldovean, faptul că luliu Maniu este personajul axial din carte mă determină să includ aici forfotitorul ***Jurnal politic. 1 ian.–24 aug. 1944*** al secretarului general adjunct al PNŢ Ioan Hudiţă, apărut la editura „Roza vînturilor“ sub îngrijirea lui Dan Berindei (ginerele autorului). Născut în 1896 la Bogdăneşti, jud. Suceava, într-o familie de învăţători, Ioan Hudiţă îşi ia licenţa în Drept, apoi Geografie, Litere şi Filosofie, este profesor la Chişinău între 1919–1921, apoi la Iaşi şi Bucureşti. Va preda istorie diplomatică la Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti, fiind eliminat din învăţămînt în 1947. Ţărănist la dr. Lupu din 1931, Hudiţă îl va seconda pe Maniu pe toată perioada războiului (în casa lui s-a semnat la 19 iunie 1944 *„pactul celor patru partide“*), fiind ministru al agriculturii în cel de-al doilea guvern Sănătescu şi în guvernul Rădescu. La 1 oct. 1947 este arestat. Aveau să urmeze, firește, anii de puşcărie – Văcăreşti, Craiova, Sighet, eliberare în 1955, angajare la Institutul „Nicolae Iorga“, pensionare în 1959, rearestare din toamna lui 1961 în vara lui '62. Hudiţă a murit în 1982, la 85 de ani.

Dacă istoricii se vor arunca hrăpăreţi pe selecţia efectuată de Dan Berindei (selecţie drastică, jurnalul numărînd mii de pagini), unde totul foşneşte de nume, întîmplări, zvonuri, intrigi, pertractări etc., nu e mai puţin adevărat că şi cititorul de rînd se va lăsa stupefiat cuprins de aburii culiselor, şoaptelor, trădătorilor, temerilor, cabalelor universitare sau politice. Principialitatea inflexibilă a lui Maniu, balansul politicienilor anglofili/germanofili, cu noul/vechi pandant prosovietic, preliminariile semnării memoriului universitarilor către Ion Antonescu, jocurile mercantile de tip Sadovenau sau Ralea, flerul lui Tătărescu, grija lui Mihai Antonescu de a trimite în străinătate o serie de fruntaşi basarabeni şi bucovineni *„pentru a nu avea neplăceri din partea ruşilor“*, relaţii cu ofiţerimea şi corpul tehnic german în preajma complotului anti-Hitler de la Berlin, misiunea lui Barbu Ştirbey la Cairo... şi cîte altele, cu N. Crainic şi societatea „Filmul Românesc“, cu doctorul Jovin, Dinu Brătianu, Mihalache, Leucuţia, Jumanca, Titel Petrescu etc., etc.

Istorie trăită, povestită, visată

Ca să „te dregi“ după cearcănele umflate de cancanurile în penumbră şi zvonistica din 1944-ul lui Hudiţă, începi să înoţi în apa rece a deportărilor de bănăţeni în Bărăgan, 1951–1956. ***Istorie trăită, istorie povestită*** (editura „Amarcord“) este rodul investigaţiilor Smarandei Vultur într-o *„arhivă de istorie orală“*. Satele construite în Bărăgan de deportaţii din 1951 au fost demolate în 1964, istoria trebuie reconstruită, printre zecile de mii de persoane dislocate figurînd bănăţeni şi olteni, macedoneni, sîrbi, bucovineni, germani, bulgari, maghiari şi turci, selectaţi fie strict etnic, fie, în special, din considerente politice, de opoziţie structurală la comunism. Cartea Smarandei Vultur a fost la origine teză de doctorat (la EHESS) în antropologie istorică, trecerea de la semiotica aridă către istoria orală a suferinţei fiind bine surprinsă de Monica Lovinescu, pentru care autoarea *„îşi pune ştiinţa în slujba Memoriei, rupînd astfel «contractul tăcerii» ce riscă să ne păteze iarăşi istoria cu uitare“*.

Îmi pun în evantai pe masă alte cîteva cărţi apărute în aprilie şi încerc să le găsesc numitorul comun.

Cel care împărtăşeşte viziunea conspirativă asupra istoriei, unde, adică, totul e predeterminat din subterane, arcane oculte şi loji umbroase, cel pentru care (paranoic?) *„nu există întîmplare“* fiindcă *„totul se leagă“* are a se delecta cu precădere de atare petreceri de – cum să le zic? – tarot bibliografic: halucinantul ***Despre eroi şi morminte*** (editura „Univers“) al lui Ernesto Sábato, în traducerea lui Aurel Covaci din 1973, dar cu atenta revizuire & augmentare a Angelei Martin, ce redă pasajele scoase de cenzură, ca şi schimbările operate de autor din 1961 în 1991.

Din misterul infraistoric al *„dării de seamă despre orbi“* şi cu terifianta amintire a lui ***Abaddon, exterminatorul*** (ce stă să apară tot la „Univers“) cădem în Spania lui 1937: ***Omagiu Cataloniei***, de George Orwell (trad. Radu Lupan, editura „Univers“), este, cum bine observă Vladimir Tismăneanu în prefaţă, *„un omagiu adus tuturor celor care au sfidat spiritul totalitar al leninismului: victimele terorii staliniste din Barcelona sînt fraţii marinarilor de la Kronstadt, care, în martie 1921, au cerut soviete fără comunişti, motiv pentru care au fost masacraţi fără milă de subordonaţii lui Lenin şi Troţki. Revoltaţii eroici ai Cataloniei sînt precursorii Comunei anticomuniste şi democratic-civice din Ungaria anului 1956* (...) *Asemeni Hannei Arendt, Orwell a fost un om de stînga. El nu a fost însă niciodată comunist, iar **Omagiu Cataloniei** este expresia cea mai directă a dezgustului resimţit de acest scriitor în faţa infamiei politrucilor staliniști. Într-un moment cînd depărtajările ideologice tind să resuscite stingheritoare maniheisme, lectura lui Orwell ne poate spune multe despre dificultăţile unor clarificări rigide în termeni de «stînga» şi «dreapta». Ceea ce trebuie* – cochete Tismăneanu – *să reţinem este faptul că marele conflict al acestui secol s-a desfăşurat între prietenii şi adversarii societăţii deschise“*.

La „Humanitas“, trei fețe ale istoriei: José Ortega y Gasset, ***Spania nevertebrată*** (trad. Sorin Mărculescu), Michel Foucault, ***A supraveghea şi a pedepsi. Naşterea închisorii*** (trad. Bogdan Ghiu, prefaţă Sorin Antohi) şi reluarea, într-un volum, a celor două cărţi de ***Convorbiri cu Mihai I al României*** realizate de Mircea Ciobanu în 1991 şi 1992.

Fără să vitupereze precum Cioran în faţa României, Ortega y Gasset demontează mecanisme ruginite, scormoneşte mituri istorice dar şi realităţi sociale, spulberă fantasmele etnograndomaniei, fiind, aşa cum subliniază Sorin Mărculescu, un serios îndreptar pentru România în tranziţie. Sau, în orice caz, pentru o mai limpede (adică aspră) autoevaluare naţională în momente de cumpănă istorică. O lectură valabilă deopotrivă pentru preţuitorii şi dis-preţuitorii lui Patapievici...

Cît despre Foucault şi cartea lui despre originile sistemului penitenciar occidental, aceeaşi singură obiecţie formulată de J.F. Revel, cum că nu a catadicsit să ia, măcar tangenţial, în discuţie închisorile comunismului. Vestul şi-a exhibat întotdeauna carcerele, în vreme ce Estul şi-a cuibărit pînă la obnubilare viciile (e de ajuns să ne gîndim o secundă la puzderia filmelor americane despre războiul din Vietnam faţă de absenţa filmelor despre invazia sovietică în Afganistan).

Şi cum tot ne adie tot mai abitir pe la nări miasme de medievalitate, să lăudăm travaliul lui Andrei Niculescu (la editura „Meridiane“), traducătorul impozantei cercetări asupra atitudinii faţă de moarte din Evul Mediu timpuriu, ***Omul în faţa morţii***, de Philippe Ariès. Precedate fiind de ***Essais sur l'histoire de la mort*** (1975), analizele din ***Vremea giganţilor*** şi ***Moartea sălbatică*** ne poartă prin cimitire, ritualuri, exorcisme şi erezii, ne rezumă istoria coşciugului şi a mumificării, ne prezintă alegoriile deşertăciunii şi infinitele impulsuri de estetizare a morbidului, purtîndu-ne de la cadavru la strigoi şi de la disperare la înviere, pe cît de ştiinţific, pe atîta de... poetic în subtext. Moartea, spune autorul, *„trebuie să devină doar ieşirea discretă, însă demnă, din scenă, a unui individ înseninat, ce părăseşte o societate îndatoritoare, care nu mai este sfîşiată sau tulburată prea mult de ideea unei tranziţii biologice nesemnificative, lipsite de durere fizică, suferinţă morală sau angoasă“*. Iată o încheiere cum nu se poate mai potrivită şi pentru cronica de faţă. Ne despărţim pînă săptămîna viitoare, aşadar, fără întristare, nici suspin.

NICOLAE FILIPESCU

Extinderea NATO şi Rusia

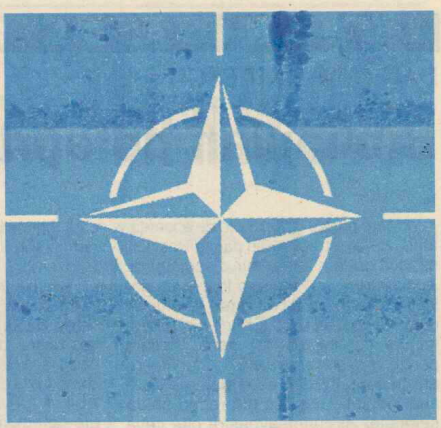

Negocierile NATO-Rusia

Negocierile între ţările membre NATO şi Rusia în problema expansiunii Tratatului Nord-Atlantic spre est au intrat într-o fază decisivă. Rusia şi-a schimbat recent poziţia agreată în principiu la discuţiile preliminare între preşedinţii Statelor Unite şi Rusiei la Helsinki. Acum pretinde vociferos să obţină garanţii legale care să prevină acum şi în viitor extinderea infrastructurii militare a alianţei pe teritoriile noilor membri. Ministrul de externe rus a prezentat poziţia recent modificată nu reprezentanţilor americani, ci guvernului francez.

Încercarea diplomaţilor ruşi de a redeschide o pretenţie considerată clar neacceptabilă la Helsinki nu a făcut decît să înăspresacă tonul declaraţiilor americane. Reprezentanţii guvernului Clinton, sub presiunea Senatului american, a opoziţiei republicane şi a unor state europene precum Germania au schimbat tonul şi sînt mult mai reticenţi să invite Rusia să participe în structurile NATO. Secretarul general al NATO, Javier Solana, se va duce la Moscova săptămîna viitoare să încerce să prevină eşecul negocierilor privind Carta NATO-Rusia. Impasul a fost cauzat în principal de tacticile de tip sovietic adoptate de diplomaţii ruşi şi de inabilitatea Rusiei de a înţelege că nu va putea niciodată să devină parte din Europa pretinzînd să aibă un „cordon de securitate" care să o **separe** de restul Europei.

JAVIER SOLANA, secretarul general al NATO

Stadiul negocierilor recente

Secretarul de stat american, d-na Madeleine Albright, a avut o discuţie de mai multe ore cu ministrul de externe rus, Evgheni Primakov, la Moscova, pe 1 şi 2 mai 1997. Declaraţiile oficialilor americani la concluzia întîlnirii au fost rezervate. Deoarece Statele Unite nu au împuternicire să negocieze un tratat formal în numele NATO, tratativele privind relaţiile viitoare ale Rusiei cu NATO vor continua la Moscova, pe 6 mai 1997 în prezenţa secretarului general al NATO, Javier Solana.

Conflictul major între Rusia şi NATO rămîne pretenţia Rusiei de a i se garanta, prin tratat legiferat, că extinderea Alianţei Atlantice spre est nu va afecta securitatea Rusiei. Specific, Moscova vrea un tratat formal prin care NATO se obligă în prezent **şi în viitor** să nu plaseze arme nucleare pe teritoriul noilor membri, să nu staţioneze trupe NATO în fostele ţări din defunctul Pact de la Varşovia şi să nu întindă infrastructura militară (aeroporturi, şosele strategice, centre de comandă etc.) spre est. Aceste pretenţii nu sînt acceptabile. Javier Solana, după discuţii cu negociatorii americani la Moscova, a declarat categoric: *„Trebuie să fie foarte clar că noii membri NATO vor avea toate drepturile celorlalţi membri".*

Este adevărat că oficiali NATO au declarat recent că nu au *„intenţii, planuri sau motive"* să plaseze arme nucleare în ţările din apropierea Rusiei. De asemenea, au spus că, în absenţa unei ameninţări „substanţiale" militare în Europa Centrală, nu intenţionează să-şi deplaseze trupele către Rusia. Ei au subînţeles că aceste restricţii se referă la situaţia actuală, dar că se pot schimba în viitor. Cerinţele Moscovei de a formaliza asemenea garanţii, nu numai în prezent, dar şi în viitor, au fost respinse.

Într-un interviu cu presa, d-na Albright a declarat, după întîlnirea cu Primakov la Moscova, că expansiunea NATO va avea loc chiar dacă Alianţa nu va reuşi să negocieze o Cartă cu Rusia.

Rolul Congresului american

Înăsprirea poziţiei americane în negocierile cu Moscova se datoreşte în parte şi poziţiilor stricte adoptate de liderii republicani din Senatul american care au cerut guvernului Clinton să nu facă concesii importante ruşilor.

Prin Constituţie, tratatele cu alte ţări se fac de guvern, cu participarea şi consensul Senatului. Liderul majorităţii republicane în Senat, Trent Lott, a scris recent în ziarul *The Washington Post*: *„Atitudinea Rusiei faţă de extinderea NATO va demonstra convertirea Rusiei la democraţie şi separarea ei de trecutul şi instinctele sale imperiale. Eforturile preşedintelui Clinton de a ţine cont de preocupările Rusiei sînt evidente. Cu toate acestea, conducătorii ruşi, spre deosebire de populaţia rusă, trîmbiţează ostilitate către expansiunea NATO. (...) Statele Unite şi NATO trebuie să opereze de pe o poziţie de forţă: Dacă Rusia este gata să adopte o atitudine constructivă şi doreşte să aibă relaţii corespunzătoare cu NATO, bine. Dacă nu, sperăm că vor fi gata într-un viitor apropiat".* Lott a scris că, dacă preşedintele Clinton nu se consultă cu Senatul **înainte** de finalizarea negocierilor, şansele de votare a tratatului sînt minuscule. Senatorii au format un comitet, numit „Grupul Observator NATO" (*NATO Observer Group*), care este gata să participe la negocieri şi să acorde suport preşedintele **numai dacă este de acord cu poziţiile adoptate.**

Se pare că tendinţele iniţiale ale preşedintelui, de acomodare cu Rusia, nu sînt suportate cu entuziasm în Senat.

Rolul Aliaţilor

Deşi America are o poziţie dominantă în NATO, poziţiile celorlalţi aliaţi trebuie luate în consideraţie în orice negocieri cu alte ţări. O problemă foarte critică sînt relaţiile cu Rusia.

La Madrid, reprezentanţii celor 16 ţări membre NATO se vor întîlni să decidă care ţări vor fi invitate să devină noi membri. Altor ţări li se va promite că vor fi considerate într-un alt „val". În declaraţia finală se va insinua chiar că Rusia va putea deveni membru NATO. De fapt, o asemenea declaraţie, făcută de guvernele a 16 ţări, este lipsită de fond şi probabil falsă. Participarea Rusiei ar transforma Alianţa în ceva nou, care nu ar avea nimic de-a face cu rolul iniţial al Pactului Nord-Atlantic. NATO a fost creată ca o alianţă defensivă militară, cu scopul de a preveni sau de a respinge un atac sovietic împotriva Europei Occidentale. Negocierile curente ale Administraţiei Clinton încearcă să schimbe NATO în ceva nou, care ar putea fi neacceptabil pentru aliaţi, pentru Senatul american şi chiar pentru majoritatea populaţiei americane.

Mai mulţi membri proeminenţi europeni ai Alianţei, în frunte cu Germania, au exprimat clar Washingtonului poziţia lor: nu vor accepta niciodată ca Rusia să devină membru NATO. Teama unei dominări a Europei de o înţelegere America-Rusia în cadrul Alianţei NATO evocă o repulsie viscerală reminiscentă de acordurile de la Ialta. Lipsa de sinceritate cu privire la admiterea de noi membri în NATO şi insistenţa Administraţiei Clinton de a acomoda pretenţiile Rusiei ar putea duce la destrămarea Alianţei. Aliaţii din NATO nu sînt nici docili, nici nerealişti.

Schimbare de direcţie în negocieri

La Helsinki, Elţîn şi-a exprimat ostilitatea faţă de expansiunea NATO, a acceptat că admiterea de noi membri este inevitabilă şi a fost de acord să negocieze o Cartă care să definească relaţiile Rusiei cu NATO. Ambele părţi au sperat că negocierile pentru Cartă vor fi finalizate înainte de 27 mai 1997, cînd preşedinţii Clinton şi Elţîn se vor întîlni la Paris. Impasul creat de obiecţiile menţionate mai sus părea insurmontabil. În consecinţă, ca să evite un eşec, diplomaţii au schimbat tratativele în mod creativ şi au ajuns la o înţelegere preliminară, care încearcă să minimalizeze teama Moscovei în legătură cu expansiunea NATO, dar fără acceptarea limitelor de acţiune a NATO pretinse de Moscova.

Instrumentul diversionar este Tratatul asupra Armelor Convenţionale în Europa (*Treaty on Conventional Armed Forces in Europe* sau *CFE*). Acest tratat, între NATO şi Pactul de la Varşovia, a fost semnat în 1990 şi este în renegociere la Viena, deoarece desfiinţarea Pactului de la Varşovia l-a anulat. Utilizarea tratatului CFE va permite negocierea de limitări de trupe şi armamente în fiecare din ţările participante. Rusia este unul dintre cei 30 de participanţi CFE la negocieri. Limitele de trupe şi armamente staţionate în fiecare din ţările CFE, odată negociate şi ratificate, vor oferi garanţiile legiferate pe care Moscova le pretinde. Negocierile la schimbarea tratatului CFE nu vor fi simple şi s-ar putea să dureze mult peste iulie 1997.

Important este faptul că Rusia nu va avea o „prezenţă" în instrumentele NATO de conducere şi nu va putea dicta limite privind noii membri NATO.

Washington, 4 mai 1997

Redactor-şef: **GABRIELA ADAMEŞTEANU**
Redactor-şef adjunct: **RODICA PALADE**

Editori: **ANDREI CORNEA** (publicist comentator), **OANA ARMEANU** (coordonator secţie socială), **MARIAN CHIRIAC**, **IULIAN ANGHEL**
Financiar: **ALINA CORBU** (contabil-şef)
Marketing-distribuţie: **MIRCEA IONESCU** (şef secţie)
Tehnoredactor: **LUCIAN PIUCĂ**
Publicitate: **MIHAELA CUCU**
Secretar de redacţie: **ADRIANA BOBEICĂ**

Difuzare, abonamente: **CONSTANTIN SATALLA**, **ALEXANDRU PETREA**; Procesare text, corectură: **RADU DOBÂNDĂ**, **LIDIA CRISTESCU**, **RODICA TOADER**, **MARA ŞTEFAN**; Casierie: **IULIANA FLOREA**
Fotoreporter: **CONSTANTIN VĂDUVA**

Rubrici:
Economie: ***ILIE ŞERBĂNESCU***
Politic: ***ŞERBAN ORESCU, ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU, N.C. MUNTEANU, CRISTIAN PREDA***
Eseu: ***H.-R. PATAPIEVICI***
Cronică literară: ***DAN C. MIHĂILESCU***
Cultură: ***MAGDA CÂRNECI***
Cronică de teatru: ***IRINA COROIU***
Cronică TV, film: ***FLORIN GABREA***

Consiliul consultativ 22:
MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ŞORA, ŞERBAN PAPACOSTEA, VIRGIL NEMOIANU, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76
e-mail: r22@r22.sfos.ro, http://www.sfos.ro/culture/22/

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

Responsabil de număr: **ANDREI CORNEA**

ISSN-1220-5761